

CARTEA SATULUI

SCOASĂ DE FUNDATIA CULTURALĂ
REGALĂ «PRINCIPELE CAROL»

V I C L E I M U L

J O C S F Â N T P O P U L A R

VICLEIMUL, de *Lena Constante*

VICLEIMUL

JOC SFÂNT, CULES DIN POPOR, CU
ÎNTREGIRI ȘI LĂMURIRI DE PUNERE
ÎN SCENĂ DE VICTOR ION POPA

CU AȘEZAREA PE MUZICĂ A MELODIILOR POPULARE
(SEMNE BIZANTINE ȘI APUSENE) DE G. BREAZUL

CU UN DESEN DE COPERTĂ ÎN CULORI DE LENA CONSTANTE

FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ «PRINCIPELE CAROL»
BUCUREȘTI
STR. LATINĂ, 8

1934

P E R S O A N E L E

IROD ÎMPĂRAT, având în cap o coroană cu șase colțuri, o tunică, înăuntru căptușită și pe deasupra cu hârtie sau poleială; mantie lungă cu blană la gât; centură și sabie; fustă scurtă de madepolom alb, pe deasupra alta de tulpan, lucrată cu crețuri; o pereche de tუსluci până sus, ca să nu se vadă din fustă. Se va încrunta și va pronunța fiecare cuvânt cu asprime. IROD stă mereu pe tron, se scoală la prilejuri și se plimbă puțin, apoi șade iar.

DOI ÎNGERI, îmbrăcați cu mantie; în cap cu chivere cu două colțuri, la spate câte două aripi de carton, în mână cu sulite poleite. Ei însoțesc pe IROD, ținându-i poalele mantiei.

STRATIOTUL, ofițer, al doilea după Irod, purtând același costum în altă culoare, fără de coroană și mantie.

CRAIUL IRODESC, având același costum, cu coroană de altă formă și fiind însărcinat a conduce trupa, a supraveghea cântările, a păstra ordinea și ține rânduelile «VICLEIMULUI».

TREI CRAI, purtând coroane crăești, sceptru oriental, săbii și restul costumului, însă mantii de culori deosebite și nu toate de aceeași lungime.

UN CIOBAN, cu căciulă și sarică, opinci și restul costumului național.

Pe marginea scenei dintre cortină și public, apar doi îngeri însoțiți, la cele două margini din părți ale scenei, de câte un soldat-lăncier, și spun următoarele (după Cor).

DESCHIDERE

COR

(Viersul 1)

Astăzi toți într'o unire,
Să dăm glas de mulțumire
Și să cerem toți iertare
La cinstita adunare
Pentru câte vom grăi,
Pentru câte vom greși;
Căci omul este căzut
In păcat dela 'nceput!

ÎNGERUL I

Prea cinstiților boieri,
Știți că îngerii din cer
Pre pământ s'au pogorât,
In vremea cea de demult,
Și multe au proorocit,
Care toate s'au plinit.
Așa dar, spre neuitare,
Și spre multă rușinare
A oamenilor, ce-au urât
Pe Hristos dela 'nceput,
Noi am înființat,
Un Irod prea minunat,
Care-oricine l-a văzut
A rămas prea mulțumit.

INGERUL II

Noi arătăm pe Irod
Și pe tot al său norod,
Pre Craii din Răsărit
Cât de smeriți au venit
Și cum ei au cercetat
Nașterea de Împărat.
Și Irod ce le-a răspuns
Și ce-au făcut într'ascuns
Pe vremea Cestui Împărat.
Domnia voastră de poftiți,
Și vreți ca să auziți,
Să dați voie a intra
În această casă luminată
Frumoșii Irozi de-altădată,
Și prin stihuri frumoase,
Prin cântări melodioase,
S'arătăm cu-adevărat,
Câte-atunci s'au întâmpat
Cu Irod Împărat.

(Ambii îngeri sunând din clopoțeii pe cari îi au în mână, pier pe cele două laturi ale cortinei însoțiți de câte un soldat lăncier).

PARTEA I

IROD, STRATIOTUL, OSTAȘUL, CORUL

COR

(Viersul 2)

Nu pot să pricep
Ce voi să încep
Pentru toate câte
Cu toți le-am pățit,
Prin văi, prin păduri,
Prin surupături,
Tot călătorim
Și era să pierim.
Tu ne-ai ajutat,
Sfinte ziditor,
Și ne-ai îndreptat
La om primitor,
La o gazdă bună
De blândețe plină,
Cum nu așteptam
Dar, precum doream.

IROD (stă pe tron)

Soarele s'a culcat după munți
Printre smochinii mărunți
Și-a risipit la târle păstorii cărunți.
Haidem și noi la târta somnului
Intre caprele și mioarele Domnului.
Și cum e datina când ochii se 'nchid
Să slăvim cerul cu psalmul lui David.
Să cânte ceterașii mei
Lauda Impăratului pentru zei!

OSTAȘUL

Cerul este păstorul meu
Și-mi este Dumnezeu.
Nimic nu-mi lipsește:
În poiana umbrită trupul mi se odihnește,
La apele odihnei mă îndreaptă,
Mă întărește cu vrere înțeleaptă
Și-mi duce sufletul pe cale dreaptă;
Umblu în văi de umbre pline,
Ci nu mă tem de zile haine;
Am toiag și sprijin, drept mângâere,
Nu mă tem de nicio durere.
Masa mi-o gătește înaintea vrășmașilor,
Am fost miruit înaintea ostașilor,
Paharul pe care-l duc la gură
E plin de plăceri peste măsură...
Am fericirea pentru toate zilele mele,
Harul cerului mă apără de rele,
Ochiul lui asupra mea e ațintit.
Voiu sta în casa lui, până la sfârșit.

IROD (auzind afară o larmă).

Pune mâna pe strune
 Să nu mai sune,
 Că urechea mea e supărată foarte
 De o larmă care vine de departe
 Și vùe ca apele umflate.
 Cine a vârît oare spaima în norod
 De turbură cântarea lui Irod?
 Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
 Prea 'nalte
 Impărate!

IROD

Ce huet s'aude 'n cetate?
 Ce s'a întâmplat,
 De unde-a pornit
 Și cine l-a pricinuit?
 Cine cutează în toi de noapte
 Să facă negrăite fapte?
 Trimite un ostaș
 Să iscodească ce se petrece în oraș;
 Să dea de urma vinovatului
 Care strică hodina Impăratului
 Și să-l aducă aici, pe loc să-l sfârșesc
 Cu paloșul Împărătesc.

Mergi de cată
 Și-l trimite 'ndată!

STRATIOTUL

Porunca ta va fi ascultată. (iese)

IROD (singur)

Larma crește tot mai tare
 Și sunt cuprins de 'ngrijorare.
 Ce spaimă a intrat în mintea fiecui
 De nu mai doarme în patul lui,
 Ci plânge și geme în mijlocul drumului?
 Au trecut peste mal
 Apele venite dela deal?
 Vreun Împărat viclean
 Pizmuind tronul Vitean
 A năvălit cu oștire
 Și gând de cotropire...?
 Sau a tremurat pământul
 De-au lăsat morții mormântul
 Și li s'a întors cuvântul?
 Mă cuprinde o frică mare
 Văzând atâta turburare.

O! Zei ai zeilor,
 Ai cărturarilor,
 Ai Saducheilor,
 Ai Fariseilor,
 Precum v'am cinștit
 Și v'am omenit,
 Așa vă voi cinsti
 Și vă voi omeni,

Numai dați-mi ajutoare
 Să scap din cumpănă mare,
 Ca Împărăția mea să n'aibă pierzare...

STRATIOTUL

Prea'nălțate
Impărate,

S'a întors ostașul
Mânat să iscodească orașul.
Și pricina cea de jale
Vrea să o înfățișeze Înălțimii Tale.

IROD

Să vie 'ndată'ncoa,
Pricina a arăta,
De-o a aflat cumva.

OSTAȘUL

Impărate, să am iertare
Că aduc veste de turburare
În fața Înălțimii Tale.

Mărite Irod,
S'a purces zarvă 'n norod,

Că pe cer s'a arătat
Un semn înfricoșat:
Semn de nemilă și crâncenie
Cum n'a mai fost în împărăție.

IROD

Ci care-i semnul cutremurător
Care-a iscat spaimă 'n popor?
Au a uitat de frică natul
Că îl priveghează Împăratul?

Au nu mai are ținere de minte
 Precum avea mai înainte,
 Că paloșul meu de oțel
 Stă gat'a-l apăra pre el
 In orișicare crunt răzbel?
 Spune prin carauli și buciumași
 Să se facă orânduială în oraș!

OSTAȘUL

Indurare, Mărite Irod,
 De spaima intrată 'n norod,
 Că nu-i spăimit, biet, de vedenie lumească
 Unde poate tăia sabia împărătească,
 Ci teme urgia Naltului
 De care nu-l apără paloșu 'mpăratului.

IROD

Dar care urgie s'arată?
 Inveghe-te și spune-odată,
 Că mi-i mîntea negurată,
 Și până la osânda cerească
 Teme-te de furia mea 'mpărătească!
 Spune dela 'nceput;
 Ce-ai auzit?
 Și ce-ai văzut?

OSTAȘUL

Mărite 'mpărat, ședeam afară,
 Cu ochii peste munți și peste țară,
 Și chibzuiam și socoteam
 Și la multe mă gândeam,

Că sunt oștean vechiu și mi-a venit rândul
La apa odihnei să-mi duc gândul,
Și să-mi liniștesc, la ușa părintească,
Oasele sfărâmate de truda ostășească.
Deodată, din dosul colinelor,
De pe Muntele Măslinilor,
Văd că răsare o negură albă
Licurind ca o salbă.
Am fost tare turburat
De semn așa de minunat,
Dar mintea cât a stat să gândească,
Negura s'a mai ridicat de-o palmă domnească
Și licărirea a început să se întărească;
Pe urmă negura s'a mai săltat de-un cot
Și s'a făcut luminoasă de tot;
După aceea, s'a ridicat cât o suliță de sutaș
Și a zvârlit lumină, ca luna nouă, pe oraș;
Iar când s'a mai urcat pe ulița lină
A fulgerat ca lună plină...
Ceea ce văzând poporul, săracul,
A crezut că l-a ajuns vacul,
Și înțelegând cu mintea lui năroadă
Că-i arătare cumplită de stea cu coadă,
S'a înspăimântat grozav pentru sine,
Pentru Împărăție și pentru tine.

IROD

Ăst semn nu-mi place mie,
Că-i semn de urgie,
De molimă și sărăcie!

Dar te-ai uitat bine
Ce cale ține?
Se duce, au vine?
Poate că semnul cel de urgie
Pornește cătră altă 'mpărăție.

OSTAȘUL

Mărite Irod, nădejde am pus
Că pleacă în jos, ori în sus,
La răsărit, ori la apus;
Dar pe cât ne uitam mai bine,
Pe-atâta ne încredințam că vine
In Impărăție la noi și la tine...

IROD

Așa hotărâsc:
Îți poruncesc
Să te duci în grajdul împărătesc,
Cel mai aprig cal să-l iei
Să alergi la Saduchei,
Ori să-i pui pe Farisei
Să 'ntrebe de-s semne rele,
Vraciul cititor în stele.
Du-te ca vântul
Și ca gândul,
Mâncând pământul!
Și de omori în goană un armăsar,
Vei avea dela mine o turmă în dar...

(Ostașul pleacă iute).

IROD

(Vorbind singur filozofic)

Ah! Lume, lume, dulce floare,
Mult ești tu înșelătoare!
Tu ridici și tu cobori
Pe tot omul muritor!
Tu zici: « Omule cuminte,
Înțelept fii înainte,
Înflorește, te înalță,
Ca și pomul cu verdeață! »
Când, de-odată, i s'arată
Vedenie 'nfricoșată,
Și-i zice 'n pragul porții:
« Eu sunt îngerul morții,
Venii să te iau,
Să te duc unde vreau,
Și să-mi spui mie,
Ce-ai făcut în bogăție:
Ajutat-ai săracul?
Sau ai miluit pe altul?
Pe străin l-ai primit?
L-ai odihnit?
Pe sărman l-ai îmbrăcat?
Pe flămând l-ai săturat? »
Atunci omul spăimântat
Ingerului a îngenunchiat
Și astfel l-a rugat:
« Știu prea bine
C'am greșit în lume,
Dar acum mă rog fierbinte,
Lasă-mă de-azi 'nainte,

Din bogăția, ce-am strâns,
Cu umilință și cu plâns
Să miluesc pe oricine,
Care va veni la mine.
Ingerul i-a zis iar:
« Nu te ruga în zadar! »
Atunci, în nesimțire,
Și supus la osândire,
Trupul omului s'a năruit
Și îngerul a pierit.
... Acum vezi și tu, Iroade,
Inima cum ți se roade,
Și 'n împărății
Aduni la avuții,
Făr' să mai gândești
Că viața ți-o sfârșești.
Ci gândești la bătălii,
La cap cu alte împărății,
Să fii numai tu în lume
Împărat, cu mare nume.
Nu știi că-ți va veni o vreme
Demonul ca să te cheme,
Ca să fii împărat
În Iadu 'ntunecat!
Ah! Stratioate, Stratioate,
Dus ești departe
Și nu mai pot s'aștept!
Mă s'a pus durerea 'n piept!

PARTEA II

OSTAȘII, IROD ÎMPĂRAT, STRATIOTUL, CRAII, CORUL

TRUPA (cor)

(Viersul 3)

O pricină minunată
Din'ceput, din lumea toată,
Din'ceput și din vecie
Precum la carte ne scrie:
Că e lumea 'nșelătoare,
Și foarte amăgitoare,
Că 'nșeală și-amăgește
Și pe toți îi prilostește:
Ales pe cei bogați foarte
De nu mai gândesc la moarte,
Că vorbesc din avuție
Și se țin în semeție,
Și lumea să moștenească...
Și când în cea după urmă,
Viața dacă li se curmă,
Mor întocmai ca tot omul,
Și bogatul ca și robul:
Că moartea nu va să știe
De averi, de bogăție.

STRATIOTUL

Înălțate
Împărate,

Ostașul a crăpat gonaciul
Și a vorbit cu vraciul,
Iar acum stă la ușă și așteaptă
Să-ți spue vorba-i înțeleaptă,
Judecată de Saduchei,
Tâlmăcită de Farisei
Ca îndreptar năpraznic dela Zei.

IROD

De ce întârzie?
Să vie,
Să vie,
Prea mult întârzie...

OSTAȘUL

Înălțate
Împărate,

Mai întâiu de toate
Iertare te rog a da
De-oiu aduce veste rea
Pentru Înălțimea Ta...
Dar trimis am fost de tine
Și la rău și la mai bine
Și la bine și la rele
Lămurite de prin stele
De acel năsâlnic vraci
Ce-i stăpânitor de draci.

IROD

Spune grabnic ce-ai aflat
Dela vraciul învățat ?

OSTAȘUL

Impărate,
Luminate,

Eu nu știu cum să încep,
Vorba lui cum s'o pricep,
Că nici el nu prea știa
Ce înseamnă noua stea.

IROD

Au cărțile nu-i spun ?
Au ochiul nu i-i bun ?
Au vraciul-i prea bătrân ?
Atunci căta-voiu altu 'n loc
La vârsta de mijloc.

OSTAȘUL

Citit-a și din cărți
Din cer și alte părți
Și câte le-a știut
Le-a spus dela 'nceput.

IROD

Și ce a spus anume ?
Vești rele, sau vești bune ?

OSTAȘUL

A spus că steaua vine
De-a-dreptul către tine;
Că-i după gândul tău,
De bine, ori de rău.

IROD

Cuvinte prea ciudate,
De tot întunecate!
Dar alta ce-a mai spus
Citind în stele sus?

OSTAȘUL

Din vorbă s'a oprit
Cu spaimă 'ncremenit,
Căci steaua a pierit
Și nu s'a mai zărit.
Atunci a tremurat zicând:
Asemeni semn n'a fost nici când,
Și astă însemnare nouă
Desparte veacurile 'n două;
Dar cum anume le desparte
Nu șade scris în nicio carte
Și nu e minte să priceapă
Că s'a sfârșit, ce stă să 'nceapă...
Atât arată noua stea:
Sfârșitu-i poate și-altundeva,
Dar începutu-i în împărăția ta.

IROD

Dar Fariseii
Și Saducheii,
Ce-au lămurit
Despre început și despre sfârșit ?

OSTAȘUL

Turburați foarte
Au căutat să afle din carte
Și mai mult s'au turburat
Când au văzut că n'au aflat.
Atunci, pe dată s'au strâns
Lângă focul încins,
Au pus în el tămâie și smirnă
Și au rugat Zeii să le dea lumină.
Dar Zeii s'au ascuns
Și n'au răspuns,
Iar cărturarii au cugetat
Că și pe Zei i-a cutremurat
Steaua care s'a arătat.
Atât mi-au poruncit să spun:
Fie semnul rău, fie bun,
Irod să teamă proroocia
Și să-și apere împărăția.
S'o apere cu duhul, s'o apere cu sabia,
Cum apără corăbierul corabia,
S'o apere cu sine și cu întreg poporul,
Cum se apără de lei, turma și păstorul.
Ca vierul bun din En Ghedei
Să facă strașină împrejurul ei,

Și ca stăpânul grădinii de smochini,
 S'o apere cu gard ascuțit de spini.
 Apoi mi-au rânduit să 'nchei
 Intocmai cu aste vorbe rostite de ei:
 Ceea ce-am spus noi cărturărește,
 Irod să 'nțeleagă împărătește
 Și să gospodărească ostășește!

IROD

Am înțeles proorocia,
 Că trebuie să-mi apăr împărăția!
 Stratioate!

STRATIOOTUL

Poruncă,
 Prea'nalte
 Împărate!

IROD

Dă poruncă la fiecă ostăș
 Caraulă, buciumaș,
 Căpitan ori sutaș
 Câți se află în oraș,
 Să caute și să iscodească
 În toată moșia împărătească
 Ce oameni străini poposesc,
 Pe furiș călătoresc
 Ascunși în strai negustoresc,
 Ori vin cu alai crăesc
 În spre scaunul cel Domnesc.

De-or afla om cuminte,
Să-l lese să-și bată calea înainte;
De-or afla om viclean,
Să-l întâmpine ca pe om de neam
Și cu amăgeli să-l aducă în palatul meu Vitean;
De-or afla om rău,
Să-l prindă și să-l aducă la Palatul meu,
Iar de ridică sabia asupra lor
Indată să-i răteze capul pe tăetor.
Dar de-or afla oaste dușmană, să aprindă focuri
Pe toate movilele, în delături și în mijlocuri,
Ca să scoatem sabia din teacă,
Mai departe de noi să nu mai treacă!
Să știe fiecă ostăș
Că țara e păscută de vrăjmaș!
Du-te și aleargă
În țara întregă,
Ca toți să cunoască
Porunca Împărătească!

(Ostașul iese)

PARTEA III

IROD, STRATIOTUL, CORUL

CORUL (cântă)

(Viersul 4)

Domnul stătu crai în țară,
Țările se 'nspăimântară
Și tot pământul să salte
Cu ostroave de departe.
Imprejuru-i nor și ceață
Sprijinesc Sfânta lui Față
Și dreptatea lui tocmește
Scaunul ce-l odihnește;
Și-l gătește spre județe
Nelegând pe nimeni fețe.
Fulgerile lui, ca para
Strălucesc în toată țara;
Pământul e plin de frică,
Munții se topesc și pică
Și curg tot ca niște ceară
Văzând pe Domnul în țară;
Că Tu, Doamne, și-a ta mână
Vrând, ne-ai zidit din țărână.

Cei drepți și în curăție
 Te așteaptă 'n bucurie
 Pentru sfintele județe
 Ce le gătești cu blândețe.
 Cei ce iubiți pe Domnul
 Urîți relele tot omul.

IROD

Stratioate !

STRATIOTUL

Poruncă,
 Prea 'nalte
 Împărate.

IROD

Ce vorbă de rău, ori de bine
 Pot să aflu acum dela tine ?

STRATIOTUL

Prin străji și prin carauli
 S'au prins trei oameni străini.

IROD

Ce spun că sunt,
 De unde vin
 Și unde se călătoresc ?

STRATIOTUL

Călări pe cai
Sunt filozofi și crai
Din părțile răsăritului
Și merg în țara Nazaretului,
Să se 'nchine lui Cristos
Ce se numește Mesia.

IROD

Să mi-i aduci pe câte trei
Ca să vorbesc cu ei.

PARTEA IV

IROD, OSTAȘUL, CRAII, CORUL

TRUPA (cor)

(Viersul 5)

Trei crai dela răsărit
Spre stea au călătorit
Ș'au mers după cum citim
Până la Ierusalim.
Acolo, cum au ajuns,
Steaua'n nori li s'a ascuns
Și le-a fost a se plimba
Și prin oraș a'ntreba:
Unde s'a născut, zicând,
Un crai mare de curînd.
Iară Irod Impărat,
Auzind, s'a turburat;
Pe crai în grab'a chemat
Și în taină i-a 'ntrebat:
Ispitindu-i vru setos
Să afle despre Cristos.

OSTAȘUL

Să trăiți, Înălțate Împărate!
Cum ați poruncit
Cei trei crai din răsărit
Au fost aduși de străjери!

IROD

Stratioate!

STRATIOTUL

Porunciți,
Prea 'nălțate
Împărate!

IROD

Indată să poruncești
Palatele să gătești,
Atât pe cele de sus,
Cât și pe cele de jos;
Pe Crai bine să-i primim,
Cu vorba să-i ispitim;
Să vedem inima lor
Cam ce poftesc ei și ce vor,
Acum dară să te duci
Și la mine să-i aduci.

(Craii intră)

GASPAR

Cinstea ne este prea mare
Să ne înfățișăm Înălțimii Tale!

IROD

O! Voi năluci pământești
Cu chipurile Crăești,
Pe la noi ce vreți s'aflați?
Ce? Pe cine căutați?
Prin Ierusalim umblând,
Iscodind și cercetând?

GASPAR

Suntem trei magi călători,
Crai, ca frații iubitori,
Dar niște ostași de-ai tăi,
Foarte răpitori și răi,
Cu putere ne-au supus
Și 'nainte-ți ne-au adus.

IROD

Fraților, vă cer iertare
La asemeni supărare,
Iară voi acum iertați
Indrăsneala la soldați:
Că ei știu de ostășie
Și-au crezut că nu-i crăie,
Ci prepus de viclenie...
Dar acum iertare dați
Și fiți buni de-mi arătați
De-amărunt, ca niște frați,
Care, de unde veniți,
Pe nume cum vă numiți?

GASPAR

Eu țin firele crăiei
In părțile Arăpiei,
Craiul Gaspar mă numesc
Și crăește îți vorbesc.

IROD

Bucuros de cinste mare
Mă închin crăiei tale.
Dar tu, care mă privești
Și cu ochi-mi bănuiești,
Spune, ce crai mare ești?

MELCHIOR

Eu sunt Craiul Melchior
Împărat și Domnitor
Unde soarele răsare
Din nisipuri și din mare,
Fiind tată și cocon
Crailor din Vavilon.

IROD

Veselă inima saltă
La o faț' așa de 'naltă
Și cu cinstea care va
Mă închin și 'n fața ta.
Dar tu, care te uiți rău
Privind la scaunul meu,
Ți-este rândul să vorbești:
Spune, ce crai mare ești?

BALTAZAR

Eu sunt Craiul Baltazar
Vraci din vechi, și cărturar,
Calea stelelor citesc
Și 'n Persida stăpânesc !

IROD

Cinste mare mi-ați adus
De-ați venit în spre Apus,
Și cu gând prietenos
Eu vă mulțumesc frumos.
Palatul mi-i întocmit
Să răspund la omenit
Și vă rog să mă cinștiți.
Ospătarea să-mi primiți,
Truda să v'o hodiniți
Și să ziceți că la mine
N'ați mânat în țări străine.

GASPAR

Mulțumim Nălțimii Tale
De gând bun și ospătare,
Dar avem o grabă mare.

IROD

Au vi-i graba pentru altul,
De nu vreți cinști palatul?
Au vi-i graba prea vicleană
Pentru Domnia Viteană,

De fugiți din casa mea
 Neprimind a v'ospăta?
 Atunci cum ați îndrăsnit
 Până aici de-ați venit?
 Ce anume iscodiți
 Și cui oare îi slujiți?
 De-ați venit furiș pe cai
 Povestind că sunteți crai?

GASPAR

Crai suntem și crai vom fi
 Cât pe lume vom trăi.
 Sunt patruzeci de ani mai bine
 De când suntem ca și tine
 Crai și filozofi. Să știi,
 Feciori de Domni să ne ții,
 Nu făptași de viclenii...
 Feciori de Domni și 'mpărați
 Cu coroane încununați.

IROD

De Domni și de Împărați?
 Dar atunci de ce umblați
 Colindând prin țări străine
 Fără oaste pe la mine,
 Cum la crai nu se cuvine?...

GASPAR

Privind a noastre vestminte
 Ți-ai putea aduce aminte
 C'avem oaste 'mpărătească
 Cu a ta să se lovească.

Dar în loc de oaste mare
 Am plecat ca fiecare
 Dup'o sfântă arătare...
 Așa dar nu se cuvine
 Să venim aici la tine
 Cu oști mari, nenumărate,
 Cu alaiuri trâmbițate,
 Ci mai bine câteși trei
 Fără oști și singurei
 Am bătut dealuri și văi
 Până la ostașii tăi.

IROD

Dar atunci ce arătare
 V'a pornit în lumea mare,
 După care rost umblați?
 Ce? Pe cine căutați?

GASPAR

Noi slujim pe Dumnezeu
 Și cătăm pe Fiul Său
 Prevestit de proorocia
 Dată dela Ieremia,
 Ce-a trecut din gură 'n gură
 Și-a rămas Sfânta Scriptură...

IROD

Și ce-i în proorocie
 De nu mi-i știut și mie?
 Și nu știu de faima ei
 Invățații Saduchei
 Cărturari și Farisei?

GASPAR

La asemenea știință
Se cuvine și credință,
Ceea ce 'nvățații stând
N'au putut citi nicicând!
Căci s'o naște pe pământ
Fiul omului cel sfânt,
Împăratul cel mai mare,
Împăratul cel mai tare,
Poruncind la fiecare.
Drept aceea colindăm
Bine să încercetăm
Împăratul să-l aflăm,
Să-l aflăm, să-l dovedim,
Lumii să-l propovăduim.

IROD

Iar tu, Crai prea înălțat,
Tot de-aceea ai plecat?

MELCHIOR

Vin cu aur și cu smirnă
Pentru cel ce dă lumină,
Pentru marele 'mpărat,
Mesia mult așteptat.
Că și eu vreau să-i slujesc,
In lume să-l propovăduesc
Și să mă închin și eu
Ca unuia Dumnezeu.

IROD

Dar tu, magule bătrân,
Pentruce trudești la drum?

BALTAZAR

Din prooroci aflând
Că se naște în curând
Mare 'mpărat pe pământ,
Când văzui semnul c'arată
Intr'acoace cale dreaptă,
Am pornit și eu pe ea
După cum îmi poruncea,
Prea dorind ca să-l gălesc
Să mă 'nchin și să-i slujesc...

IROD

Dar de ce căutați voi
Împăratul pe la noi?
După care semn și carte
V'ați mânat așa departe,
Cotropind fără alai
Locurile altui Crai?

GASPAR

In Scripturi nu scrie
Semnul ce-o să vie
La proorocie,
Dar o stea cu coadă
Stat-a să se vadă
Și atunci am înțeles
Că e semnul cel ales...

Steaua când s'a arătat
 Sus pe ceru 'nseninat
 Din Persida am plecat.
 Când stam noi, stătea și ea
 Ș'apoi iarăși o pornea
 Calea de ne-o lumina.
 Văi, coline necălcate
 Și păduri nedesfundate,
 Pretutindenii am umblat,
 Peste tot am căutat...
 Dar aici cum am ajuns
 Steaua 'n nori ni s'a ascuns
 Și îndat' am priceput
 Că aicea s'a născut.

IROD

Dar aici e-un împărat
 Prea slăvit și lăudat
 Și de Dumnezeu lăsat...
 Cine are cutezare
 De pe tronul-i să-l doboare?
 Cine va 'ndrăzni să vie
 Asupra lui cu urgie?
 Să-i ia tronul de Domnie?

BALTAZAR

Noi nu vrem și nici cătăm
 Pe 'mpărat să-l judecăm.
 Nu cătăm și nici voim
 Vrerea lui s'o dovedim,

Că ni-i inima 'n credință
Și ni-i mintea 'n neștiință,
De nu poate să priceapă
Ce-i oprit, ce stă să 'nceapă.
Doar atât pricepe ea
Că se cade a ruga,
A ruga, a se 'nchina
Împăratului cel mare,
Împăratului cel tare,
Care 'n lume seamăn n'are...
Deci ajuns în Vitleim
Am cercat să-l dovedim
Și ne-a fost a ne plimba
Prin oraș a întreba:
Unde s'a născut, zicând,
Un crai mare de curând ?
Că steaua lui am zărit
Când pe cer a răsărit
Și îndat' am priceput
Că 'mpăratul s'a născut,
Cum vestea proorocia
Scripturii lui Ieremia...

IROD

Scripturi și proorocii
Dar tu, de unde le știi ?

GASPAR

Din știința lui Valham
Strămoșul lui Abraham.

IROD

Cap bătrân și nemintos
Ce pricepe tot pe dos,
Cap bătrân ieșit din minte
Nu cum era înainte,
Spune dacă știi ceti
Tot ce-a fost și ce va fi?

BALTAZAR

Au vrei tu aceste toate
Să le afli dela mine
Lămurit, cum se cuvine?

IROD

Negreșit, și dela tine!

BALTAZAR

De mă vei lua cu-asprime
Nimic n'afli dela mine,
Blând dacă te vei purta,
Atunci vei putea afla.

IROD

Fie-atunci pe voia ta.
Și aștept a auzi
Tot ce-a fost și ce va fi.

GASPAR

Ce va fi, se va 'mplini!
Din Iacov se va ivi
Și ca stea va străluci
Unul din Israeliteni
Să sdrobească pe Viteni.

IROD

Dar cum de va cuteza
Să 'ndrăsnească a lupta
Un vierme Israilitean
Cu puternicul Vitean?

GASPAR

Va fi Domnul Domnilor,
Va fi Craiul Crailor,
Impăratul Impăraților
Și venind, el va putea,
Capul a le sfărâma.

IROD

Pasă pas la Impăratul,
Că i-oi închina eu capul
C'un paloș cutezător,
Și la soare sclipitor
Care-o să vă 'nfioreze
Și capul să i-l reteze!

GASPAR

Dar ce ți-e cu supărare,
Au cumva ești și tu oare
Din Viteni, vre-un boer mare
Și din neamuri Irodești?

IROD

Da, așa precum grăești!
Răi și barbari fără minte
Mă ispitiți prin cuvinte?
Voi așa mă defăimați?
De loc nu vă rușinați,
De osândă nu visați?
Că eu pot să dau porunci
Ca să fiți supuși la munci?

MELCHIOR

Lasă vorbele iuțite!
Nu ne pune la ispite!
Nu ne vorbi de porunci,
C'o să ne supui la munci!
Când o fi pe vitejie
Și noi avem o urgie.

•

IROD

Au vreți a vă măsura
Cu-astă sabie a mea?

GASPAR

Dar cine ești tu să tai
Capetele la trei crai?
Și te-arăți vrăjmaș și rău
Fiului lui Dumnezeu?
De ce nu te 'nvrednicești
Să spui ce crai mare ești?

IROD

O! Voi crai fără rușine,
Cum de cutezați cu mine
Să vorbiți de vrăjmășie,
De o altă 'mpărăție
Și de fiu de Dumnezeu?
Au nu știți cine sunt eu?
Al meu nume când l-aude
Pasărea în cer s'ascunde:
Eu sunt Irod Împărat,
Sabia când am luat,
Codrii că s'au clătinat,
Apele s'au turburat,
Pământul s'a cutremurat!
Eu nu sunt nebun ca voi
Să umblu prin munți și văi
Ca să gădesc un copil
Și cu daruri să mă 'nchin!
Pe Stratiot oi chema
Și poruncă grea i-oi da
Să ia oaste înarmată,
Să porneasc' acolo 'ndată,

Să tai pruncul mic
Căruia Cristos îi zic!
Și ca să vă arăt că Domnia mea-i mai tare
Veți sta până atunci la închisoare
Cu fiare la mâni și butuci la picioare!
Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea 'nalte
Împărate!

IROD

Ia pe acei trei magi,
În temniță să-i bagi
Și la munci să-i ții
Pân' or pieri de vii!...

PARTEA V

IROD, STRATIOTUL, OSTAȘII, CORUL

COR

(Viersul 6)

Iată vine cel dorit,
Iată vine umilit
Împăratul cel mai mare,
Împăratul cel mai tare.

Căci asemenea și noi
Vom începe câte doi
Cu cântarea de dulceață
Sprijinindu-ți a ta față...

IROD

Stratioate !

STRATIOTUL

Poruncă
Prea 'nalte
Împărate!

IROD

După cum am hotărît
Acum, numaidecât
Să-mi aduci ostași
Să-i trimit în țară și 'n oraș
Să pornească la cercetat
Urma noului împărat.

STRATIOTUL

Am înțeles,
Prea 'nalte
Împărate! (iese)

IROD

(ostașului care a venit)

Așa dar, numaidecât
Fără cel mai mic cuvânt
Haide, iute, 'ncălecați
La Ierusalim plecați,
Impăratul nou să-l aflați.
Pe oricine veți întâlni în cale
Faceți-i lui întrebare,
Fie tânăr sau bătrân,
Pân' la cel mai mic copil.
Căci prin copii mai degrabă
Puteți afla de-astă treabă.
Am să vă mai spun ceva:
Dacă vi se va 'ntâmpla

Cu alți crai să vă 'ntâlniți,
De-altceva să nu vorbiți
Decât de nou 'mpărat
Decât toți mai lăudat
Și decât toți mai înalt!

(Ostașii pleacă).

CORUL

(Viersul 7)

Nouă azi ne-a răsărit
Domnul Iisus Cristos,
Mesia cel mult dorit,
Domnul Iisus Cristos.
Din Fecioară s'a născut
Domnul Iisus Cristos
Și cu lapte s'a crescut;
Domnul Iisus Cristos
Cu scutece s'a 'nfășat
Domnul Iisus Cristos
Și în brațe s'a purtat,
Domnul Iisus Cristos
In chip de rob s'a smerit
Domnul Iisus Cristos
Și pe noi ne-a mântuit
Domnul Iisus Cristos.

PARTEA VI

CIOBANUL, CEI DOI OSTAȘI, CORUL TRUPEI

CIOBANUL

Hei, hei! Ce-are să mai fie
Și cu altă 'mpărăție?
Mă pătrunde-o mare frică
Pentru-o țar' așa de mică!
C'un împărat ori rău, ori bun,
Nu ne era nouă destul,
Când o mai fi ș'altul s'avem,
Atuncea zău! Tare mă tem.
Pare că văz c'are să vie
Neliniște, neburcurie
Și turburare în norod,
Căci ce-are să facă Irod?
Poate că s'o 'mpotrivi
Și pe celălalt îl va goni!
Dăr dac'acel împărat mare
O fi decât dânsul mai tare?
Atuncea cam cum va merge?
Numai sabia va alege.

Ci cum o ieși să iasă,
 Că mie de loc nu-mi pasă;
 Că știu bine că de mine
 N'are să s'alege nime,
 Că eu cu această armă,
 Ce-i a păstorului fală,
 Și șaptezeci dac' or veni,
 La toți mă voiu împotrivi,
 Că eu mă lupt cu urși, cu lei
 Când vor să-mi ia din mielusei,
 Iar c'un lup de mă 'ntâlnesc
 Cu această cață îl lovesc!
 Sunt un păstor și trăesc bine;
 Ce-au împărații toți cu mine?
 Mai bine vază-și de p'opor,
 Cum văz de turmă, eu, păstor!

OSTAȘUL I

Ce tot spui tu, frate păstor?
 Nu cumva ești răzvrătitor?
 Ori poate ești sărit din minte,
 Nu cum erai mai înainte:
 Căci eu nicipând te-am auzit,
 Și nici nu te-am pomenit,
 Vorbind de crai și de 'mpărați
 La sabie învăpăiați,
 Vorbind de cață și războiu,
 Vorbind de urși, de lupi, de oi!

CIOBANUL

Hei, fraților! Voi ce vedeți?
 Cetatea pe care o aveți,

Ca mâine văz că ați pierdut,
Căci pe pământuri s'a născut
Alt împărat mai priceput,
Ce-o fi stăpân p'al tău avut!

OSTAȘUL II

Și cum mi te-ai înștiințat,
Tu de acel nou împărat?
Cum te-ai brodit tu mai cu moț
Mai firosos decât noi toți?
Dar văz eu că 'nșiri o poveste,
Ci spune-ne în ce loç este
Și spune-ne mai lămurit
Cum l-ai văzut, und' l-ai găsit?

CIOBANUL

Să vezi! Acum câteva zile
Mă apucasem de teșile
Și îmi pășteam și turma alene
Sub munte, colo, prin poene.
Pe iarbă verde jos ședeam,
Din fluerașul meu cântam.
Mai cât coala, pe locul șes,
Curgea ca șarpe-un râuleț
Ce se părea că îmi tot zice,
Că viața mea este ferice.
Atuncea, mă gândii, și 'n mine
Zisei că e un semn de bine,
Iar dac'o fi un semn de rău
Să fie cum vrea Dumnezeu!

OSTAȘUL II

Ne-ai spus-o de ne-ai prăpădit:
Ce-am așteptat, și ce-a venit!

OSTAȘUL I

Nu vezi că e sărit din minte,
Că n'are nici șir la cuvinte?
Așa sunt ei; toți neciopliți
Și d'aia sunt și fericiți.

TOATĂ TRUPA (cor)

(Viersul 8)

Frunză verde baraboi,
Măi, ciobane, măi,
Tu n'ai grije, nici nevoi,
Măi, ciobane, măi:
Tu mănânci un usturoi,
Măi, ciobane, măi,
Și te culci pe pat de flori,
Măi, ciobane, măi,
Cu capul pe mușuroi,
Măi, ciobane, măi,
De cu seară până 'n zori,
Măi, ciobane, măi.

CIOBANUL (cântă)

(Viersul 9)

Albe-mi sunt oițele,
Ostași dragii mei,
Și mândre ca florile,
Ostași dragii mei,

Nu c'al vostru împărat,
 Ostași, dragii mei,
 Ce o lume-a turburat,
 Ostași, dragii mei!

OSTAȘUL II

Ce-are-aface împăratul
 Cu oile ce-i dă satul?

OSTAȘUL I

Nu-l vezi că e un smintit?
 Nici nu știe ce-a vorbit!

TOATĂ TRUPA (cor)

(Viersul 10)

Du-te la oi, măi ciobane,
 Măi, ciobane, măi,
 Că-ți mor oile de foame,
 Măi, ciobane, măi,
 Nu vorbi de împărați,
 Măi, ciobane, măi,
 C'o să-ți pierzi oi și sălași,
 Măi, ciobane măi.

CIOBANUL (cântând)

(Viersul 11)

Măcar toate de s'or duce
 Ostași, dragii mei,
 Eu din țară nu m'oi duce,
 Ostași, dragii mei,
 Rămâneți voi cu 'mpăratul,
 Ostași dragii mei,
 Că știu eu ce știu de altul,
 Ostași, dragii mei.

PARTEA VII

IROD, STRATIOTUL, CORUL, OSTAȘII

IROD

Stratioate !

STRATIOTUL

Porunciți,
Prea 'nalte
Impărate !

IROD

Eu ași vrea să-ți spun ceva
Numai de te vei jura,
Ce-i auzi dela mine
Să nu iasă dela tine,
Să n'o mai știe nime !

STRATIOTUL

Mă jur,
Prea 'nalte
Împărate !

Că, fiind taina foarte,
Ce-oi auzi dela tine
N'o să iasă dela mine !
Și n'o să mai știe nime.

IROD

Culcându-mă, am visat,
Un vis foarte 'nfricoșat,
In care mi s'a arătat
O schimbare de 'mpărat...
Visul când s'ar întâmpla,
Eu de pe tron ași cădea,
Și un alt împărat ca mine
Nici veți mai găsi pe lume,
Căci de-a mea putere mare
Tremură lumea sub soare;
Craii, Voievozii și Domnii
Toți se scutură ca pomii.
Dar să știe lumea bine
Și tu afl'o dela mine,
Că pe tronul meu, așa,
Nimeni nu se va 'nălța...
Decât după moartea mea !

(Intră ostașii).

IROD

Vai de inima cea slabă
Pusă 'n cumpănă grozavă!
Vai de omul ce nu știe
Osândi în crâncenie...
Dar eu sunt Irod cel mare,
Domn fără asemănare!
Nu se cade a-mi fi frică
De-o făptur' așa de mică.
Deci voi răscoli o lume
Ca să aflu după nume
Și de-o fi să-i aflu locul
Unde l-a ascuns norocul,
Mă voiu duce să-l gădesc
Și viața să-i răpesc!

Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea 'nalte
Împărate

IROD

Cu încrederea mea mare
Iți dau ție deslegare,
Ca să afli după rost
Tot ce este și ce-a fost!

STRATIOTUL

Iți voi spune după rost
Tot ce este și ce-a fost!

IROD

Du-te dar și adu-mi veste,
Ca să vedem cine este
Un copil Cristos numit,
De care s'a proorocit.
Și de-l vei afla pe el
Să te porți în acest fel:
Pe la dânsul să te duci,
Mânușița să-i apuci,
Să te faci a te 'nchina,
Picioarele-a-i săruta,
Și să-l ispitești pre dânsul
Vorbă cu tot dinadinsul
Și vă vezi cam ce foc are,
În inima-i așa tare.
Să le spui că-i rămânea,
Dar tu p'altă cale-i da,
La mine te-i înturna,
Că mă 'ncrez în vorba ta,
Și-apoi mergem amândoi
Să ținem un crunt războiu.

STRATIOTUL

Mă duc,
Prea 'nalte
Împărate!

Să le fac aceste toate.

Pe cine 'n cale-oi vedea
De dânsul oi întreba:
Oștile i-oi număra,
Oi vedea câte-oi putea,
P'altă cale m'oi înturna
Ție de veste ți-oi da,
Și-atunci... mergem amândoi
Să ținem un crunt războiu.

(pleacă).

PARTEA VIII

IROD, STRATIOTUL, CORUL

COR

(Viersul 12)

După dealul cea mare
Velerim și Veler Doamne,
Răsărit-a mândrul soare,
Velerim și Veler Doamne,
Dară soare nu era,
Velerim și Veler Doamne,
Ci lăcaș de mânăstire,
Velerim și Veler Doamne,
Cu pereții de-alămâie,
Velerim și Veler Doamne,
Și cu poarta de tămâe, ...
Velerim și Veler Doamne.

STRATIOTUL

Să trăești,
Înălțate
Împărate !

IROD

Spune 'ndat'
Ce-ai aflat?

STRATIOTUL

Prea Înălțat Împărat,
Fie-mi păcatul iertat,
Dar nimica n'am aflat...
Și toată lumea zicea
Că numai prin Crai vei afla...
Dă-le dar drum să se ducă
Și-om vedea ce cale-apucă...
I-om iscodi pas cu pas
Pe unde-au mers și unde-au mas
Și vom afla negreșit
Unde-i împăratul proorocit.

IROD

Gândul ți-i înțelept
Și gura ta rostește drept.
Scoate-i pe crai din închisoare
Să le cer smerit iertare
Și ce n'am putut afla cu silnicie
Să aflăm prin viclenie.
Dar pune ostașii
Să le pândească pașii
Cum pândesc leii flămânzi
Caprele ieșite la păscut pe munți.

(Stratiotul iese).

COR

(Viersul 13)

Și cu grai adăugat
Foarte lor li s'a rugat,
Zicând: «Mergeți de-l aflați
Și viind mă înștiințați
Că merg să mă 'nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu!»!

IROD

(văzând Craii cari intră, aduși de Stratiot)

Fraților, să dați iertare
Că am fost în turburare
La o veste-așa de mare.
Dar am stat și m'am gândit
Și iată, mă am smerit,
Căci în cugete curate
Acuma vă dau dreptate...

GASPAR

Umbli cu firi ritoricești
Trei fețe de Crai să amăgești?
Tu umbli cu lingușeli
Trei fețe de Crai să 'nșeli?

IROD

Fraților, să am iertare.
Că nu-i vorba de 'nșelare...
Dar acum am aflat și eu
Că s'a vestit fiul lui Dumnezeu.

GASPAR

O, Iroade Împărate,
Noi credeam că nu se poate
Să se 'ntâmples vreodată
S'ai inimă nepătată,
Dar de ai gânduri curate
La toți să fie iertate!
Și îngăduie să plecăm
Sălașul sfânt să-l căutăm
Și 'n pragul lui să ne 'nchinăm...

IROD

Ascultați, o, frații mei,
Ași merge și eu cu voi
Să mă închin bucuros
Acelui mare Cristos.
Dar fiindcă unde-i nu știți,
Mergeți întâiu de-l găsiți,
Și pe-altă cale înturnați
Mie de veste să-mi dați,
Să merg și eu să mă 'nchin
Cu daruri la el să vin,
Să merg ca la împărat
Decât toți mai înălțat,
Și decât toți mai înalt,
Ca să mă închin și eu
Ca unuia Dumnezeu...

PARTEA IX

IROD, OSTAȘII, STRATIOTUL, Corul

COR

(Viersul 14)

Craii, dacă au plecat,
Steaua iar s'a arătat
Și a mers pân'a stătut
Unde era pruncul născut.
Și cu toți s'au bucurat
Pre Cristos dac'au aflat,
Cu daruri s'au închinat
Ca la un mare Impărat.
Și'napoi dac'au purces
Pe altă cale au mers
Precum le-a fost lor și zis
Ingerul noaptea în vis.

IROD

Putea-vor ostașii
Să le pândească pașii?
Putea-vor să știe
Ce cale-or să ție?

O Zei ai Zeilor,
 Ai Saducheilor,
 Ai Cărturarilor,
 Ai Fariseilor,
 Faceți lumină
 Ca luna plină,
 Să li se vadă
 Cărarea albă
 Și să zărească
 Calea crăiască
 Până la casa
 Impărătească ...
 Să știe și paloșul meu
 Unde să lovească greu.

OSTAȘII (intră)

Luminate
 Impărate,

Plecăm singuri obrazul
 Să ne tai grumazul,
 Din noi să nu rămână
 Nici praf, nici țărână...

IROD

Dar ce s'a 'ntâmplat?
 Ce fapt blestemat!
 Spuneți îndat'!

OSTAȘUL

Abia ieșisem din Ierusalim
 Și steaua din nou o zărim.

Se vedeau limpede craii și drumul
 În noaptea vânată ca fumul.
 Dar a venit un nor ca o ceață
 Și ni s'a pus în față,
 Iar când am alergat să ieșim din el
 Nu s'au mai văzut craii de fel.
 Am alergat și 'ncolo și 'ncoa,
 Dar era întuneric și nu se vedea,
 Căci steaua era departe și nu mai lumina.

IROD

Stratioate !

STRATIOTUL

Poruncă,
 Prea 'nalte
 Împărate!

IROD

Pe acești doi mișei
 Indată să-i iei
 Și du-i la gealați
 Să-i tae în bucăți...
 A lor necredință
 Și proastă știință
 S'o plătească 'n suferință !
 Iar tu să pleci după cătat
 S'aduci un prunc nevinovat
 De șapte ani și mai în jos
 Prin el să aflu de Cristos !

STRATIOTUL

Am înțeles,
Prea 'nalte
Împărate!

PARTEA X

IROD, STRATIOTUL, PRUNCUL, CORUL

TRUPA (cor)

(Viersul 15)

In oraşul Vitleem
Veniţi, boieri, să vedem
Că astăzi ni s'a născut
Domnul cel făr' de 'nceput,
Şi astăzi ni s'a 'mplinit
Proorocirea de demult
Că se va naşte Cristos,
Mesia, cap luminos,
Din Fecioara Mariam
Din neamul lui Avraam,
Din sămânţa lui David,
Din duhul sfânt zămislit.
Trei Crai dela răsărit
La 'nchinare au venit
Daruri scumpe aducând:
Şi către Cristos cântând:
« Culcă-te 'mpărat ceresc,
In sălaş dobitocesc:

Te culcă pre fân uscat
 De îngerî înconjurat,
 Care te vor lăuda
 Și mărire îți vor da,
 Slavă între cei de sus
 Și jos pace pân' la apus! »

STRATIOTUL (intră cu pruncul)

Mă închin la înaltul Împărat
 Cu slujba care mi-a dat.

IROD (pruncului)

O tu, prunc nevinovat,
 Care gura-ți la minciuni
 Nici c'ai întrebuințat,
 De-mi vei ascunde ceva,
 Paloșul meu încrunțat
 Din sânge-ți va gusta.
 Știi tu să-mi spui cu folos
 De Mesia, zis Cristos?

PRUNCUL

Știu multe și de toate,
 Prea 'nalte Împărate!

IROD

Din cine se va naște?

PRUNCUL

Din Maria Fecioara.

IROD

Cât va trăi pe pământ ?

PRUNCUL

Treizeci și trei de ani:
La treizeci când o sta,
Dela Ion Botezătorul
Se va boteza,
Lumea de păcat va curăța.

IROD

Avea-va voitori de bine ?

PRUNCUL

Va avea.

IROD

Pre cine ?

PRUNCUL

Pe cei patru Evangheliști.

IROD

Ai putea tu să știi
Cum se vor numi ?

PRUNCUL

Matei, Marcu,

Luca și Ion.

IROD

Voitori de rău va avea?

PRUNCUL

Va avea.

IROD

Pre cine?

PRUNCUL ..

Mai întâiu pe tine,
 Al doilea pe Saduchei,
 Pe Cărturari și Farisei.

IROD

Deci eu sunt unul dintre ei!
 Și ăștia l-or vătăma,
 Pre Mesia întru ceva?

PRUNCUL

Lui Cezar l-or împotrivi,
 Pe cruce înaltă l-or răstigni.

IROD

Și mult va sta el spânzurat?
 Pre cruce înaltă de 'mpărat?

PRUNCUL

Ba nu, că pronia cerească
 In altfel o să 'nfăptuiască:

Iosif cu Nicodim frumos
 Trupul Dumnezeesc vor da jos:
 In giulgiu îl vor înfășa,
 In nou mormânt l-or așeza
 Și piatra vor pecetlui
 Și cu ostași îl vor păzi.

IROD

Și fi-va el mult stătător
 Acolo, ca un muritor?

PRUNCUL

A treia zi va învia,
 La ceruri se va înălța,
 De-a-dreapta Tatălui va sta
 Și vii și morți va judeca,
 Iar marea 'mpărăție-a sa
 In veci sfârșit nu va avea.

IROD

Ba da, ba da!

PRUNCUL

Nu va avea.

IROD

Ba da, îți zic!

(zvârlindu-l la pământ)

Luați de dinaintea mea
 Pe pruncul cel nerușinat,
 Care 'ntr'atât m'a turburat.

El să poarte toată vina
Că doar el este pricina...
El și craii ce n'au vrut
Să mi-l spue la 'nceput.
Cu-ale lui proaste cuvinte
M'a făcut să-mi ies din minte!

(Stratiotului)

Mergi cu oaste înarmată,
Du-te 'n Vicleim îndată
Și la pruncii de trei ani
Capetele să le tai...
Doar așa voi izbăvi
De Cristos a mă feri!

(Stratiotul iese)

IROD (filozofând)

O, Iroade Împărate,
Te-ai umplut de răutate,
Zădărnicia lumească
Și zavistia Domnească!
Acum dară ce va fi?
Mamele se vor boci
Și în ziua care va
N'or avea ce alăpta...
Crudă faptă am ajuns
Numai sânge și cu plâns!
Dară cine-i vinovat
De vrea tron de Împărat?...

PARTEA XI

OSTAȘUL, IROD, ARAPUL

COR

(Viersul 16)

Iară Irod Împărat
Foarte rău s'a supărat;
In Vitleem a intrat
Mulți copii mici a tăiat,
Pân' la pai'sprezece mii,
Tot prunci, mărunței copii,
De doi ani și mai în jos,
Ca să taie pe Cristos.

STRATIOTUL

Să trăiți, Împărate!
Veni un om negru foarte
Și vrea a se 'nfățișa
Chiar la 'mpărăția ta!

IROD

Ce caută și ce va?

STRATIOTUL

Ci-că vrea ca să vorbească
Cu fața împărătească.

IROD

Să vie! (Stratiotul pleacă).

..... Poate oi afla
Despre noul crai ceva.

ARAPUL (făcând închinăciuni)

Prea milostive 'mpărate,
M'ași ruga, dacă se poate,
Să fii cu luare aminte
La ale mele dulci cuvinte,
C'am să-ți mărturisesc
Păcatul cel părintesc!
Tatăl meu a fost om tare
Cu virtute foarte mare,
De vite neguțător,
De locuri cumpărător.
Tatăl meu avea acasă
O roabă foarte frumoasă,
Căci murind a lui soție
Vrea s'o ia cu cununie,
Dar al nostru împărat
Toț mergând pe la vânat
Intr'o seară s'a 'ntâmplat
Pe la noi de-a înnoptat
Și trimetând un ostaș
Ca să-i caute sălaș,

Ostaşul cam uluit
Drept la noi a nimerit
Şi tatei i-a poruncit
Ca în grabă să gătească
O masă împărătească.
Tata, auzind ostaşul,
Şi-a întocmit tot sălaşul;
Dă la bucătar îndată
Poruncă înfricoşată,
Cum nu dase niciodată,
Ca de grabă să gătească
Masă mare 'mpărătească.
Mult prea mult n'a zăbovit
Masa 'n grabă s'a gătit
Şi 'mpăratul a sosit
Cu trăsură prea frumoasă
Şi cu-o ceată numeroasă.
Din trăsură jos s'a dat
In casa noastr' a intrat
La masă s'a aşezat.
Roaba, aducând bucate
Se trăgea mai la o parte,
Şi cu foarte mult respect.
Ținea mâinile la piept.
Împăratul cât a stat
Mai nimica n'a mâncat;
Tot la dânsa s'a uitat!
Masa când s'a ridicat,
Dela masă s'a sculat,
Prin odae s'a plimbat
Şi, mergând, se tot oprea,
Iar din gură-şi tot zicea:

Ce figură văzui eu
Inger d'a lui Dumnezeu,
Zână potrivită bine
Unui împărat ca mine.
După ce s'a mai plimbat,
Pe tată-meu a chemat
Și i-a zis: « Roaba ți-am luat ».
Tată-meu cu glas blând,
Îi dete răspuns zicând:
« Ea e roaba mea aleasă
Să-mi îngrijească de casă,
Căci murind a mea soție
Vreau s'o iau cu cununie;
Înălțimea ta prea mare
Multe mii de roabe are
Și-i păcat să n'aibă cine
Îngriji măcar de mine! »
Împăratul, cu trufie,
Zise iar: « Să mi-o dai mie,
Ți-oi da bani, ți-oi da moșie,
Ți-oi da mare bogăție;
Iar cumva de n'ai voi
Și mie te-i împotrivi,
Apoi foarte vei greși,
Că eu roaba ți-oi lua
Și nimica nu ți-oi da,
Ba te pot lăsa pe tine
Cel mai sărac de pe lume! »
Tata prinse-a suspina
De 'mpărat a se ruga
Ca să se milostivească
Și roaba să-i dăruiască.

Dar împăratul nevrând,
Rugăciuni neascultând,
Dimineața s'a sculat
Și pe roabă a luat.
Tată-meu, cu jale mare
Și mâhnit de-așa purtare
A căzut la grea zăcare.
Vreo trei zile-a tot bolit;
După trei 'a și murit.
Atunci eu am alergat
Cu cinste l-am îngropat
Și 'n urmă m'am apucat
Averea de-am așezat,
Un an de zile am stat
Și apoi m'am însurat.
Un fiu mi s'a născut mie
Și-l iubeam... Dumnezeu știe!
Dar și mie 'n chip urît
Tocmai așa mi-a făcut!
Copilul mi-a omorît!
Biata maică-sa ce plânge,
Ochii de lacrimi își scurge
Și varsă oftări de sânge.
Țipă, zbiară și răcnește,
La față se veștejește...
Spune-acuma, Împărate,
Fost-a oare cu dreptate
Că 'mpăratul mi-a luat,
Fără frică de păcat,
Tot ce 'n lume am iubit
Și chiar viața le-a răpit?

IROD

Lucru prost și neiertat,
Și nevrednic de 'mpărat;
Lucru prost și foarte rău,
Neplăcut lui Dumnezeu!
D'ași fi fost în locul tău,
Infigeam în pieptul său
Un hanger înfricoșat,
Deși era împărat!

ARAPUL (repezindu-se cu hangerul)

Așa e! Ș'atunci am drept,
Să-ți înfig hangeru 'n piept,
Ăst hanger înfricoșat,
Deși ești împărat!
Că doar tu ești vinovat
De tot ce s'a întâmplat!

(ostașii îl prind)

IROD

O tu, om nesocotit,
La aceasta ai venit,
Ca să mă omori pe mine?
Acum ce va fi de tine?
Cum nu căutai a ști
Praful și cenușă c'ai fi?
O sabie, săbioară,
Prea dulcea mea surioară,
Ieși acum din teac' afară
Pe vrăjmaș de mi-l omoară,

Și tot astfel să te porți
Ca și mai în alte dăți,
Vărsând de sânge șiroaie
In năpraznice războaie...
Încercarea asta va
Să mă 'nvețe carte grea,
Să mă 'nvețe să n'am milă,
De osândă să n'am silă,
Să n'am milă și să tai
Dela prunc și pân' la crai,
De-mi lovește cu urgia
Sufletul și 'mpărăția.
Mori dar, câine blestemat,
Pentru cât ai cutezat

(dă să-l omoare, dar îngerii cu sulitele
îi azvârî sabia din mână)

PARTEA XII

IROD, ARAPUL, STRATIOTUL, INGERII, APOI CRAII

INGERUL

Acest om de jale mare
Are multă îndreptare,
Deci să știe fiecare
Că prea bunul Dumnezeu
Ascultând de gândul meu,
M'a vestit că l-a iertat
Ca pe-un om nevinovat.

IROD

Dar voi cine mai sunteți
Furia de nu-mi vedeți?
Și la tronul meu ce vreți?

INGERUL

(îi pune sulița în piept)

Noi suntem ostașii ostășiei
Dela poarta împărăției

Și-am venit cu suliți ostășești
 Să străpungem coaste împărătești.
 Să nu mai împărți durere și plângere
 Și să nu mai faci lumea să sângere.
 Ci să te duci în Iadul blestemat
 Unde ai tronul tău de împărat...

IROD

Cum? Ostașii ostășiei
 Dela poarta împărăției
 Au venit cu suliți ostășești
 Să străpungă coaste împărătești?
 Dar cine zice că sunt vinovat
 Că apăr tronul meu de împărat?
 Cine urgisește pașii mei
 Că-mi apăr Domnia și pe Zei
 Și caut să lupt cu folos
 Împotriva lui Cristos,
 Care vrea tronul meu
 Și se crede tare ca Dumnezeu?

INGERUL

O! Tirane, crunt Irod,
 Intră 'n blestem de norod
 Că nu ești tu bucuros
 De nașterea lui Cristos!

IROD

Dar cum de m'ași bucura
 Dacă-mi ia domnia mea?

Sfărâmând pe Farisei,
Cărturari și Saduchei
Să ia locul și la zei!
Cu-acest paloș crunt al meu
Eu apăr pe Dumnezeu!

INGERUL

O puternică 'mpărate!
Bucură-te-acuma foarte
Că țipătul pruncilor
Și zbieretul maicilor,
Dumnezeu l-a auzit
Și 'n locu-ți a rânduit
Pe fiul său cel iubit,
Pe Isus cel prea mărit!
Care numai cu-al său nume
Stăpâni-va 'ntreaga lume!

IROD

Dar cine să 'ndrăsnească
Paloșul să-mi stăpânească?
Cum să lase Dumnezeu
Împărat în locul meu?
Eu sunt Irod împărat,
In Vitleem am intrat
Mulți coconi mici am tăiat
Pân' la paipsrezece mii,
Tot prunci, mărunței, copii
De doi ani și mai în jos
Ca să aflu pe Cristos...
Și sfârșindu-mi-l astfel
Să apăr zeii de el!

BALTAZAR

Vrăjitorii toți se 'nchină
La o stea ce dă lumină
Numai tu nu, Împărate,
Ticălosule 'mpărate!
Nu te temi că te vor bate
Ale tale lungi păcate
Și făr' de legile toate?

IROD

Apăr tronul de 'mpărat
Și nu e niciun păcat!

GASPAR

Astronoame Baltazare,
Varsă din cer foc și zare
Cu catran și cu pucioasă
Ca pe-acest tiran să-l arză!
Poruncește stelelor,
Poruncește relelor
Domnia să-i pârjolească
Palatul să-i pustiiască
Praf și pulbere să-l facă...

GASPAR

O! Tu, Cerescule Părinte,
Care 'n cer ai locuință,
Ascult' ale noastre cuvinte:
Cum de ai așa răbdare
Pentru un cutezător mare,

Om fără socotință
 Și umplut de necredință?
 Trimete peste el tunete,
 Peste împărăția lui trăznete,
 Catran, smoală și pucioasă
 Palatul ca să i-l arză,
 În Cristos și el să crează,
 Să-l vedem că se botează,
 Dă peste el molima ciumii,
 Să blesteme și pântecul mumii
 Și să nu se mai lecuiască
 Fără de legea creștinească.

(încep tunete).

. IROD (înfricoșat)

Dar l-am slăvit pe Dumnezeu
 Cu tot ce făptuit-am eu...
 Și n'am crezut că e păcat
 Să-mi apăr tronul de 'mpărat...

GASPAR

Dar e 'mpăratul cel mai mare,
 E Împăratul cel mai tare
 Intre 'mpărații înălțați,
 E Împărat între 'mpărați!
 Și e trimis de Domnul Sfânt
 Să pue pace pe pământ.

•
 IROD (smerindu-se)

N'am înțeles tăria lui
 Citită 'n steaua cerului

Și nici măcar n'am înțeles
 Că este Fiul cel ales.
 Ingenunchez și plec obrazul
 Și spre osândă plec grumazul...
 Că-s ucigaș și ticălos
 Și dat-am moarte lui Cristos...

BALTAZAR

De-ți este sufletu 'n căință
 Și-ți este inima 'n credință
 Ai ști, cum că viața lui
 N'o curmă buza fierului...
 Cum nu poți sfârteca în săbii
 Intinsa mare cu corăbii...
 El a plecat și ne-o veni.
 S'aducă lumea ce va fi...
 În care oamenii n'or plânge
 Și trupul n'o să verse sânge...

IROD

O! Fraților... mă 'nchin și eu
 Ca unui fiu de Dumnezeu,
 Dar unde-i ca să-i cer iertare
 Pentru păcatul meu cel mare?

MELCHIOR

Oriunde-ai fi, cu ruga ta
 El te aude și-o ierta...
 Dar roagă-te, că Sfântul Duh
 Îți va răspunde din văzduh...
 Ci spune, crezi în cel de sus?
 Și crezi în fiul lui, Isus?

IROD

Cred... (se aude un clopot)

GASPAR

Și crezi că Duhul său cel Sfânt
Va pune pace pe pământ?

IROD

Cred, cred! (două clopote)

BALTAZAR

Și crezi că Fiul nou născut
Va face lumea dela început?
Și crezi că suferința lui
Plăti-va păcatul oricui,
Pe morți îi va învia
Ochii orbi îi va lumina,
Betegii îi va vindeca,
Apoi pe Golgota l-or duce
Între tâlhari bătut pe cruce,
A treia noapte va 'nvia
Și către cer se va 'nălța,
Așa cum e proorocia
Rămasă dela Ieremia?

IROD

Cred, cred, cred! (clopote)

(îngenunchiat, începe să se roage)

Tatăl nostru cel de sus
Numele ți-i mai presus
Decât toate ce-s de spus...

Vie 'mpărăția ta
 Facă-se și voia ta,
 Precum este 'n cerul sfânt,
 Tot așa și pre pământ.
 Bunu-ți gând ne-o milui
 Pâinea noastră zi de zi,
 Iartă ce-am greșit, de poți,
 Că și noi iertăm la toți...
 Iar ispita, crunt pârău,
 Ne-o abată brațul tău
 Izbăvindu-ne de rău...
 Și ca semn că te slăvim
 Întărim ce-am spus: Amin!

INGERUL (ridicându-l iarăși pe tron)..

Îți cerem, Împărate, iertare
 Căci am făcut o încercare.
 Să nu mai fii temător
 Și de toți bănuitor.
 Noi am venit a te sluji
 Și credincioși ai tăi om fi.

IROD

Atunci d'aci să nu-mi lipsiți
 Și credincioșii mei să fiți.

TRUPA (cor).
 (Viersul 17)

Hai cu toții d'impreună
 Să ne facem voe bună,

Să ne bucurăm cu Domnul
Și să strigăm cu tot omul
Că ni-i Domn și mântuiește
Și să strigăm cu credință.
Lui, din hotarele toate
I se 'nchină țări și gloate
Că mare cu valuri 'nalte
D'a lui mână sunt lucrate;
De El sunt făcuți și munții,
Și brazii mari și mărunții;
El a făcut tot pământul
Singular numai cu cuvântul
Și nouă ne este Domnul
Și 'mpărat preste tot omul
Și câți în El nu crezură
Ispitiți de Domnul fură
Și 'ntr'a lui ură căzură.

I N C H E E R E

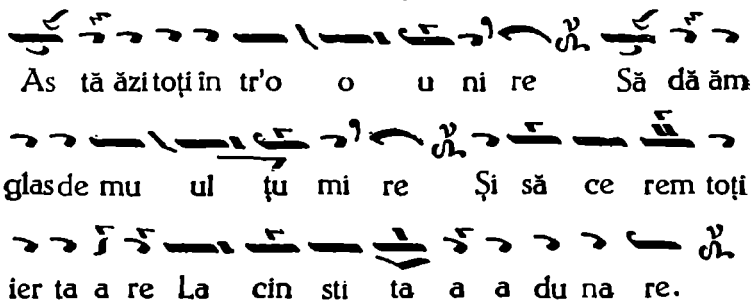
Blagoslovenia și Darea
Care-a fost la nașterea
Domnului nostru Cristos
Fie-vă de mult folos.
Noi, dare și blagoslovenie
Lăsăm la casa dumneavoastră
La anul și la mulți ani.

VIERSUL CÂNTECELOR

Viersul 1

ASTĂZI TOȚI INTR'O UNIRE

Glas 8 Ț Hi T̄

As tă ăzi toți în tr'o o u ni re Să dă ăm
glas de mu l ță mi re Și să ce rem toți
ier ta a re La cin sti ta a a du na re.

Vioi

As-tăzi-toți în-tr'o - u-ni-re Să dăm-glas de
mul - țu-mi-re Și să ce-rem - toți ier
ta - re La cin-sti-ta - a-du - na-re.

Viersul 2

NU POT SĂ PRICEP

Glas 5 "Л α Т'

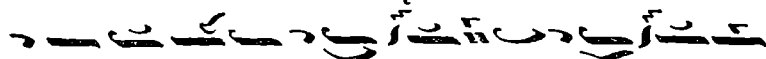
Nu pot să pricep Ce voi să în cep Pentru toa te
că ă te Cu toți le am pă ți it Cu toți le am pă țin

Liniștit

Nu pot să pri - cep Ce voi să în -
cep Pen-tru toa-te câ - te Cu toți le-am pă -
țin — Cu toți le-am pă - țin.

Viersul 3

O PRICINĂ MINUNATĂ

Glas 1 $\overset{\vee}{\underset{\vee}{\text{q}}}$ $\text{J} \alpha \overset{\vee}{\text{T}}$

O pri ci nă mi nu na a tă D'in ce pu ut di in

lu u mea toa tă..

Repede

O pri - ci - nă mi - nu - na - tă —

D'in - ce - put — din — lu - mea toa - tă.

Viersul 4

DOMNUL STĂTU CRAI ÎN ȚARĂ

Glas 4 $\overset{\text{A}}{\underset{\text{A}}{\text{A}}} \text{ i } \overset{\text{T}}{\text{T}}$

Do om nul stă a tu u crai în ța ră Ță ri
le e se e'n spăimân ta a a ră.

Mișcat

Dom - nul stă - tu — crai — în ța - ră
Ță - ri - le — se'n — spăi - măn - ta - ră. —

Viersul 5

TREI CRAI DELA RĂSĂRIT

Glas 5 $\overset{\text{♯}}{\text{J}} \alpha \overset{\text{♯}}{\text{T}}$

Treicrai de la ră a să a ri it Spre e e stea
 a a au că lă a to rit; Și aumers după a cum ci i
 ti im Pă a a nă la a a le ru u sa lîm.

Potolît

Trei-crai de — la ră — să — rit —
 Spre — stea au — că — lă — to — rit; Și-aumers
 du-pă — cum ci — tim — Pă — nă
 la — le — ru — sa — lîm.

Viersul 6

IATĂ VINE CEL DORIT

Glas 8 $\text{H}\bar{\text{i}}\bar{\text{T}}$

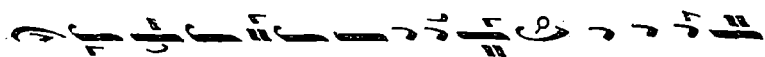
la tă, vi ne cel do o o rit la tă-l vi ne
 u mi i i lit Im pă ra a tul cel mai ma
 re- Im pă ra a tul cel mai ta re.

Vioi

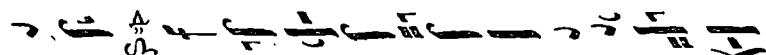
la - tă, vi - ne cel do - rit la tă-l
 vi - ne u - mi - lit — Im - pă - ra - tul
 cel mai ma - re, Im - pă - ra - tul cel mai - ta - re.

Viersul 7

NOUĂ AZI NE-A RĂSĂRIT

Glas 3 $\frac{6}{8}$ $\text{♩} \alpha \bar{\text{T}}$

No uă azi ne-a ră a să ri it *Dom-nul I i sus*

Cris tos Me si a Ce el prea a do ri it *Dom*

nul I i sus Cri is tos.

Potolit

Refren I

No-uă azi ne-a ră - să - rit — *Dom-nul I -*

sus - Criș - tos Me - si - a Cel — prea — do -

rit. — *Dom-nul - I - sus - Criș - tos.*

Viersul 8

FRUNZĂ VERDE BARABOI

Glas 8 $\text{♩} \text{♪} \text{♫} \text{♬}$ Hi T

Frunză verde ba ra booi, *Măi, cio ba ne măi* Tu n'ai
grije nici ne vooi, *Măi, cio ba ne măi.* Tu mă
nânci un us tu ro oi, *Măi, cio ba ne măi.* Și te
culci pe pat de 'floori, *Măi, cio ba ne măi.*

Repede

Refren I

Frun-ză ver-de ba-ra-boi, — *Măi, cioba-ne, măi.*

Refren II

Tu n'ai gri-je nici ne-voi, — *Măi, cioba-ne, măi.*

Refren I

Tu mănânci un us-tu-roi, — *Măi, cioba-ne, măi.*

Refren II

Și te culci pe pat de flori, — *Măi, cioba-ne, măi.*

Viersul 9**ALBE-MI SUNT OIȚELE**

Se cântă cu Viersul 8

Viersul 10**DU-TE LA OI, MĂI CIOBANE**

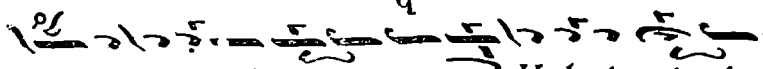
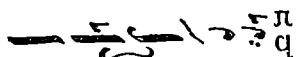
Se cântă cu Viersul 8

Viersul 11**MĂCAR TOATE DE S'OR DUCE**

Se cântă cu Viersul 8

Viersul 12

VELERIM ȘI VELER DOAMNE

Glas 5 $\overset{\pi}{\underset{q}{\text{J}\alpha\text{T}}}$ Du pă dealul cel ma ai ma re *Ve lerim și i**ve le er Doam ne.*

Mișcat

Refren

După dea-lul cel mai ma-re *Ve-le-rim și**ve-ler Doam-ne.*

Viersul 13

ȘI CU GRAI ADAUGAT

Se cântă cu Viersul 5

Viersul 14

CRAII DACĂ AU PLECAT

Se cântă cu Viersul 5

Viersul 9**ALBE-MI SUNT OIȚELE**

Se cântă cu Viersul 8

Viersul 10**DU-TE LA OI, MĂI CIOBANE**

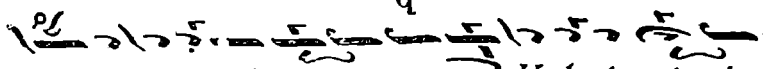
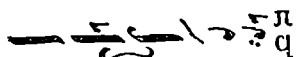
Se cântă cu Viersul 8

Viersul 11**MĂCAR TOATE DE S'OR DUCE**

Se cântă cu Viersul 8

Viersul 12

VELERIM ȘI VELER DOAMNE

Glas 5 $\text{ᄋ} \text{ᄋ} \text{ᄋ} \text{ᄋ}$ Du pă dealul cel ma ai ma re *Ve lerim și i**ve le er Doam ne.*

Mișcat

Refren

Du-pă dea-lul cel mai ma-re *Ve-le-rim și**ve-ler Doam-ne.*

Viersul 13

ȘI CU GRAI ADAUGAT

Se cântă cu Viersul 5

Viersul 14

CRAII DACĂ AU PLECAT

Se cântă cu Viersul 5

Viersul 15

IN ORAȘUL VITLEEM

Glas 3 ^{cc} J _{ff} T

In o o ra șu-ul Vi tle e em Ve ni iți,
bo ieri, să ve e dem Că a as tăzi ni s'a
nă-ăș cu u u ut Domnuul cel făr' de'n ce put.

Repede

In o — ra-șul — Vi-tle — em Ve-niți, —
bo-ieri, — să ve — dem Că — as — tăzi ni
s'anăș — cut — Dom-nul — cel făr'de'n-ce-put.

Viersul 16

IARĂ IROD ÎMPĂRAT

Se cântă cu Viersul 5

Viersul 17

HAI CU TOȚI D'IMPREUNĂ

Glas 1 $\text{ᾠ} \text{Π} \alpha \text{ᾤ}$

Hai cu to o ții i di'm pre u nă ă Să ne
fa a ce em vo ie bu u nă; Să ne
bu cu răm cu Do om nu ul Și să stri i
gă ăm cu tot o o mul.

Vioi

Hai cu to - ții — di'm-pre-u - nă —
Să ne fa - cem — vo-ie bu - nă;
Să ne bu - cu - răm cu Dom - nul —
Și să stri - găm — cu tot o - mul.

Fig. 1

LĂMURIRI DE PUNERE ÎN SCENĂ D E C O R U L

Se pare că, la Vicleim, n'ar putea să fie vorba de un decor, de vreme ce el se joacă — și trebuie făcut să se poată juca — în orice loc, fie piețe, ulițe, ori case.

Totuși, cele mai bune trupe de Irozi au simțit nevoia să ducă un tron împărătesc, frumos înflorat și învelit în foiță lucitoare — ceea ce se petrece de mult în Moldova și Muntenia. Dar acest tron — înalt în spătar, cum este, și îmbogățit, cum e făcut — e, el însuși, un început de decor. Așa dar nevoia decorului s'a arătat. Rămâne să-i facem cu puțință un pas înainte și aceasta e prea ușor.

*

Firește, cel mai ieftin și mai ușor lucru, rămâne acest jilț cu spătar, purtat de cei doi ostași și așezat oriunde se joacă Vicleimul. Totuși, un scaun mai ușor, croit din șipci și pânză vopsită în culori de clei, având de scândură doar partea unde se șeade și fața mânerelor, poate fi încă mai ieftin și mai apropiat de acest scop. Acest scaun, simplu în formă de H deschis poate avea, în loc de spătar, o formă mai înaltă, croită din șipci și acoperită cu pânză ornamentată, ca o culisă ori o mică siluetă de fundal (vezi fig. 2).

Scaunul se poate face și mai simplu, din două rame prinse la mijloc în șuruburi, ori numai cue, și o pânză întinsă deasupra, așa încât se poate închide și deschide.

Iar partea din fund se poate face mai înaltă ori mai largă, dintr'o bucată, ori din trei. (Una în mijloc și două pe lături, ca niște clape cu balamale) (vezi fig. 3).

Foarte bine ar fi — și mai ales foarte prielnic jocului —

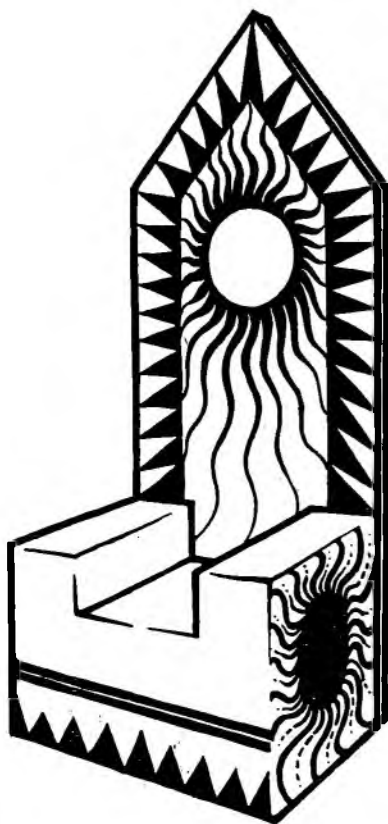

Fig. 2 a

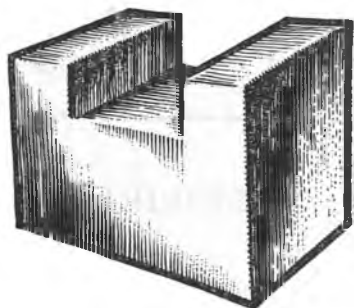

Fig. 2 b

dacă acest tron și această siluetă din spate, s'ar putea sui mai sus, adică pe un postă-

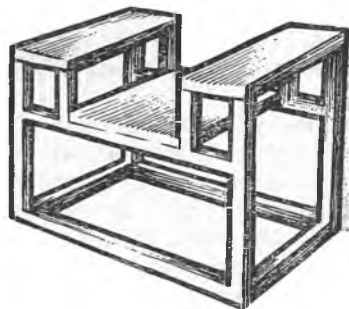

Fig. 2 c

ment cu câteva trepte. Nevoia aceasta pornește în primul rând din faptul că privitorii, chiar dacă ar sta toți pe scaune, — ceea ce nu se prea întâmplă — încă n'ar putea să-l vadă bine pe Irod când e așezat pe tron, ceea ce e un mare cusur, întrucât el are rol peste măsură de mare și însemnat. Pe de altă parte, înălțimile deosebite ale treptelor dela postament, ar îngădui și așezări frumoase ale personagiilor, precum și un joc mult mai variat.

Fig. 3 a

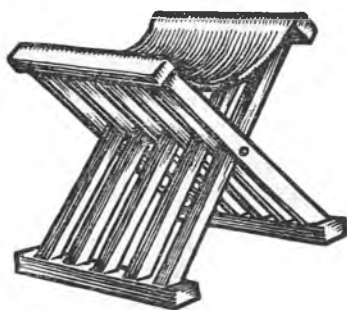

Fig. 3 b

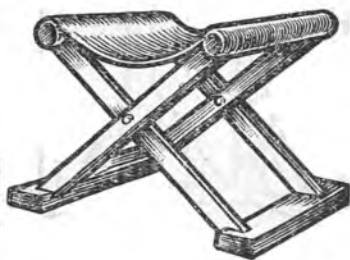

Fig. 3 c

Postamentul s'ar putea face în multe feluri. In caz când se poate face, el se va socoti după mărimea locurilor unde se poate juca și mai ales după mărimea ușilor pe unde se va pătrunde.

Se pot face astfel, postamente simple, cu o treaptă, două ori trei. Se pot face dintr'o bucată, din două ori mai multe. Se pot face cu scările deosebite, ori prinse, cu tronul fixat deasupra (sau trup cu postamentul) și cu silueta fixată în spate, ori se pot face în bucăți aparte.

Felul lucrului va fi socotit după nevoile și puțința fiecărui loc și a oamenilor, năzuindu-se însă totdeauna să se arate ceva mai frumos decât s'a văzut până astăzi (vezi fig. 4).

Ca să fie ușoare la purtat și nici să nu coste mult, toate se vor face din șipci și pânză punându-se scânduri de doi centimetri grosime doar acolo unde se calcă.

C O R T E G I U L

Obiceiul de până acum, când Irozii umblau pe drum ori-cum apucau, trebuiește părăsit pentrucă nu are niciun pic din solemnitatea care s'ar cuveni jocului acestui joc sfânt creștin.

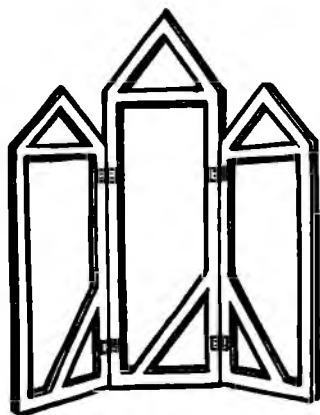

Fig. 3 d

De aceea credem că trupa trebuiește orânduită până în amănunt. Această orânduire va ține seamă de textul și înțelesul cuprins în Vicleim, dar totodată va căuta să înfăptuiască ceva din măreția cuvenită unui alai împărătesc.

Astfel cortegiul va fi deschis de cei doi îngeri, cari, vor merge în același rând la doi pași unul de altul, cu sulițele ori săbiile pe umeri. În urma lor, la doi pași și în mijloc, va veni copilul, ca fiind cel mai aproape de ei. Apoi vor umbla, în același rând, cei trei

Crai, urmați — în locurile dintre dânșii și mai în spate — de către cioban și arap.

Intre ei și mult mai înapoi va pași Stratiotul, cu sabia scoasă (ori sulița pe umăr), deschizând calea lui Irod. Acesta va călca

mândru, având de-a-dreapta și de-a-stânga, dar puțin mai îndărăt, pe cei doi ostași cu sulitele în mână.

În urma lor se va îngrămădi corul, așezat pe mărime și pe vârste cu copiii înaintea (vezi fig. 1).

Nu mai începe îndoială că, acolo unde e cu puțință să se facă un postament bun pentru tron, Irod nu va merge pe jos, ci va sta în mărime pe scaunul cel domnesc și va fi purtat pe sus de patru oameni din cor, învesmântați anume, ca și ostașii.

Atunci, firește, alaiul și-ar avea toată măreția lui și pășind încet în cântece rare de colindă, din acelea de vestiri ale minunii din Vicleim, ar putea să fie ceva vrednic de înălțimea sărbătorească a nașterii Mântuitorului.

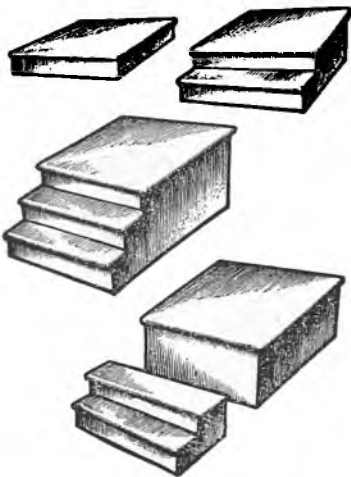

Fig. 4 a

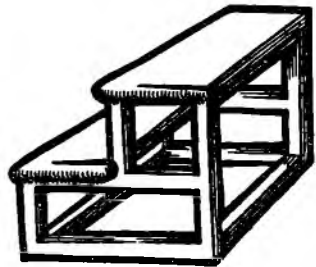

Fig. 4 b

AȘEZAREA DECORULUI ȘI PREGĂTIREA DE JOC

La intrarea într'o casă, ori la ajungerea la locul unde trebuie jucat, Îngerii, Copilul, Magii și celelalte personaje, se dau deoparte, lăsând să treacă, prin fața lor, corul întreg, în cântări. Astfel, personagiile trupei nu se vor mai vedea și nici nu trebuie să se vadă de loc, deoarece oamenii din cor se vor strânge umăr la umăr, ca să-i acopere în întregime, ca o cortină vie.

Cât timp ține cântarea dela început, cei din fund așează tronul lui Irod. Împăratul se urcă pe scaun, iar Stratiotul se lasă pe-o treaptă, la picioarele lui. Cei doi ostași se duc unul în colțul din dreapta și altul în colțul din stânga. În dreapta, lângă ostaș, stau cei trei Crai, iar în stânga, lângă celălalt ostaș, vor sta: copilul, ciobanul și arapul. Îngerii rămân, unul în dosul corului la ușă, iar celălalt în partea protivnică, așa încât să nu se vadă.

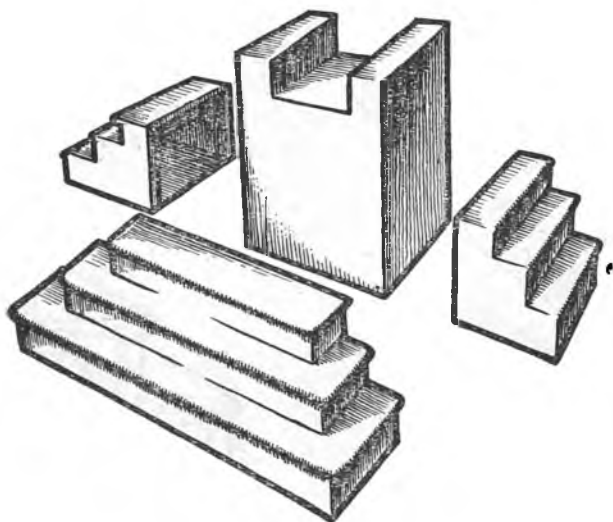

Fig. 4 c

C O S T U M E L E

Ar fi de dorit ca felul de arătare a Vicleimului să se desbure de stângăciile de până acum. Cu oarecare bunăvoință și un strop de dibăcie, se pot alcătui ușor câteva costume frumoase și prea puțin costisitoare. Trebuiește stăruit cu înverșunare pentru înfăptuirea vestmintelor și a lucrurilor trebuincioase în jocul Irozilor, arătându-se și căutându-se mijloacele cele mai la îndemână și mai ieftine.

Pânza cea mai nimerită ar fi america văpsită cu anilină ori în culori de burueni, așa cum se vopsesc lănurile pentru covoare. Dar tot așa de bine se poate întrebuința pânza de sac, fie văpsită ca și america, fie dată cu văpsele de zid, amestecate în zeamă subțire de clei, ca să nu se facă prea scorțoasă.

Ornamentele de pe vestminte se pot face în două feluri. Întâiul fel ar fi, cusându-se peste haină fâșii de altă culoare. Al doilea fel ar fi prin văpsirea cu pensula.

În orice caz, hainele lui Irod și ale celor trei Magi, trebuiesc făcute în culori și împodobite cu felurite înflorituri, pentru ca să arate bogăția și rangul.

Toate vor fi făcute dintr'un fel de cămăși lungi până în pământ și destul de largi, pentru ca atunci când vor fi strânse în brâe, să dea crețuri multe și bogate. Brăele vor fi făcute din stofe ori pânzeturii lucitoare, iar, când se poate, vor fi înlocuite prin centuri de metal. Aceste centuri se pot face tăin-

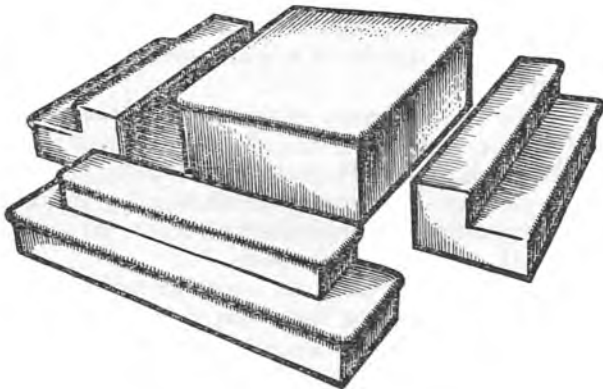

Fig. 4 d

du-se din tinichea un număr potrivit de bucăți după un tipar anume, bucăți care se prind una de alta cu cârlige de sârmă. Aceste centuri se văpsesc apoi cu aur.

La fel cu centurile se lucrează și colanele, pe care atât Irod cât și Craii trebuie să le aibă la gât.

Tot din tinichea ar trebui să se facă și coroanele Magilor. Coroana lui Irod e potrivită să fie în chip asirian, în formă de potcap mai îngust la fund, ceea ce se poate face din carton obișnuit.

Încălțăminteă acestor fețe luminate ar trebui să fie în chip de papuci de pânză cu vârfurile ascuțite.

Dacă se poate, peste vestmintele lor se va drapa o mantie, în chipul celor purtate de Sfinții zugrăviți în biserici. Numai Irod n'are nevoie de ea și poate rămâne tot timpul cu straiul lui dela început.

Îngerii se vor îmbrăca cu cămăși lungi, albe, fără niciun fel de podoabă. Ei vor avea mijlocul strâns într'o cingătoare tot albă — de pildă un șnur — și vor purta, cusute de umeri, aripi lucrate din hârtie ori pânză întinsă pe sârmă.

Toate săbiile și sulițele se vor face din lemn și se vor vâpsi cu aur ori argint.

Stratiotul și ostașii poartă costume aidoma după înfățișarea celor avute de legionarii Romani. Capul poate să fie gol, sau acoperit cu chivere simple, ca niște ceunașe având clape în dreptul urechilor.

Cămășile lor sunt scurte peste genunchi — cu mânecile scurte — peste cot. Poala și marginile mânecilor sunt tăiate în ciucuri pătrați, mari. Pieptul le este îmbrăcat în platoșe făcute din tinichea (la Stratiot tinicheaua e vâpsită cu aur și pe ea se poate face un ornament: un soare, un chip de animal, etc.), ori cu pieptare de piele.

Dacă li se pot face scuturi, de lemn ori tablă, se vor vâpsi cu argint ori aur și se vor împodobi cu desene.

Ostașii se vor încălța cu sandale — tălpi prinse cu nojițe de cârpă ori piele, iar fluerele picioarelor le vor înveli în bucăți de pânză.

Dacă e prea frig, soldații pot purta și ei cămăși lungi, ca și Craii. Ale lor vor fi însă de culori închise și fără niciun ornament.

Copilul va fi îmbrăcat cu o simplă cămașă lunguță, încinsă la brâu. Va fi cu capul gol, iar în picioare, cel mult cu o pereche de târlci.

Arapul are papuci cu botul lung și ciucuri în vârf, șalvari, brâu lat, o bluză viu colorată, iar capul într'un turban învelit de mai multe ori. El poartă culori țipătoare și stofe lucioase.

Ciobanul poate să fie îmbrăcat ca un cioban dela noi. Tot asemeni și corul. Dar, negreșit, acolo unde se poate, li se vor face și acestora costume: cămăși lungi până la jumătatea pulpei, strânse în brâu cu șnururi, pentru bărbați, iar pentru femei cămăși până la glesnă și în cap marame lungi până la genunchi.

În genere însă, costumele trebuiesc luate după picturile din biserici. Acolo se găsește din belșug tot ce este trebuitor ca să se vadă bine de ce anume e nevoe, ce formă și ce culori trebuiesc întrebuințate.

În locurile unde pictura din biserici ar da altfel de îndreptar decât cel arătat mai sus, se va folosi — de sigur — arătarea locală, ca una ce este intrată în judecata și vederea oamenilor.

Irod poartă plete și barbă asiriană. Magii au bărbi și plete, care le arată vârste deosebite: Baltazar alb, Gaspar cărunt, Melchior mai aproape de alb decât cărunt.

Ciobanului i se cade o mustață ciobănească și plete.

Ceilalți sunt rași.

Unde nu sunt peruci și nu se pot face, se vor pune numai bărbi și mustăți, făcute din lână subțire și creață, care se va lipi cu mastic (amestecat în eter) luat dela farmacie.

P E R S O N A G I I L E

IROD trebuie să arate în totul mărimea lui împărătească și crâncenia faptelor pe care, spune Sfânta Scriptură că le-a săvârșit. De aceea, trebuie să fie cel mai înalt, mai legat și mai aspru din toate personagiile Vicleimului. Va avea un glas bărbătos și poruncitor, repede și detunător la mânie, cu pumnii ades încheștați și cu gesturi care să semene a tăetură de paloș. Să nu fie grosolan și mojicos, pentrucă, oricât de rău s'ar arăta, e Împărat și Împărat rămâne. Dar nici peste măsură de fiară să nu se dovedească dela început, deoarece, în mintea lui el

nu crede că face atât de mare rău, ci socoate că e dator și în drept să dea aprigile porunci de nemilă, închipuindu-se pe sine unsul lui Dumnezeu, deci ferit de greșeală. Ca o dovadă că astfel stau lucrurile arată chiar faptul că începe cântând un Psalm al Regelui David, pentru preamărirea lui Dumnezeu și sfârșește închinându-se lui Hristos, atunci când vede limpede cereasca tărie a copilului din Vicleim.

STRATIOTUL și OSTAȘII sunt făpturi voinice și supuse, câini credincioși ai Împăratului căruia îi slujesc. Ei vorbesc răspicat, scurt și cu grabă, doritori să facă oricând pe placul Stăpânilor lor și îi doare inima ori de câte ori își văd mai marele supărat, ori sunt siliți să-l amărască prin vreo veste neplăcută.

GASPAR e un crai înalt, între două vârste, cărunt la păr și oarecum pornit la vorbă. E cam aspru din fire și plin de mândrie crăiască, privește țintă în ochii lui Irod, grăindu-i fără pic de sfială. Iar tăria sufletească pe care i-o dă credința în nașterea lui Mesia, îl face să n'aibă nicio stinghereală în cutezanța vorbelor lui.

MELCHIOR e mai blând, mai doritor de liniște și bună pace. Vorba lui este dulce și aleasă cu îngrijită căutare, pentru că nu-i plac luptele sângeroase și vrea să le ocolească ori de câte ori i se pun în cale. De aceea, chiar ținuta lui și chiar gesturile lui, seamănă mai degrabă cu ale unui om cucernic decât cu ale unui Crai războinic și stăpânitor de popoare.

BALTAZAR e un Mag bătrân, uscat și slab, cu ochii plini de foc și înfățișarea plină de taină, de putere a vracilor și vestiților cititori de stele. E un mare cărturar, știutor al mersului vieții și al rosturilor lumii, fapt care îl face să fie scump la vorbă, senin și îndepărtat când vorbește obișnuit, dar înfricoșător când i se aprind ochii și are a-și folosi puterile lui tănuite, vrăjind, descântând, ori afurisind. Gesturile lui sunt colțuroase și repezite cu zigzagul fulgerelor din cer, iar, când se înalță să blesteme, barba lui și pletele din cap, par răvășite de furtună mistuitoare. Glasul trebuie să-i sune adânc și înfiorător ca un clopot într'o noapte rea. Iar atunci, toată făptura lui de schivnic seamănă aidoma cu Sfinții mucenici zugrăviți

pe zidurile bisericilor. Mai ales, cu Sfântul Spiridon, alungătorul de molimi și nimicitorul ciumei.

COPIUL se cuvine să fie tot pe atât de senin în tot ce spune, pe cât de plăcută și de fragedă îi va fi înfățișarea. Ochiul lui să privească luminoși în negura ochilor lui Irod, iar glasul să-i sune cristalin, ca apa curată a pâraelor de munte.

CIOBANUL e un bătrân sfântos, pe care nu-l poți cumpăra ușor, cum se zice. Judecă lucrurile temeinic, le întoarce pe toate fețele, le sucește și le cântărește cu limpezime și suflet odihnit, pentru că viața lui nu poate să i-o schimbe, nici să i-o atingă careva. Ca o dovadă e că, atunci când ostașii vor să-l iscodească și să-l tragă de limbă, el îi privește cu ochi mititei și plini de răs, le răspunde în chipuri și pilde, luându-i în răs-păr, dar nu le spune nicio vorbă lămurită. Râde pe sub mustață și se joacă cu ei, cum se joacă pisica cu șoarecele.

È de altfel om glumeț și bun, căruia nu-i poți găsi decât un singur cusur. Anume că, nu vrea să-l silească nimeni, nici de-a-dreptul nici prin viclenie, să spue mai multe decât vrea. Și față de viclenie, se apără cu o viclenie și jumătate.

Infățișarea lui e obișnuit păstorească. Calcă rar, nepăsător, dă prea puțin din mâini, își mângâie mustața și se joacă cu căciula, dând-o pe spate când îi râde fața, ori împingându-și-o pe ochi, când are câte o șiretenie de spus, ca și când ar vrea să-și ascundă privirea șugubeată în strașina de blană.

Viclenia nu-i dă pas, firește, să cate prea mult în ochii oamenilor, ci cam pe delături și cu ochi subțiri, bine feriți sub sprâncenele stufoase.

Vorba îi e rară și liniștită, dar cu apăsări anume, așa cum o au de obicei bătrânii cei coțcari și poznași, de prin satele noastre. Trebuie să se râdă mult la cele câte le spune acest cioban, pentru că istețimea ascunsă în vorbele și răstălmăcirile lui, înfățișează tocmai felul glumeț în care poporul judecă pe stăpânitorii fără minte.

ARAPUL e un om chinuit, cu gâtul sugrumat de suferință și crâncenă durere. Nu l-a adus în fața Împăratului un gând de bine, ci ura și dorința să-l pedepsească și să-l ucidă. Dar asta nu vrea s'o facă de-a-dreptul. El caută să scoată chiar din gura lui Irod, osânda care i se cuvine. De aceea, lămurirea

faptelor e chibzuită, plină de inimă și mistuită de focul, care-l înăbușă.

Firește, la început se arată supus, chiar prea supus — așa cum se întâmplă întotdeauna cu cei plini de gânduri rele. Dar repezirea la Împărat, cu hangerul spre pieptul lui, îl arată ca pe o fiară scăpată din lanț.

Povestirea o va face cu glasul stins, istovit. Nimic din vorbele și înfățișarea lui nu trebuie să stârnească râsul, sau măcar zâmbetul. Dimpotrivă. Ea se cade să miște inimile ascultătorilor, să-i facă să înțeleagă nesfârșita suferință, care duce pe un om până la nebunie.

ÎNGERII sunt doi arhangheli, păzitori. Ei vor avea chipuri luminoase, pline de seninătate, și glasuri din cele ce sunt limpezi, nesilite, dar au în ele ceva care le face să fie ascultate fără crâcnire.

Ținuta lor arată măreție, mersul lor e măsurat, plin de frumusețe. Se simte că sunt Crainici și păzitori ai vrerii lui Dumnezeu.

CUM TREBUE SPUSE VERSURILE DIN VICLEIM

De bună seamă, versul nu trebuie spus așa cum se spune proza. De vreme ce cuvintele sunt rostuite cu anume măsură și cu rimă, înseamnă că alcătuirea lor a vrut să înfățișeze ceva mai mult ca o vorbire obișnuită. A năzuit să dea o anume muzică, o cântare.

Nu-i de niciun folos, deci, să se ciuntească frumusețea curată și senină a versului, printr'o schilodire căutată înadins, așa cum se face uneori în teatru, unde se află câte un actor, care crede că istețimea cea mai mare e să spuie versurile ca și când ar fi proză.

El uită, fără îndoială, că autorul de-ar fi avut nevoie să aibă proză, scria proză de-adreptul, ceea ce i-ar fi fost și lui mai ușor, și nu s'ar fi canonit să caute a deslega grelele potriveli de vorbe pe care le cere poezia.

Așa dar, versul va trebui să se arate că e vers, să se simtă că e vers. Mai mult încă, muzica versului trebuie cald ținută, pentru ca frumusețea ei să întărească rostul simplu al vorbelor și să închege ceva cu deosebire plăcut auzului.

Prin urmare, dela început, trebuie înțeles că versul va fi spus cum i se cuvine versului să fie spus, adică cu toată înmădierea muzicală, pe care o îngăduie fiecare vorbă în parte și așezarea lor anumită.

* * *

CUVÂNTUL e compus din silabe, iar acestea din consoane și vocale. Una din silabe e totdeauna mai apăsată, adică are pe ea accentul tonic al cuvântului.

frumos mare săptămână

Acest accent tonic nu se poate schimba sub nicio formă. El rămâne la locul lui, orice fel de intonație s'ar da cuvântului și frazei. Adică, oricând, silaba tonică va trebui să stăpânească vorba.

Dar, dacă accentul tonic nu se poate modifica, în schimb valoarea silabelor, precum și a consoanelor ori vocalelor în parte, se poate modifica la nesfârșit, după cum la nesfârșit se poate schimba tonul, cu care e rostit cuvântul întreg.

Dela șoapta cea mai dulce, până la urlet, și dela accentul întrebător, până la exclamare, putem avea sumedenie de înfățișări *muzicale* ale aceleiași cuvânt, fără ca el să-și schimbe înțelesul.

Ceva din el se va schimba totuși în unele cazuri. Anume, atunci când intonația schimbă direcția, sensul vorbei. De pildă, ca să fie limpede spusă de mai sus, vom lua aceste două vorbe cu totul protivnice:

urît frumos

În cea dintâiu, înțelesul ei ne duce spre o intonație, care arată neplăcerea, dorința de fereală, de îndepărtare. În cea de a doua dimpotrivă, e ceva luminos, care îmbie, care aduce zâmbet pe față și înseninează fruntea. Întrebătoare sau exclamative, șoptite ori strigate, aceste vorbe nu pot fi spuse decât cu sensurile lor arătate mai sus. Cea dintâiu va rămâne veșnic neplăcută, cea de-a doua va fi veșnic plină de înseninare.

E de ajuns însă a schimba felul lor de spus, pentruca vorbele să nu mai aibă niciun înțeles. Sau, în orice caz, să capete tocmai înțelesul opus. Astfel, dacă ne strâmbăm degustați și spunem cu scârbă: « Frumos! », atunci cuvântul capătă un înțeles mărit, dar cu totul contrar vorbei de bază. Așa dar va ține locul vorbei protivnice: « Urît! »,

Tot astfel, când în fața unui copil vei spune cu ton dulce și zâmbind « Urîtele! » va însemna tocmai pe dos de ceea ce înseamnă vorba.

Din cele spuse până aci se înțelege ușor, prin urmare, că vorbele trebuie spuse cu tonul poruncit de sentimentul pe care-l iscă înțelesul lor. Răsturnarea acestui ton, răstoarnă însuși sentimentul de bază și deci răstoarnă chiar înțelesul vorbelor.

Așa dar, la fiecare vorbă vom căuta cel mai potrivit fel în care trebuie spusă, pentru ca înțelesul ei să nu se schimbe. Dimpotrivă, să se întărească, să ajungă mai limpede și mai lămurit.

Să vedem acuma, în ce fel se poate ajunge la această limpezire și lămurire.

Privind mai de aproape cele două vorbe arătate mai sus și spunându-le de câteva ori, vom băga de seamă că vocalele și consoanele din ele nu se înfățișază la fel. Adică, deși în scris sunt semuitoare, rostirea lor potrivită înțelesului adevărat, pretinde schimbări de intonare, chiar la aceeași literă. Astfel litera « R » din « urît », e cu mult mai apăsată decât același « R » din « frumos ». De altminteri, de observăm cu atenție chiar silaba tonică, în totalul sunetelor ei, se arată cu totul altfel la o vorbă și la alta. Căci, pe când în « urît » tonica e « rît », adică o silabă închisă ca un sunet de neplăcere și de alungare, în « frumos » ea este « mos » deci o silabă centrată pe un « o » larg, plin de lumină, ca un « o! » admirativ.

Așa dar, în cuvântul « urît » consoanele sunt apăsate, adică sunetele închise, pe când în « frumos », deși vorba are atâtea consoane, expresia o dă o vocală, adică un sunet deschis.

Dar să luăm acum o vorbă mult mai semuitoare pe dinafară cu « frumos », al cărei înțeles însă e protivnic. Anume, vorba « scârbos ».

Uitându-ne de aproape la ele, vedem că și la « scârbos » silaba tonală are un « o » și un « s » ca și cea dela « frumos ». Aci însă, ea nu mai e centrată pe « O » ci pe « B » adică tot pe o consoană. Pe de altă parte, întreaga alcătuire a vorbei « scârbos » arată — ca, și cuvântul « urît » — o silabă

întunecată: « scâr » unde găsim un « r » apăsător și un « â » scurt, înegurat ca și la « urît ».

Deci, dacă ar fi să scriem cele trei cuvinte cu litere potrivite sunetelor pe care le cer, ele s'ar arăta astfel:

urrrît frumooooos sssccârrrrbbbbboss

sau, mai exact poate:

urît frumos scârbos

Pentru un auz subțire deosebirea acestora de valoare a diferitelor sunete pot merge cu mult mai departe. Astfel, numele câtorva animale: bou, măgar, porc, câine, sunt cu totul altfel pronunțate atunci când e vorba de vietățile respective și cu totul altfel când sunt întrebuate ca injurii: « E un bou! Un măgar, un porc, un câine! »

Iar ca punct maxim, deosebirea se poate băga de seamă chiar în vorba « broască », atunci când e întrebuită ca să arate broasca din apă sau broasca dela ușa.

Toate cele spuse mai sus, dovedesc că, de vreme ce însuși graiul obișnuit arată calea spre anume valorificări ale consoanelor și vocalelor — pentru ca vorbele să-și aibă înțelesul lor cel adevărat — într'o vorbire făcută să placă unui public și să fie cât mai ușor înțeleasă de el, trebuie să mergem mai departe și să rostim cuvintele așa fel, încât ele să capete maximum de expresie. Acest maximum de expresie este de fapt — însăși autentică expresie muzicală a vorbei.

Propoziția și fraza nu-s alcătuite însă numai din vorbele care au o expresie muzicală proprie. Găsim și întrebuițăm o sumedenie de alte cuvinte (verbe, adverbe, conjuncții, numerale și propoziții — chiar unele substantive) cari pot fi socotite neutre. De fapt, lipsa lor de muzicalitate proprie slujește muzicalitatea cuvintelor care o au, deoarece vorbele neutre primesc influența lor tonală și o întăresc prelungind-o.

Exprimate cum trebuie, aceste două propoziții — cu totul semuitoare în ce privește partea vorbelor neutre:

« Este un om foarte urît! » și « Este un om foarte frumos » arată numai decât — și desăvârșit de limpede —, cum expresia muzicală din « urît » și « frumos » se prelungeste în cele patru vorbe neutre « Este un om foarte » colorându-le cu totul deosebit dela o propoziție la alta.

De fapt, această colorare nu-i însă bruscă. Intre simpla exclamație « urît! » și « Este un om foarte urît! » vedem o deosebire însemnată din punct de vedere al expresiei. Anume, alături de exprimarea grăbită, violentă din « urît », dincolo găsim o gradare a sentimentului de bază, care dă indicația tonului. Cu fiecare cuvânt tonul abia simțit dela început, crește, se precizează și pregătește pe cel final.

Dar asta ne arată că vorbele neutre sunt din punct de vedere al muzicii verbale, — o masă de manevră, bună pentru pregătirea centrelor de expresie — ca să le zicem așa — adică a vorbelor cu expresie muzicală proprie.

Această masă de manevre e, în teatru, un ajutor neînchipuit pentru gradarea efectelor și a expresiei muzicale și cată să fie totdeauna folosită așa fel, încât să-și dea contribuția întreagă la întărirea frazei.

Ținem deci seamă de expresia muzicală a cuvintelor și căutăm să o găsim pe cea mai potrivită și cea mai limpede, fie că e vorba de cuvinte cu expresie muzicală proprie, fie că e vorba de o masă de manevră, compusă din cuvinte neutre, care vor împrumuta expresia muzicală dela celelalte.

Propoziția compusă pe această regulă trebuie să mai asculte însă de-o poruncă. Anume, aceea a *cuvântului principal*, adică a aclei vorbe, care diriguște întregul înțeles al celor spuse.

De pildă, în propoziția simplă luată mai sus: « Este un om foarte urât », rămâne să căutăm adevăratul înțeles, scoțându-l la iveală prin apăsarea deosebită ce o vom da uneia din aceste două vorbe: « Foarte » și « frumos ». Căci e o deosebire între: « Este un om *foarte* frumos » și « Este un om foarte *frumos* ».

Intr-o propoziție ca aceasta: « Calul paște pe deal », înțelesul și rostul ei se schimbă cu desăvârșire, după cuvântul pe care-l vom socoti principal, creind înțelesuri aparte de îndată ce dăm accente muzicale aparte:

« Calul paște pe deal (deci, nu oia).

« Calul *paște* pe deal » (deci, nu zburdă).

« Calul paște *pe deal* » (deci, nu în altă parte).

Iar când nu vom alege niciun cuvânt principal și vorbele vor fi spuse cu aceeași apăsare toate, vom căpăta, al patrulea înțeles, simplu și informativ:

« Calul paște pe deal ».

Dar, odată amintite aceste lucruri, fiecare propoziție e un prilej de cercetare și de muncă, pentru aflat o expresie potrivită. Și această expresie trebuie căutată și trebuie găsită. Altfel graiul își pierde rostul lui, iar spusele sunt reci, fără vlagă, fără înțeles.

Dață expresia muzicală a vorbei (ori propoziției) trebuie pusă chiar și în vorba de proză obișnuită, de bună seamă că, atunci când ne găsim în fața unui vers, muzicalitatea trebuie să stăpânească. Aci fiecare vorbă trebuie spusă mai frumos, mai adâncită în expresie, mai rotunjită în pronunțare, deoarece suntem trecuți de graiul de toată ziua și am ajuns la jumătatea drumului înspre cântecul pur. Deosebirea e doar că muzica vorbelor e mai subțire și mai greu de dat decât notele unui cântec și cere-mai multă simțire celui care spune și cu mult mai multă deprindere.

Pentru lămurirea nesfârșitei muzicalități, care se poate căpăta prin vers (și trebuiește înfăptuită de cel care spune), se cuvine să luăm pilda cea mai înaltă dată în literatura noastră, anume poezia: « Somnoroase păsărele » a lui Eminescu. N'o vom mai retipări aci, fiind prea cunoscută. Dar reamintească-și-o oricine, ca să vadă ce dumnezeiască e îmbinarea consoanelor între vocale, cum sunetele se înalță subțindu-se și se pierd în slavă, ori coboară în huet larg de clopot al tăcerii:

Doar izvoarele suspină
Pe când codrul negru tăce

Poezia aceasta, mică așa cum e, a fost, este și va rămâne îndreptarul de totdeauna al muzicalității verbale românești. E așa de uimitor de împlinită în acest sens, încât ușor ar putea fi scrisă pe note, ca un cântec adevărat.

De altminteri, pentru fixarea celor dintâi și celor mai însemnate legi ale muzicalității verbale românești, s'ar cuveni ca « Somnoroase pășarele » să fie învățată pe de rost, cu toată analizarea muzicală, amănunțită, de toată școlăria de totdeauna a țării noastre.

E de crezut că asemenea faptă va deschide ușor mințile spre vasta problemă a muzicii verbale românești și — arătându-i sensul și atmosfera, — ar stăvili fără doar și poate, stricarea catastrofală a limbii noastre prin năvala unei puzderii de vorbe străine, urite, stâlcite, care nu vor putea trăi aci, cum n'au trăit trist-de-caraghioasele invenții ale școlii latiniste.

Prin urmare, versurile se spun cu o ușoară cântare a fiecărei vorbe, cu o lărgire nobilă a vocalelor, acolo unde înțelesul și expresia cuvântului o cer, ori cu o apăsare deosebită a consoanelor, acolo unde pasagiul cere întunecări și arătarea unor sentimente neplăcute. Negreșit, rima trebuie să se audă, fiindcă sunetul ei repetat, ca și cadența este una din frumusețile versului, însă e neapărat nevoie ca să nu se apese prea mult, încât să aducă aminte recitățile plicticoase ale bieților copii din școlile primare.

Deci, propoziția și fraza își vor urma cursul lor firesc și vor căuta tot interesul pe care-l au, pe deasupra celorlalte condiții de ritm și rimă, fără să le nimicească, bine înțeles.

S'ar putea lămuri mai bine această cerință a versului dându-se pilda acelor fanfare proaste, unde melodia se aude mai puțin decât hangul monoton și plicticos ținut de contrabas. Versul spus fără vieață și ciocănit în cadență și rimă, seamănă cu aceste fanfare. Iar cel spus cu distrugerea întregă a rimei și a ritmului, ar fi ca o melodie fără acompaniament. Ros-tul e ca toate să fie îmbinate în proporții fericite și mlădiate astfel, încât frumusețea muzicală și înțelesul să se înfrățească în chip desăvârșit.

De aceea, fraza va fi urmărită după cum poruncește mărirea și înțelesul ei. Fiecare replică va fi spusă, mai rar, mai apăsată, mai rece, ori mai cu foc, după cum cere împrejurarea. Povestirile își vor varia tonul și repeziciunea, după prilej căutând să se ferească de monotonia, care e ucigașă oricărei frumuseți.

În sfârșit, se va observa și în spusa versurilor, aceea ce se vede în cântecetele frumoase: o alternare de note lungi și scurte, de fraze tari și fraze încete, de liniști și încordări... Toate însă topite în apa caldă a unui cântat ușor, ca și când fiecare sunet, n'ar fi un sunet rece de vorbire obișnuită, ci o dulce trecere spre muzică adevărată.

De altminteri, în ceea ce privește Vicleimul, pilda cea mai bună de urmat, este a poeziei populare. Mai ales a cântecelor bătrânești. Acelea își au scrisă în ele însele porunca de felul cum trebuie să fie spuse.

Fig. 5

După ce corul a isprăvit cântarea lui de venire, cei doi îngeri înaintează în fața publicului, unul din dreapta și altul din stânga, apropiindu-se până la un pas depărtare. Ei stau drepecți, sprijiniți în suliți, așa încât sulița celui din stânga este în dreapta lui și plecată cu vârful în afară, iar coada lipită de talpa piciorului. Cel din dreapta va ține sulița cu mâna stângă, simetric cu tovarășul lui.

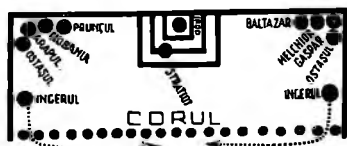

Fig. 6

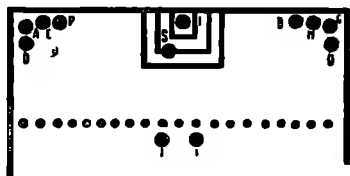

Fig. 7

Tot ceea ce au de spus, vor căuta să înfățișeze cu liniște și măsură, cu înseninare și mândrie — fără a fi însă trufași — cu glas limpede, vorbe bine rostite până la ultima literă. Nu este o acțiune, în care să mai poată intra patimă, ci o simplă arătare, deci totul trebuie înfățișat cu graiu obișnuit, dar nobil, ca dela niște soli cerești ce sunt.

La început vorbește Intâiul Inger, adică acela care șade spre stânga publicului. Spune simplu: « *Prea cinștiilor boeri* », apoi răsufală ușor și continuă « *Știți căăăăăăăă* » (prelungind puțin pe acest « *d* » ca și când ar căuta în minte vorbele cu care să urmeze. Dar sunetul nu trebuie să se oprească nicio clipă, așa încât vorba care vine se leagă de el). Totuși, ca în toate prelungirile de vocale — finale — lucru foarte des întrebuițat în versuri — nu e vorba de-o continuare pe aceeași tărie. Dimpotrivă, cu cât sunetul se prelungește mai mult cu atât el scade în tărie, așa încât ar putea fi scris astfel:

Știți căăăăăăăă...

Vorba care urmează, adică « *Ingerii* », va fi deci strâns legată de ă dintr'un sunet — adică fără răsufalare și fără oprire la mijloc, începând tot odată cu același ton cu care a fost spus ultimul ă.

Prin urmare, legătura s'ar scrie în felul următor:

Știți căăăăăăăăIngerii

Acest principiu de legătură al tonului, adică de spus o vorbă cu tonul, sau cât mai aproape de tonul vorbei de mai înainte este iarăși una din regulile cele mai însemnate în teatru, mai ales în versuri. Cuvântul « *Ingerii* » se va spune mai larg, mai limpede și aproape silabisit, pentru ca să nu scape din auzul nimănui. Lămurirea « *din cer* » va fi făcută ceva mai ușor, însă și mai grăbit. După « *din cer* » nu se va pune punct, dar nici nu se va ridica tonul școlărește, cum e obiceiul să se facă la o virgulă, ci se pune așa zisul « *punct teatral* », care înlocuiește virgula și e doar un fel de mică oprire din vorbit, fără coborîre și fără urcare de ton. Versul următor se spune neted, fără apăsare pe vorba « *pământ* », ci mai de grabă pe « *șogorît* ». Această vorbă din urmă se va lega însă negreșit de începutul versului următor, ca și când n'ar fi nicio virgulă între ele. Explicarea « *cea de demult* », care întovărășește cuvântul « *vremea* », trebuie să aibă un ton, care să arate depărtarea mare de timp. De aceea va fi spusă oarecum cântat, semuitor tonului cu care ai spune târăgănat: « Heheil E foarte mult de atunci! »

Cu acest prilej e bine să reamintim că toate cuvintele, care arată o calitate și o cantitate (adjectivele și numerele) pot să mărească ori să micșoreze calitatea ori cantitatea după felul cum sunt spuse de apăsător ori de moale. Pentru exemplificare, iată. Putem spune « *Erau zece oameni* » în două feluri. Cel dintâiu, ca și cum am spune: « *Foarte puțin! Mai nimic: erau zece oameni!* » Și al doilea ca și când ar fi « *Nu-i glumă Domnule, nu era un om ori doi, ci erau zece oameni!* »

Așa dar, ca să ne reîntoarcem la versul nostru, trebuie înțeles că « *vremea cea de demult* » trebuie spus astfel încât să pară că i s'a adăogat o vorbă la mijloc « *vremea ceia (foarte) de demult* ».

Ultimul cuvânt « *De demult* » se va lega și el de « *și* » din versul următor. Acest « *și* » va fi spus cu un *i* prelungit și coborît, cum a fost « *ă* » de mai sus, arătând un fel de pauză vorbită, după care crește vorba « *multe* » apăsată și arătând o mare cantitate, fără să exagereze însă. Tonul cu care se va spune « *multe* » trebuie să fie absolut același din vorba « *toate* » a versului următor, pentru că ele arată aceeași cantitate, și nu e nevoie să

nouă versuri la un loc trebuie prin urmare să se arate ca un arc, care pornit dela ton rar și liniștit urcă rotund, spre oarecare accent mai zorit și mai apăsător, și termină coborînd spre liniște și vorbire rară.

Simplu spus, urmează « *Domnia voastră* », după care vine o mică pauză, apoi « *De poștiți șiiii vreți ca să auxiți...* » (aici tonul rămâne în suspensie, ca și când s'ar adăoga vorba: atunci, « *Să dați voe a intra... în această căsă luminată* » (e din ce în ce mai rar și cu seninătate în glas). « *Frumoșii Irozi de altădată* » e spus rar și cu încredere, ca o laudă, încheind gândul cu un punct mare. După aceea, ușor și mai repede, « *și prin stihuri* » (lărgit) *frumoase...* (tonul e în suspensie și se leagă cu vorba următoare)

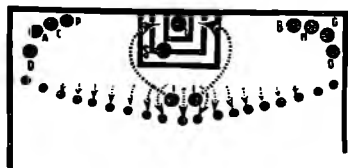

Fig. 8

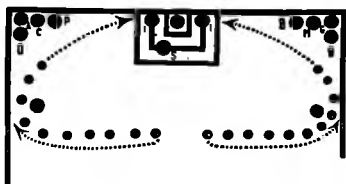

Fig. 9

prin cântări (mai simplu dar tot laudativ) *melodioase...* (legat, dar schimbându-se tonul într'o afirmare rară, bine punctată, cu stăpânire de sine și încredere): *Să ardtăm* (mai mult accentuat) *cu adevărat...* câte (în loc de: cât de multe) *atunci s'au întâmplat* (tonul coboară la încheiere, lărgindu-se vorba în așezarea dela sfârșit) *cu Irod Im-pă-rat.*

Numai decât — dar fără o clipă de zăbavă, corul începe să cânte făcând înainte câțiva pași înceți, potrivivi bine pe cadența muzicii. În felul

acesta, cântăreții trec prin dreapta și stânga îngerilor, acoperindu-i. Cořiștii din mijloc vor înainta mai mult, cei din lături mai puțin, așa încât rândul drept pe care îl făceau la început se întinde ca un arc.

De îndată ce corul i-a acoperit, îngerii se duc în fund de-a dreapta și de-a stânga lui Irod, așezându-se chiar lângă tron și în spate, iar cu brațul întins țin în lături sulitele care au coada jos, lângă picior.

Îndată ce așezarea aceasta s'a făcut, jumătatea din stânga a corului începe să se întoarcă încet spre stânga, iar jumătatea dreaptă spre dreapta. Tot așa de încet și ritmat în cadența muzicii, amândouă jumătățile pornesc, fiecare în direcția în care s'au întors, mergând apoi pe lângă ziduri spre fund. Cântecul va fi făcut cu capul sus.

Mișcarea spre fund se arcuește rotunjind colțurile laterale și înaintează către tron de-o parte și de alta, până ajunge a se lega cu îngerii.

Fig. 10

Atunci rămân în colțuri, acoperiți de cor, Magii, Copilul, Păstorul, Arapul și cei doi Ostași.

Irod, așezat pe tron, stă cu obosită înșeninare, ca un om, care și-a împlinit toată treaba zilei și n'are păreri de rău. Întoarce încet capul, dela dreapta la stânga, privind cu ochii oboșiți prin niște ferestre închipuite, de parcă ar vedea afară cum se lasă apa nopții. Apoi, rămas cu ochii undeva, spre stânga, unde ar fi soarele apus, zice cu un ușor oftat, care se preferă în primele vorbe:

Soarele s'a culcat după munți...

printre smochinii mărunți... (pauză mică) și tonul mai rar, mai obosit, încheie) *Și-a risipit la târlă păstorii cărunți* (pune punct, apoi schimbă tonul, ca și când ar zice: « Ce să mai stăm? Haidem și noi ») « *Haidem și noi* » (mai ușor, *la târla somnului* (mică pauză, pe urmă mai rar) *între caprele și mioarele Domnului...* (punct și reia, urcând glasul) *și cum e datina* » și rărește accentuând) *Să slăvim cerul cu Psalmul lui David* ».

Acum întoarce capul spre Stratiot și dă poruncă lipsită de asprime, ca o cerere obișnuită: « *Să cânte ceterașii mei* » (citează, deci lărgește și apasă): « *Laudă Împăratului pentru Zei!* »

Pentru locurile unde Irod singur ar putea să cânte, versurile sunt:

*« Dă-mi citera să cânt chiar eu
Laudă lui Dumnezeu ».*

În acest caz se va accentua ușor « *chiar eu* ».

Sfârșitul, coboară în orice caz și fixează un punct mare. Psalmul care urmează se cuvine să fie recitat cu iluminare și bucurie pe față și în glas. Va fi spus încet, ca o oftare de mulțumire și cu vocea cât mai îndulcită. Acolo unde se poate, va fi acompaniat de o gitară, ascunsă după cor, sau chiar de o vioară, pe care un lăutar meșter să piște în strune acorduri calde, măcar la sfârșitul fiecărui vers și a frazelor. Dar unde se poate, nu-i nepotrivit, dacă tot Psalmul e cântat cu o muzică înadins făcută.

Atunci acompaniamentul poate să fie ținut chiar de cor, prin cântare lină cu gura închisă. Ori cum ar fi, trebuie să se știe că întovărășirea cu muzică este absolut trebuitoare pentru realizarea unui efect bun.

Tonul, în care va fi spus Psalmul, se cade să fie biblic, adică în felul anume în care se spune, de pildă, « Tatăl nostru » în biserică. Incepe printr'o întonare mai apăsată a cuvântului « *Cerul* » și are o neînsemnat de mică oprire după « *păsto rulmeu* », când tonul nu coboară, ci rămâne la înălțimea lui, pe care o dă și versul al doilea « *și-mi este...* », dar dela « *este* » și chiar în cuprinsul acestui cuvânt intonația coboară spre punct, până la sfârșitul vorbeii « *Dumnezeu* ». Versul următor are alt ton. Apasă aproape și sibisește pe « *Nimic* » — ca să capete înțelesul de « absolut nimic » și se lasă încet spre două puncte » « *ni-mie nu-mi lipsește*; vine apoi enumerarea, în care fiecare vers capătă tot mai multă întărire gradată, până la « *Și* » (în sfârșit!) — *mi aduce sufletul pe cale dreaptă* » unde este punct. Cuvântul « *umbrită* » e accentuat, ca să fără spus: « Bine umbrită și nu arsă de soare ». Apoi crește mai departe până la « *vrere înțeleaptă* », unde vorba ultimă e cea mai scoasă în relief.

Tonul de jos, cu care se spune « *umblu în văi, . . .* » nu este însă așa de jos cum ar fi un început de frază obișnuită, ci un altul, ceva mai ridicat, așa cum l-ar aduce aceste vorbe, care trebuie presupuse că sunt între cele două versuri: « dar mai mult decât atât, eu . . . » . . . o apăsare pe « *pline* » apoi « *dar* » (parcă ar coborî ca: « și cu toate astea ») **NU** mă tem de zile haine (în vorba aceasta tonul a pornit să urce ca să ajungă până la: *căci am* (rar, limpede) *to-iag. . . și* (accentuat) *sprijin* (ușor) *drept mângâiere. . .* (și acum ca o concluzie) « *Nu mă tem de nicio durere* ».

Din nou, ca și când ar fi vârit încă un: (Dar mai mult chiar decât toate astea) *masa* (chiar) *ni-o gătește* (chiar) *înaintea* (a cui crezi?) *vrăjmașilor*, (și chiar mai mult) *am fost miruit* (să nu-ți vie să crezi) *înaintea ostașilor. . .* (și acum rămâne tonul ridicat, ca în suspensie, de parcă enumerarea ar putea să urmeze fără sfârșit, dar vine ca un fel de încheiere: (însfârșit ce să mai spun) « *paharul pe care-l duc la gură. . . e plin de plăceri, . . . peste măsură* ».

A pus punct și urmează cu un glas lărgit și fiecare vorbă cântată prelungită, dar egală în înălțimea tonului. Toate cele trei versuri, care urmează, sunt spuse la fel, doar cu o grație ascendentă până la « *asupra mea e așintit* », când tonul lunecă rotund chiar din cuprinsul ultimului cuvânt, ca să ajungă jos, la concluzia finală, ce își va coborî tonul cât poate ajunge glasul celui care joacă.

Înainte însă de terminarea ultimului verset, copilul, ciobanul, arapul și cei trei Magi ascunși în fund vor începe să facă un fel de larmă surdă și îndepărtată, ca de lume intrată în spaimă.

Pentru întărirea efectului, chiar corul poate întovărăși această zvoană, prin sunetele scoase cu gura închisă.

Larma crește după terminarea versetului din urmă, crește tot mai tare și tot mai tare, până ajunge să fie înfiorătoare.

În vremea aceasta Irod, care a auzit dintru început, cată în toate părțile cu ochii nedumeriți, mirați, uimiți, apoi plin de spaimă, până se ridică în picioare, arătând o poziție frântă, chinuită, ca de om îngrozit, care caută să vadă, dar în același timp e gata de fugă.

Stratiotul cată și el la fel de îngrozit și se ridică de pe treaptă unde era. Dar dela capătul larmei și până a crescut la maximum, Ingerii și corul întreg, au început să ridice lin capetele și ochii în sus, privind spre tavanul odăii și mijloc la o cometă închipuită.

Deodată, ne mai putând să îndure și neînțelegând nimic, Irod face un pas pe o treaptă mai jos și punând mâna pe capul celui care cântă, zice șoptit și tăios, ca și când ar zice: « Taci! » Pune mâna pe strune să nu mai sune!

(În cazul când Irod a cântat Psalmul singur el nu va mai spune cele două versuri, ci va începe cu « Urechea mea e supărată . . . , etc. »).

Bine înțeles, accentul versului « Urechea mea e supărată foarte » este în ultimul cuvânt, care va fi spus cu diftongul « oa » cât mai lărgit. Versul următor va fi rostit în creștere de ton pentru ca al treilea « *Și vine ca șuvoaică nvolburate* » să fie și mai lărgit și mai viforos, folosind cât mai puternic onomatopeismul celui « v » repetat de trei ori și care vrea să imite tocmai năvala tot mai tare, tot mai viforoasă a larmei ce se apropie.

Totodată, pentru întărirea puterii de expresie, se vor folosi pe lângă cei trei « v » vocalele ce-i întăresc prelungindu-se în rezonanța consoanei. Iar în cuvântul « involburate » silaba « ra » capătă pentru echilibru și cadențarea prelungă și autoare a versului, o lărgire deosebită, ca o deschidere de mare în clopot. Versul se prezintă prin urmare astfel:

și *Viiiiine* ca Șșșu VOaaen Volburate

Grafic, acest vers ar putea fi arătat cu exactitate întocmai ca o ondulare de valuri.

După acest vers, Irod se încruntă, furios și întreabă în gol: (apăsător) « *Cine a vârlt oare spaima în norod?* » (legat prin « D » cu versul următor: *De* (cuvântul bătut în consoanele primei silabe) *turburd* (apoi mai curent) *cântarea lui Irod* ».

Acum, îi vine în gând și poruncește scurt: « *Stratioate!* ».

STRATIOTUL se pleacă fulgerător într'un genunchiu înclinat cu trupul spre Irod, ca și când ar vrea să-i soarbă porunca. Răspunde și el tot așa de scurt și de hotărât, urmând ritmul, pe care-l dăduse Impăratul în strigare.

IROD cu toată furia cu care trebuie să vorbească, va trebui să păstreze muzica vorbei « *huet* ». Ea nu poate fi spusă simplu, ci cu rezonanța prelungă a primei silabe « *hhuuu* ». Tot odată, ca un ecou, va prelungi și pe « *auu* » din « *aude* » ca să-i aducă o prelungire și o întărire. Bine înțeles, dată fiind violența cu care trebuie vorbit, nu se va stăruie asupra acestor rezonanțe așa de mult încât să strice viteza frazei.

IROD, urmează apoi cu întrebări scurte spuse sec: *Ce s'a întâmplat?... (acum ceva mai larg ca și când după « de unde » ar fi și un « anume ») De unde a pornit?... (acum mai apăsător și încă mai rar) și cine l-a pricinuit?*

Intre aceste trei întrebări sunt două pauze. Cea dintâiu e scurtă, de sigur și bruscă, dar cea de a doua e și mai scurtă.

(De altfel, ca în toate părțile de supărare, furie, întunecare, vocalele dau pasul consoanelor. Cuvintele se punctează puternic în consoane, ceea ce asprește și le face asemeni unor ciocănituri scurte și îndesate).

Cele două versuri următoare vor fi spuse cu tonul mai întins, aproape silabisite și cu accentul încă mai întărit pe consoane, tocmai fiindcă nevoia de lărgire a întrebării care e mică cere o prelungire a unelor vocale.

*Cüine cuteaază în tooi de noapte
Să faacă negrrăite ffaapte?*

Acum, tonul se strânge iarăși, se face uscat schimbându-se în poruncă scurtă cu versurile tăiate brusc în consoanele finale. Se va folosi șueratul

lui «ș» din «ostași» și «oraș» ca să pară vâjăitul unei guri de săbii. Când ajunge la «*să dea de urma vinovatului*», tonul trebuie să aibă în el porunca neînfrântă din «*Să dea neapdrat... nici să nu mai vie înapoi de nu va da de el. De aceea, vorbele vor fi puțin sacadate și întovărășite cu o cadențare a pumnului strâns. Bine înțeles, versurile mai departe se leagă și fac corp cu acesta luându-i cadența. Totuși la vorba: «*Impăratului*», se va lărți și întări, ca să arate mărimea nelegiurii, când nu se strică odihna oricui, ci chiar a Impăratului.*

Acum tonul, legat, lunecă jos iar, către poruncă, dar o poruncă mai largă «*și să-l aducă* (scurt) *aici* (mică pauză, apoi tare și punctat) *pe loc să-l sfârșesc* (și ca și când ar vrea să spue: nu cu sabia gădelui, ci chiar cu mâna mea) *cu paloșul Impăratesc*. (Tonul se liniștește oarecum, se face iar sec, scurt: «*mergi de cadă* (pauză, scurtă, tăiată) *și-l trimite îndată!*» (tăiat, scurt, așa fel încât vocala finală «a» aproape nu se mai aude în urma tăriei lui «t»).

După ce a spus aste vorbe, Irod se așează iarăși pe tron rezemându-și cotul pe mâner și fața în pumni. Stă cu trupul ghemuit, ca la pândă, și ochii firoși înainte.

STRATIOTUL a răspuns la fel de scurt, ca ultimele vorbe ale lui Irod, și a plecat în goană către dreapta și în față. Intră pe acolo, între zid și cor și se duce spre fund unde stă ascuns lângă cei trei Crai și ostașul de acolo.

IROD rămas singur, așteaptă o clipă în poziția în care era. Dar cum larma crește iarăși — făcută, precum s'a mai spus de cei doșiți după cor și chiar de cor — Impăratul ridică din nou capul și bate cu pumnul încet în mâner, de necaz, sucind ochii în toate părțile. Spune primele două versuri printre dinți, cu ciudă și cu tremur neplăcut în inimă, apăsând consoanele dar nu prea tare, ci mai mult mărâind ca un câine încolțit. Apoi deschide mâinile întrebător, cu podul palmelor în sus și spre el, lărgește tonul ca și când ar întreba: ce o fi, Dumnezeule? și zice:

Ce spaimă a intrat în mintea fiului (leagă cu tonul de versul următor).

De nu mai doarme în patul lui (leagă iarăși, lunecând în jos cu tonul, *ci plânge* (pauză mică, apoi mai apăsător) *și geme* (revine la un ton mai ușor) *în mijlocul drumului?*

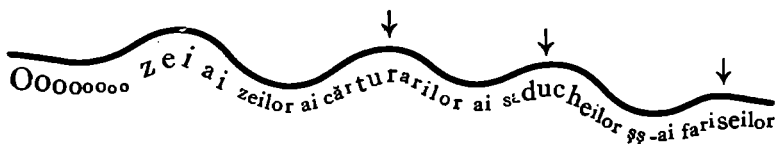
Acum, lasă pe mâner brațele oboșite și ghemuit în sine cum e, cu ochii drept înainte și chipul uimit de neînțelegere enumeră: «*Au trecut peste mal... apele venite dela deal?* (tonul ridicat din «deal» e luat de vorba următoare, după o clipă de pauză, așa încât versul, care vine, crește gradat) «*vreun Impărat viclean* (digresie, deci mică pauză la început și sfârșit precum și un ton ceva mai scăzut) *pizmuind tronul vitean* (reia tonul de mai înainte urcând mereu) *a năvilit cu oștire și cu gând de cotropire?*»

(Acum lasă tonul să luncă în jos direct, nefăcând nicio pauză, deci legat strâns) «*Saau*» prelungită în scădere de ton, și urmată de pauză. După aceea, înfiorat, cu vocea joasă și scăzută, lărgește) *A tremurat pământul...*

De-au lăsat (indeasă și întărește cu groază) *morții mormântul... și li s'a întors cuvântul*».

Acum dă încet din cap, ca la mare cumpănă, și spune mai departe înăbușit, rar, printre dinți, cu glasul jos, apăsând cuvântul, « mare » și ajunge aproape de silabisire « *atâta turburare* ».

După ce a spus acestea, ridică ochii în sus către cer, ridică apoi capul întreg, lipește palmele una de alta, în chip de rugăciune, și începe aproape cântat, liturgic, larg, pe același ton și — dacă se poate, dintr'o singură răsufflare. Pentru aceasta actorul va trebui să aibă grijă să-și umple bine pieptul de aer, și va vorbi dulce, ușor, cu plâns în glas, dar cu foc în inimă. Primul sunet « o ! » va fi lung și se va stinge încet ca o notă de strună lăsată să vibreze cât vrea. De el însă se va lega într'aceeași răsufflare, vorba mai apăsată « *Zei ai Zeilor...* ». Toate cele patru versuri, unite între ele, au începutul mai ridicat și coada lunecată în cadere până la cea din urmă care-i o cadere nu până la punct mare, ci până la două puncte. Prin urmare, tonul scăzut din coada fiecărui vers urcă rotund, crescând ca o notă întărită până ajunge la tonul capului de vers următor. Astfel, grafic, tonul acestor patru versuri s'ar reprezenta în felul următor:

Nevoia gradației descendente mai silește încă la ceva, după cum se vede din linia de mai sus. Anume, ca cele patru sunete ridicate să nu fie pe aceeași înălțime și să aibă și ele treptele lor de coborîre.

Vine acum, un ton mai ridicat cu apăsări pe vorbele « cinstit » și « omenit », urmat de o nouă ridicare și o nouă lărgire în celelalte două de mai departe. Vorba « așa » va trebui însă scoasă în relief, silabisită ca să capete însemnătatea pe care ar avea-o dacă ar fi înlocuită prin: « *întocmai așa* » negreșit « *cinste* » de « *oameni* » trebuiesc punctate ca și « *cinstit* » de mai sus.

După « *oameni* » nu vine însă punct mare. Tonul rămâne suspendat, ca se îngăduie continuarea prin versurile care vin mai departe. Căci și aci, va trebui făcută o strictă legătură de ton cu lunecarea lui spre adâncă desnădejde și înlăcrimată rugăciune din: *numai* (lărgit) *dați-mi ajutorare* (cu silaba « *ra* », lărgită. După vers e o mică oprire, o nouă coborîre de ton). *Să scap din cumpână mare* (silaba « *ma* » lărgită).

Versul final se înăbușă încetul cu încetul în plîns, când Irod își acoperă ochii cu palmele, iar umerii îi sunt sguđuți de suspine.

STRATIOTUL vine repede din dreapta de unde plecase — adică din față, printre cor și se lasă în genunchi înaintea tronului împărătesc.

(El va băga de seamă ca, ori de câte ori îngenunchiază, să pună pe pământ genunchiul care vine către privitor). Spune cu grabă și răsufllarea puținel obosită — ca să arate că a alergat. Oboseala aceasta nefiind însă prea mare, deoarece n'a putut să alerge decât dela scări până aici, nici gâfâiala lui nu va fi trecută de măsură, Vorbirea lui va fi acum dreaptă,

ostăsească, fără nicio înțonație deosebită; doar după « *orașul* » are o mică pauză, cu un punct mic.

IROD, care la auzul pașilor înalță capul, se scoală în picioare după aflarea vestei, și poruncește zorit, doritor să afle cât mai neîntârziat aceea ce voia să afle. Înțonații deosebite n'are, decât doar tonul poruncitor și înfrigurat.

STRATIOTUL pleacă în goană îndărăt după terminarea poruncii și nu se mai duce îndărătul corului, ci, oprit înainte, lângă zid, face un semn cu mâna, ca și când ar da de-o parte o perdea și rămâne acolo.

În vremea asta Irod a coborât treptele și se duce spre stânga, de unde, în clipa când năvălește ostașul, se întoarce spre față și mijloc.

Ostașul ingenunche cu piciorul stâng în fața lui, punând pe inimă mâna stângă și plecând capul în piept, în vreme ce mâna-i dreaptă ține sulia apăsată cu coada în pământ. Apoi, vorbește, puținel obosit. E un ostaș, care s'ar conveni să pară vechiu în slujbă, măcar că nu poartă barbă și nici n'are părul alb.

Cele trei versuri dela început le spune în poziția în care a făcut salutul, adică având capul plecat și mâna pe piept. Își cere iertare, dar o face cu ton bărbătesc. Face numai o mică pauză după « *Împărate* ».

Incolo vorbele merg de-adreptul. După ce-a zis « *Îndălțimii tale* », ridică însă capul spre Irod, își lasă jos mâna de pe piept și urmează, privind în ochi pe Împărat. Vorbește cu răspicire și un larg accent popular, arătând din tonul lui că, oricât de rea ar fi vestea, n'are ce să facă și o spune de-adreptul, ca și când și-ar zice: « Ce să ne mai ascundem? Asta este! »

După « *Mărte Irod* », care nu coboară la punct, ci rămâne cu coada suită în ton, versul « *s'a purces zarvâ 'n norod* » e spus repede și fără vreo accentuare deosebită, legându-se puținel de versul următor, unde « *că* » are înțelesul de « pentrucă ». « *Pe cer s'a arătat un semn înfricoșat* » este spus dintr'o trăsătură, având totuși ultimul cuvânt desvoltat până la silabisire. Tonul din urmă e dus către două puncte, de oarece urmează enumerarea limpede împărțită: « *Semn de nemilădă (pauză vorbită) crâncenio (tonul coboară, dar rămâne apăsător) cum n'a mai fost în împărăție* ».

IROD se înalță din mijloc, încrunțat și pierzându-și cumpătul, « *ci* (ca și când ar zice: care anume?) așa e de lărgită vocala « a » și de punctată consoana « c »), *care-i semnul cutremurător* (ceva mai jos) *De-o băgat spaimă 'n țopor?* (a mers urcând spre întrebare).

Aci Irod schimbă tonul, ajungând la supărare împărătească. « *A uitat de frică natul* » (punct mic) *că îl priveghează* (accentuat, căci vrea să spună: nu ostaș de rând, ci chiar eu!) *Împăratul?* (tonul crește) *Au nu mai are ținare de minte* (digresie, deci tonul coboară puțin și vorba se îndesește) *Precum avea mai înainte* (tonul urcă iar, ca la prima parte și vorba continuă din ce în ce mai rărită și mai apăsată). *Că paloșul meu de oțel stă gata a-l apăra pre el* (mică oprire cu ton crescendo), *In orișicare* (a fost spus foarte rar și bătut pe consoane), *crunt răzbel?* (tonul a fost ridicat până la întrebare iritată).

Acum, tonul se lasă brusc jos, aproape de mârâit, dar poruncitor, fără să sufere împotrivire, ca și când ar fi zis: « Spune să nu mai faci prostii și să-și vâre mințile în cap! » Finalul e tăiat scurt în « ș ».

După ce a spus acestea, Irod pleacă nervos către tron și urcă pe trepte, cu gândul să se așeze pe scaun.

OSTAȘUL pornește să vorbească puțin mai repede în urma lui Irod, plecând capul spre el: « *îndurare* (intonația vorbei va fi, ca și când i-ar urma: « să ai »), *mărite Irod*, (ceva mai jos, dar continuat strâns) *de spaima intrată 'n norod*, (tonul s'a urcat și urcă mai departe, după o clipă de oprire) *cu nu-î* (tonul începe să coboare încet) « *spăimit* », (ton mai jos și vorba spusă repede ca o explicație digresională) *biet* (se reia) *de vedenie lumească unde* (ridică, apasă) *poate tăia* (coborâre gradat) *sabia împărătească* (legat, egal, lărgit) *ci teme urgia naltului de care* (mult mai larg și mai apăsător) *nu-l apără* (bătut) *paloșul 'mpăratului* (și în plesnirea acestor două silabe cu « p » e și un pic de dispreț).

IROD la asemenea vorbe s'a răsucit pe călcăe și se uită crunt, repezindu-se cu vorba, așa încât tonul crește mereu și vorbele se îndeasă, făcând o gradatie ascendentă pe mai multe planuri odată.

Primul vers e mai răspicat, fiind o întrebare apăsată. Vorba « *care* » e cea mai cu relief. « *Înveghe-te* » e aproape silabisit, iar « *și spune odată* » e rar și categoric. Celelalte trei versuri trebuie să urmeze în creștere, dar mai repede. Doar « *furia mea împărătească* », vorbele cele mai apăsate sunt și rărite până aproape de desfacerea silabelor.

Ceea ce urmează e spus scurt, poricitor, dar cu glasul mai liniștit.

OSTAȘUL, care în timp cât strigase împăratul, își plecase capul, ca și când și-ar fi pregătit grumazul de tăiere, se scoală și se apropie de Irod, trecând însă piezib, în stânga, așa încât așezarea se schimbă și Craiul e la mijloc pe tron.

De astădată, ostașul nu se mai pleacă în genunchi, rămâne trecându-și sulita în mâna stângă, pentru că de ar păstra-o în dreapta, privitorii nu i-ar mai vedea fața, și începe povestirea, cu tonul așezat, plin de liniște, ca și când ar zice « *Iată cum s'a întâmplat* ».

Mărite împărat! (pauză), apoi tot liniștit, dar cu glasul puțin mai sus și foarte puțin mai repede), *ședeam afară* (mică pauză vorbită, deci legând tonul de versul următor) *cu ochii peste munți* (mică oprire) *și peste țară* (tonul rămâne urcat, pauză mică, reia tonul) *și chibzuiam* (pauză mică) *și socoteam* (o pauză și mai mică, dar trebuie să aibă înțelesul de « *În sfârșit* ») *și la multe mă gândeam* (a fost același ton de mai înainte, dar acum tonul coboară gradat, cu oarecare trepte dela vorbă la vorbă) *că sânt oștean vechiu* (intonația de aici trebuie să însemne « *foarte vechiu* »; pauză) *și mi-a vlnit* (și mie) *rândul* (tonul rămâne; continuă) *la apa odihnei să-mi duc gândul* (pauză mică, ton mai jos) *și să-mi* (aproape silabisit) *liniștesc* (în sfârșit) *la casa părintească* (mică pauză, apoi rar, spre încheiere) *oasele sfărâmate de truda ostășească* ».

După ce se spune acestea, ostașul își pleacă capul pe piept, oftând. Apoi după o pauză de două, trei secunde, ridică ochii brusc spre împărat

Fig. 11

zicând în același timp, repezit, dar nu strident la ton, ci blând: « *Deodată* » (și tonul rămâne sus după ce se urcase. Arată cu mâna undeva, spre public și mai sus, de parcă ar vedea dinainte tot ce spune). *Din dosul colinelor, de pe muntele Măslinilor* (asta a spus-o ușor, apoi rărește, dând însemnătate la ce povestește și întovărășind vorba cu o fluturare a degetelor ca și când ar vrea să deseneze fâlfăirea cometei). *Văd că răsare o negură albă* (mică pauză) *licărind ca o salbă...* » (pauză, mâna cade jos, capul se răsuțește de parcă ar spune: « Nu era a bine! » vorbește deci cu glasul încet, oftând, și dă vorbeii « care » o intonație mai pronunțată și mai largă.

Acum vine o gradație care trebuie bine urmărită.

Versul « *Dar mîntea cât a stat să gîndească* » va fi intonat ca și când ar fi inversat « Doar cât a stat mîntea să gîndească ». Acum nu e nicio pauză, ci se trece deadreptul la versul următor unde se va accentua numai pe « *s'a mai rîlicat* (încă), după care pauzele se fac din ce în ce mai mici, vorbele încep să se strângă treptat și glasul crește, grăbindu-se. Punctele și virgulele se vor urmări după felul în care s'a făcut până acum, deci cu puncte mari și puncte mici. Ceva mai rar, pentru reliefare, rămân doar « *luna nouă* » și « *luna plină* », bine înțelese a doua fiind mai accentuată decât întâia, așa cum poruncește regula unei gradații.

Acum, tonul se lasă cu umilință, după o pauză scurtă. Ostașul capătă ceva milos în glas și apără poporul spăimint. « *Săracul* » e digresional și trebuie scos prin pauze mici la capete și ușoară lăsare de ton. Dar cele două versuri următoare cresc până la răirirea și întărirea din « *ardtare eumplîită de stea cu coadă* ». Apoi tonul, continuând totuși, cade progresiv, « *s'a înspăimîntat grozav pentru sine* (pauză mică, mai jos) *pentru împărdășie* (pauză mai mică și spre punct) *și pentru tine*.

IROD oftează adânc, se lasă pe tron și privind lung cu ochii în gol zice, ca pentru dânsul, cele ce urmează, rărindu-le și măbind treptat opririle. « *Ăst semn nu-mi place mie că-i semn de urgie, de molimă și de sârđcie* ». Apoi întoarce capul spre ostaș și-l privește, spunând grăbit și tare: « *Dar te-ai uitat bine?* (mică pauză) *ce cale ține?* (tonul e crescut și crește încă) *se ducе (clar) au vine?* (mică pauză, alt ton, ca și când ar zice: « Cine știe? »). *Poate că semnul cel de urgie... pornește către* (ridică) *altă* (coboră) *împărdășie?*

OSTAȘUL dă din cap, oftând și el de zădărnicia nădejdelor, ca și când ar zice: « Degeaba's toate ». « *Mărite Irod, (oprire) nădejdea am pus* (mică oprire) *că pleacă în jos* (tonul sus, pauză) *ori în sus* (pauză mai mare, ton mai apăsător) *la răsărit* (pauză) *ori la apus...* (tonul rămâne suspendat și cade în vorba următoare, legat strâns de cea dinainte). *Dar pe cât ne uitam mai bineee* (vocala lungită și mistuindu-se, apoi din ce în ce mai rar) *pe atât ne încredințam că vine în împărdășie* (mică oprire) *la noi* (pauză, și mai jos) *și la tine* (punct).

IROD își trece mâna peste ochi, în mare cumpănă, apoi și-o ia repede, lăsând în urmă o față hotărîtă. Dă poruncă fără șovăire cu glas repede, scurt, fără intonații deosebite. Doar « *cel mai aprig cal* » va fi rărit și accentuat.

Schimbă tonul după « *stele* » unde a avut punct, și repede vorbele următoare, prelungindu-le, întocmai după sunetele cântecului popular. Cele două versuri finale spuse cu hotărâre și tăios.

OSTAȘUL pleacă în goană mare către stânga, urmat de Stratiot și amândoi trec prin față, în dosul corului, pe lângă zid, ascunzându-se lângă celălalt ostaș, lângă copil, cioban și arap.

IROD cu spinarea frântă, ca de-o bătrânețe venită pe neașteptate, cu mâinile întinse în lături pe mânere și lăsate să atârne de oboesală, suspină cu nesfârșită tristețe, dând din cap plin de amar.

Monologul începe printr'o gradație descendentă: *Aaah* (mai jos), *lume, lume* (mică oprire și mai jos), *dulce floare*, (mică oprire, apoi mai jos și mai rar, către punct) *mult ești tu înșelătoare!*... (ridică tonul, apăsând cu prima vorbă) *tu ridică* (mai jos în loc de: dar tot tu) și *tu cobori* (mai jos) *pe tot omul muritor*...

Un mic pufnet de nări ca un râs amar și continuă simplu: « *tu zici* » (imită vorba altcuiva, rostind mai rar și cu un semiton mai sus) *omule cuminte* (tonul rămâne sus, mică oprire și îl reia). *Înțelept fii* (coboară lent) *înainte* (pauză vorbită și apasă răbind) *înflorește* (oprire) *te înalță* (oprire foarte mică) *ca și pomul cu verdeață*... » (brusc și oprit) *când*... (pauză, același ton) *deodată* (tonul sus, continuă după o oprire scurtă) și *s'arată* (tonul sus, oprire mică, apoi rar, cu specularea rezonanței hactice din « v » și « eenie ») *vedenie nfricoșată* (mai simplu) și *i zice în pragul morții* (două puncte, alt ton, ca și când ar vorbi altcineva, dar larg, ca o făptură din altă lume, cu glas huitar) *eu sunt îngerul morții*... etc. »

La « *și să-mi spui mie* » trebuie o intonație ca și când ar zice: « dar mă rog, acum ia să-mi spui mie » (întrebarea urcă) « *Ce-ai făcut în bogăție?* » Toate întrebările care urmează sunt gradate « *ajutat-ai săracul?* (jos:) sau (tonul întrebării, mai ridicat) *ai miluit pe altul?* (mai rar) *pe străin* (urcă) *l-ai primit?* etc. Ca la orice creștere pauzele se micșorează progresiv la puncte și la puncte mici, glasul coboară acum, dar își păstrează înfrigurarea în cele două versuri: « *Atunci omul spăimântat îngerului a îngenunchiat și astfel l-a rugat*: (tonul rugător: de alt glas:) *știu prea bine că am greșit în lume*, (oprire) *dar acum mă rog*, (accentuat), *fierbinte*... (mai rugător) *lasă-mă* (mai ușor) *de azi înainte* (urcă, formând o digresie superioară — adică cu glasul mai sus ca tonul obișnuit) *din bogăția ce-am strâns* (coboară la tonul care a fost, lărgind și punând un umilit accent de rugare) *cu umilință și cu plâns* (leagă) *să miluiesc pe oricine care va veni la mine*, (acum glasul e istovit, plin de durere, se lasă jos în concluzie: « *dar îngerul* (mai rar) *i-a zis iar* (două puncte și schimbarea tonului) « *Nu te ruga în zadar* ».

Oftează și cu glas aproape șoptit, în gând de încheiere, sfârșește celălalte patru versuri până la punct mare și la o pauză întreagă.

Își șterge fața cu amândouă palmele și legănându-și capul întors dela dreapta spre stânga, urmează încet, cu negură pe suflet, până ajunge de trece într'un fel de botjocură chinuită a lui însuși, acolo unde zice: « *Gândești la bădlii*, etc. » ceea ce va reda plesnind consoanele, de parcă le-ar scuipa.

« Numai tu » va fi scos în relief, ca și « nu știi » « demonul » și « iadu' ntuneacă ».

Apoi, prinzând în mâini mânerul scaunului domnesc, se sbuciumă privind în dreapta și stânga, în marea nerăbdare a așteptării și geme înfundat, accentuând doar pe « Nu mai pot »...

În timp ce spune ultimul vers, dă să se scoale chinuit de pe tron, cu o zmcire de parcă l-ar fi țintuit ceva acolo, dar nu izbutește. Recade sfărâmat pe scaun și rămâne ca frânt, cu capul căzut și fața ascunsă în cotul drept, pe care și l-a rezemat de mâner.

Numai decât cei din cor încep să cânte și să înainteze spre public în cadența largă, solemnă a muzicii. Ei vin de-adreptul apropiindu-se, partea dreaptă de cea stângă și acoperind tot ce e în fund.

Fig. 12

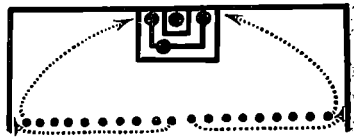

Fig. 13

MIȘCAREA ÎNTÂIA

După ce au ajuns până în față, se despart iarăși, după cum făcuseră la mișcarea de mai înainte și întorcându-se cei din dreapta cu fața la dreapta și ceilalți la stânga, pășesc unul după altul spre fund, pe lângă zid, așa încât cei cari erau în margini, ajung lângă îngeri.

După ce corul a lăsat liber locul de jucat, se vede Irod întocmai cum șezuse mai înainte, căzut pe tron, iar în spatele lui îngerii, în pozițiile știute. Atunci, din stânga vine repede Stratiotul îngenunchind la picioarele treptelor ce duc la tron și zice grăbit și tare: « *Indl'pate împărate. Irod' tresare, se uită la el. Stratiotul spune mai departe dintr'o răsufclare cele șapte versuri, fără să întoneze decât foarte ușor. Mai în vază este ciocnirea grăbită a cuvintelor ca un galop de cal.*

IROD, ca și când ar zice: « Nu vede că mor de nerăbdare? De ce nu vine? » se răstește lungind cu chin vorbele: « *De ce întârzie?... (mai tare) Să vie!* (iar când Stratiotul pleacă fuga, Irod țipă după el sculându-se și coborînd un pas spre trepte, de parcă ar vrea să audă și soldatul de afară: « *Să vie!* ») Apoi, ca pentru sine, coboară tonul ca un geamăt « *Prea mult întârzie!* » Aceste treceri de ton trebuie făcute însă cu desăvârșită rotunjire. Să nu fie treceri, ci lunecări dela un ton la altul, ca legarea a două note de vioară prin alunecarea aceluiași deget pe strună.

OSTAȘUL țâșnește în aceeași clipă din stânga, dar cu atâta putere încât se prăbușește la picioarele tronului în partea dreaptă a lui. Gâfâie-îngrozitor de greu și vorbirea i-i ruptă de răsufclarea istovită. Aproape se târâe, ca să se poată așeza în genunchi, după cuviință. În această vreme, vorbește zorit, dar punând totuși în « *Iertare te rog a da* », o rugăciune:

desnădăjduită. Intre «*Inălțimea Ta*» și «*dar*» e stricată legătură. De aceea «*dar*» va scos cu vocala prelungită, cu pauză după vorbă și întovărășit cu un gest de deschidere a mâinii libere, de ridicare din umeri, ca și când ar zice: «*Ce să fac*», vine enumerarea... «*Și la rău* (pauză) și *la bine*» (apropiere neînsemnată) și (mai rar) *la rele* (mai jos) *lămurite de prin stele de acel năvălnic vraci* (mică oprire și mai jos) *ce-i stăpânitor de draci*.

IROD și-a pierdut răbdarea, dar tot odată, parcă nici el nu mai poate răsufla; vorbește înfrigorat.

OSTAȘUL (iar ridică din umeri și ia un ton în care citești: «*Poți să mă omori, să mă tai,...*») *Impărate lumine*... eu (prelungirea lui «*u*» și cădere de ton) *nu știu cum... să încep* (sunetul prelungit și legat cu) *vorbă lui cum s'o pricep* (tonul suspendat) *că* (scos în relief) *nici el nu prea știe ce înseamnă noua stea*.

IROD, furios, începe mai rar, crește, iuțește și termină strigând: «*au cărțile nu-î spun?* (aceeași intonație, dar ceva mai apăsată și mai rară) «*au ochiul nu i-i bun?*» (mai jos) *au* (mai jos) *vraciu-i* (mai jos) *prea bătrân?*... (crește la poruncă și la ton răzbunător). *Atunci căta-voiu altu 'n loc...* la vârsta de mijloc!

OSTAȘUL dă lehametit din mână: (dar) «*citit-a și din cărți...* *Din cer... și alte părți...* și *câte le-a știut* (ridică) *le-a spus* (iar ridică) *dela'nceput*».

IROD e tot mai grăbit: «*și ce a spus anume?* (legat și cu forță) *vești rele?* (pauză în care i se vede pe față o rază de nădejde și totuși o sfială). Zice mai încet și mai rar): *saaau... vești bune*».

OSTAȘUL ridică iar umerii, în loc de «*Nu știu*» și spune ca ceva învățat pe de rost.

IROD mârâie printre dinți și coborînd de pe scări, merge spre stânga vorbind rar în barbă. «*Mmmm... aceste vorbe-s prea ciudate... și-mi par de tot întunecate*» se întoarce cu fața la ostaș și-l întreabă scurt.

OSTAȘUL se ridică cu mare greutate de jos și făcând un pas mai în față, povestește, tremurând aproape de spaima amintirii, apăsând vorba «*spaimă*». Leagă încremenit de «*căci*», face o mică pauză apoi, lasă tonul ceva mai jos și spune greu lucrul cel mai înfricoșător: «*steaua a* (rar) *pierit* (oprire, apoi în același ton rar, până la încheiere) și *nu s'a mai zărit*». (Crește) *atunci a tremurat zicând* larg, profetic prelungind toate vocalele și consoanele rezonante, făcând legătură între vorbe și spunându-le pe același ton «*Nici când*» e într'o ușoară pantă de ridicare, iar «*și asta*» de mai departe, îi ia tonul, «*desparte veacurile 'n două*» va fi cea mai însemnată propoziție, cea mai desfăcută și cu mai puternic accent profetic. În cele patru versuri următoare, tonul rămâne principial același, cu singura deosebire că începutul lor e ceva mai stins, iar în final iarăși vine lărgirea de mai înainte. Concluzia din cele trei versuri care sunt la sfârșit e spusă de Ostaș, cu capul plecat, ca și cum ar zice: «*Fă-mi ce vrei, dar mai mult nu știu*», pune două puncte după «*noua stea*» și ridică pe «*și altundeva*», ca să coboare apoi și să rărească, apăsând pe «*Inceputu-i în împărăția Ta*», iar gestul arată în jos, «*aici!*»

IROD întreabă ceva mai potolit, dar cu destul tremur de suflet.

OSTAȘUL ia un ton mai puțin zorit decât al lui Irod, dar totuși desul de repede. Apasă pe «foarte» «mai mult» și «n'au aflat», «atunci» (e liniștit ca ton, dar înfrigurat ca ritm) «pe dată» (la fel de zorit în poveste și de sacadat) *s'au strâns... lângă focul încins...* etc., leagă apoi pe «lumind» de «dar Zeii» lunecând cu tonul de sus, unde era întâia, la versul următor, care e spus jos, cu aer de vestire a unui prăpăd.

Vin apoi accentuate vorbele: «și pe Zei». După «ardtat» e o pauză mare. Glasul ostașului se rărește și vorba i se face mai liniștită, în chip de concluzie răspicată: «atât mi-au poruncit să spun»; două puncte, deci tonul rămâne puțin ridicat, pe urmă glasul se prelungeste, cu accent profetic, fără a ajunge până la profeția de mai înainte. Urmează acum o gradație greu de făcut, fiindcă se întinde pe 11 versuri, ceea ce înseamnă că creșterea tonului trebuie bine cumpănită să urce lin și permanent, fără să ajungă la strigăt, ceea ce nu îngăduie paragraful. Trebuie pus doar forță liniștită, apăsare nezmogomotoasă. Pentru asta se va merge dela vorbire simplă și curgătoare, până la desfacere de silabe, dela liniște până la accentuare înăbușită. Mărirea gradată a vocalelor și apăsarea gradată a consoanelor ne vor da ajutor temeinic. Digresiile «cum apără corabierul corabia», «cum se apără de lei turma și păstorul», etc., sunt digresii inferioare — adică în ton mai jos decât fraza — dar vor avea și ele gradația lor, rămânând fiecare doar cu un semiton sub tonul frazei, deci crescând în înălțime, treptat, alături. De pauze propriu zise nu poate fi vorba. Toate sunt cu ton și legătură. De aceea, ideal, o asemenea gradație, — ca oricare gradație de alt fel — ar trebui făcută dintr'o răsuflare. Acolo unde nu se poate, se va răsufla, alegându-se locurile așezate între două vocale, pentru ca gura să fie deschisă, deci gata de respirație.

Versul «și ca stăpânul grădinii de smochini» și cel următor sunt un fel de concluzie, deci tonul lor va scobori până la punct.

Urmează apoi un ton firesc, căci ostașul vorbește din partea lui, informând; dar la «rostite de ei» pune două puncte și reia tonul profetic. De astădată mai cu caracter de încheiere definitivă, deci larg, cuminte, mergând în coborire spre punctul final, și apăsând pe cele trei vorbe «cârturărește, împărdește și ostărește» care vor fi și ele gradate în lărgirea ritmului lor, care va ajunge până la silabisire.

IROD se duce pe tron, stă o clipă nemișcat, cu ochii țintă în podea și mâinile întinse, făcute ghiare pe capetele mânerelor dela scaun, apoi vorbește adânc și oarecum crâncen. Va apăsa pe «am» și nu pe «înțeles». Versul următor îl spune rar, larg, judecat: «trebuie să-mi apăr împărăția!»

Întoarce apoi capul, ca dintr'un resort de oțel și strigă: «Stratiote!»

STRATIOTUL se ghemue în genunchi la picioarele tronului.

IROD nemișcat din poziția în care era, vorbește înfundat și scurt, cu o tot mai mare apăsare a consoanelor și cu un ritm tot mai accelerat. Vorbirea-i sacadată ca un piston, care ciocănește înfierbântându-se.

Primul vers e neted: «dă poruncă (mai scurt) la fiece ostaș (punct mic) caraulă (punct mai mic) buciumași (punct mai mic) căpitan (punct și mai mic) ori sutaș (oprire). «In sfârșit». Căți se află în oraș (ton suspendat, apoi ceva mai larg, dar strângând treptat) să caute și să iscodească

în toată moșia împărțescă (două puncte, dar făcute scurt, ca și când ar zice: « următoarele ». Apoi începe enumerarea în care nu se face oprire decât după « *poposesc* », « *negustoresc* » și « *domnesc* ».

De aci începe altă gradație. De astădată o gradație dublă. Intâia e « *de-or afla om cuminte* », « *de-or afla om viclean* », « *de-or afla om rău* », « *de-or afla oaste dușmand* ». Aceste toate au creștere normală de ton și lărgire apăsată a vorbelor.

Lămuririle adăogate lor, la fiecare, formează însă o altă gradație, care este cu un semiton mai jos decât cealaltă. Totuși, la urmă, crește peste ea și ajunge să fie încheiere punctul de forță maximă. Firește, ca în toate gradațiile ascendente, pauzele de orice fel se micșorează pe măsură ce ajungem către sfârșit.

« *Să știe fiece ostaș că țara e păscută de vrășmași* » va fi spusă larg de tot și aproape cântat, ca o bucurmare de primejdie.

Iar pentru a da mai multă putere, chiar înainte de a o spune, Irod se va scula de pe tron, cu mâna ridicată în semn de « *Băgați deseamă* ». Apoi vorbește iarăși scurt și încheie.

STRATIOTUL pleacă în dreapta, iar Irod se așează pe tron cu capul în pumni.

Corul începe să cânte numai decât. De astădată nu mai vine până în față. Fiecare parte se desface în alte două părți, iar părțile dinspre mijloc trec cruciș una prin alta (cel dintr'o parte în spațiul dintre doi coriști, ai părții celeilalte) — mișcare care se cunoaște. Iar în clipa când au ajuns în față, cei rămași în fund se apropie și ei încrucișându-se la mijloc, până fac front cu ceilalți.

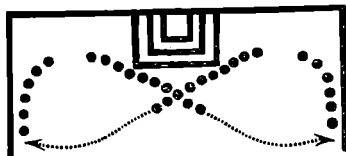

Fig. 14

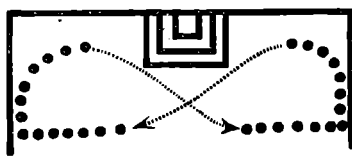

Fig. 15 a

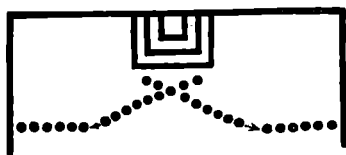

Fig. 15 b

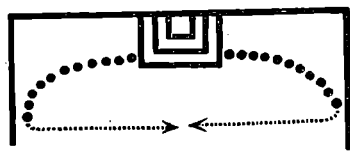

Fig. 16

MIȘCAREA A DOUA

Intoarțerea la loc a corului se va face, dându-se fiecare înapoi, încet spre fund până ajung la locurile obișnuite. Când mișcarea s'a terminat, vine Stratiotul din dreapta, obosit, și căzând în genunchi, zice: « *Prea*

fnalte 'mpărate » la care Irod îl întreabă oarecum îngrijat. Ostașul care vine cu Stratiotul rămâne în față, la dreapta.

Scena nu are nimic deosebit nici ca mișcare, nici ca ton. Doar atât că Irod, nu înțelege nimic, — cum de altfel nu înțelege nici Stratiotul, atunci când vorbesc de « Cristos » și « de Mesia ». Se va arăta deci pe față lor nedumerire și bănuială, că e la mijloc o viclenie. Stratiotul pleacă o clipă spre dreapta, trimete ostașul, apoi se întoarce câțiva pași și așteaptă

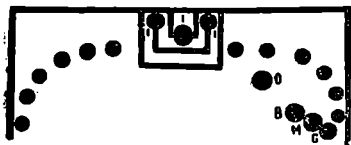

Fig. 17 a

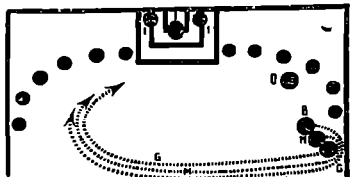

Fig. 17 b

Corul, stând pe loc de astădată, cântă începutul din « Trei Crai ». OSTAȘUL se întoarce, vine lângă tron, îngenunche și vorbește curent, ostășește, cum îi este felul.

IROD dă din cap. Apoi, gândindu-se o clipă, cu ochii în altă parte, întoarce privirea la Stratiot și-l cheamă.

STRATIOTUL vine în stânga tronului și așteaptă porunca, îngenunchiat.

IROD vorbește, chibzuind și mângâindu-și barba. Când începe să spue « pe crai bine să-i primim » arată viclenie în ochi, zâmbet șiret. Tonul i se face moale, mios și toate acestea se văd tot mai limpede cu fiecare vorbă spusă mai departe, până la « Cam eo poftesc... și ce vor... ».

Aici Stratiotul pleacă repede la stânga iar Irod privind pe Ostaș îi poruncește, scurt, simplu: « acu dardă să te duci, etc. ». Rămâne pândind spre dreapta, pe unde a ieșit ostașul.

Indată, ostașul se ivește înapoi, făcând loc după el celor trei Crai. Ostașul se oprește cam în dreapta spre fund la mijlocul locului între Irod și colțul pe unde intră Magii, în vreme ce corul încă n'a isprăvit cântecul.

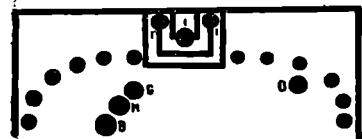

Fig. 18

Cei trei Crai, pășesc încet, la rând unul după altul, în ritmul domol al muzicii. Baltazar, magul cel bătrân, e în cap, apoi vine Melchior și la urmă, ca mai tânăr, Gaspar. Ei fac câțiva pași spre fund, așa încât ajung să fie în linie și atunci, cu mâinile amândouă la piept, fac o plecăciune lui Irod, care se scoală de pe tron și le răspunde la fel.

După aceea, Gaspar, plecând cel dintâiu, Melchior după el și apoi Baltazar, trec în partea stângă a tronului, și după ce se întorc cu fața spre Irod, fac iarăși o plecăciune, la care Impăratul răspunde de asemeni. În

tot timpul acesta, corul a cântat mereu, dar din ce în ce mai încet. După a doua plecăciune cântecul încetează, iar Irod începe să vorbească.

Craii vor sta foarte aproape unul de altul, dar vor fi astfel așezați, încât privitorii să-i vadă bine pe fiecare și să poată urmări fața celui care vorbește. De aceea, vor ține seamă să nu stea de-adreptul cu fața la Irod, ci să fie așezați drept cu fața spre locul unde au venit. Când vor vorbi cu Irod, vor întoarce puțin capul către el, așa ca să-l vadă. Dar privitorii, în schimb, să-i poată vedea în întregime pe ei, ca să nu le scape nicio vorbă și nicio expresie a feței.

GASPAR la a doua plecăciune făcută către Irod și chiar înainte de a se isprăvi cântecul, va spune tare și răspicat, dar blând și plin de curtenie, în timpul mișcării de închinare: « *Cinstea ne este* »... etc.

IROD înălțându-și mâinile în sus cu palmele înăuntru în chip de mare uimire, va vorbi cu vicleană și prea îndulcită curtenie: *Ooo! voi... năluca pământești* (mică pauză) *cu chipurile crăești*. (Mică pauză, dar nu punct, deci tonul rămâne ridicat). *Pe la noi ce vreți s'aflați?* (ridică, legând) *ce?* (leagă) *Pe cine căutați?* (leagă) *prin Ierusalim umblând* (leagă) *iscodind...* (leagă) *și cercetând?* »

GASPAR îi răspunde foarte prietenos, dar în același timp cu ușoară imputare, atunci când îi spune: « *dar niște ostași de-ai tăi, foarte răpitori și răi* (legat) *cu putere*, etc.... »

IROD se preface grozav de întristat. Le cere iertare mai umilit decât s'ar cuveni unui om de teapa lui. Când zice: « *Indrăzneala de soldați* » leagă de versul următor, « *că eei* (dă și o mică pauză, apoi zâmbind) *știi de ostășie* (și tonul rămâne sus, pe urmă vrând să-i încerce, lunecă dulceag, bănuiala, răbind vorbele) *și-au crezut că nu-i crăie ci-i...* (lungește pe « i » făcându-se stingherit) *prepus de viclenie...* (aici, cei trei Crai ridică fruntea cu indignare și se uită unul la altul, jigniți de bănuială, ceea ce, Irod, văzând, întoarce tonul numai decât, revenind la umilița prefăcută de mai sus) Dar *acum lertare dați șiii...* (zâmbește prietenos vorbind rar) *fiți buni de-mi arătați...* (mică oprire) *de-a mărunt* (legat, cu pornire mai jos), *ca niște frați...* (un fel de două puncte) *care...* *de unde veniți* (cu același ton) *pe nume cum* (scoboară la punct) *vă numiți*.

GASPAR (care nu poate uita bănuiala jicnitoare, răspunde cu oarecare dărzenie): *Eu...* (egal) *șii frăele crăiei în părțile Arăpiei* (mai apăsat) *Craiul* (ridică) *Gaspar* (coboară) *mă numesc* (tonul rămâne sus) *șii* (mai apăsat și mai larg, ca o muștrare) *crăește își vorbesc*.

IROD zâmbește destul de prefăcut, întinde puțin mâinile înainte și în lături și plecându-se un pic, în chip de nouă salutare, îi zice: « *Bucuroș de cinste* » (apasă) *mare* (apoi mai rar și mai ușor) *mă închin* (legat și cu accent cișdat de viclenie) *crăiei* tale. Apoi ridică ochii la Melchior și-i face întrebarea tot așa de zâmbitor și de politicos.

MELCHIOR îi răspunde, blajin, cum îi e felul: *Eu...* (oprire) *sunt Craiul Melchior*, (mic punct) *Impărat* (tonul rămas pe loc legat lung de): *și domnitor, unde soarele* (alt ton) *răsare din nisipuri și din mare* (nu-i punct, ci o suspensie, apoi mai rar și bine punctat) *fiind tată...* și *cocon...* *Craii din Vavilon*.

IROD repetă gestul de mai sus, mai încântat parcă să se închine și mai adânc. Dar când se întoarce spre Baltazar, care îl fulgeră cu ochii, pentru că înțelege prefăcătoria, Împăratul are o încruntare fără de voce și un ton greu stăpânit.

BALTAZAR îi răspunde dârz ochi în ochi, înfruntându-l.

IROD izbutind să-și ia chipul mios și prefăcut de mai înainte, vorbește iarăși dulceag, exagerează toate vorbele care i-ar putea ascunde gândurile. Cuvintele « mare », « prietenos », « frumos », « omenit » și « cinstiti », toate sunt rărite, accentuate, umflete.

GASPAR însă îi răspunde rece, deși plin de curtenie.

IROD începe să-și piardă iar stăpânirea și să-și dea bănuelile pe față. Pornește încet și focios, apoi își arată gândurile de-adreptul, ridicând și glasul totodată. Intr'o gradare bine urmărită, apasă pe « altul », « *țrea vicleand* », « mea ». După « a v'ospăta », ridicat sus din pricina întrebării, coboară glasul la amenințare, accentuând la « cum », « *îndrăznit* », « *pândă aici* », « *ce anume* », « *cu oare?* », « *furiș* ». Cât privește ultimul vers el este spus cu un « *povestind* » plin de dispreț,

GASPAR însă nu știe de glumă și de astădată e jignit de-a binelea. Sare cu glasul lui bărbătesc și trufaș, luându-i vorba din gură, ca și când i-ar zice: « Noi nu mințim ». De aceea repede vorbele tare, neocolind, categorice, « *Crai suntem... și Crai vom fi, cât pe lume vom trăi... sunt* (mulți de tot) *patruzeci de ani mai bine* (legat prin ton) *De când suntem ca și tine... Crai și filozofi* (apasă). *Să știi!* (rar) *Feciori de Domn să ne fii* (coboară cu scârbă). *Nuuu... făptași de viclenii*. (reia) *Fecior de Domni și împărat* (crește) *cu coroand 'ncununafi* ».

IROD nu mai zâmbeste, ridică sprâncenele cu nedumerire batjocoritoare. Tonul îi e tot așa: « *De domn și de împărați?* » (încruntat lasă apoi tonul jos și rărind îi cercetează, întărind pe « *De ce?* » și mai ales « *fără oaste* »...

GASPAR pufnește de râs a dispreț și dând din cap îl măsoară pe Irod de sus și până jos. Ii vorbește apoi ca unui om fără minte. Leagă în ton pe « *lovească* » de « *Dar* » pe care îl lărgește, vorbind, după oprire, așezat și cuminte. La « *Așa dar* » schimbă tonul, apasă pe « *Nu* » din « *nu se cuvine* »... Pe urmă înșiră larg pe același ton « *cu oști maari*... (Tonul rămâne sus) *nemădrate*... (la fel) *cu alaiuri trâmbițate*... (scoboară deodată, scurt) *ci* (cuminte) *mai bine câte și trei fără oști... și singurei*... etc.

IROD care și-a pierdut răbdarea, ridică glasul apăsând pe întrebări și în special pe « *Ce arătare*... *după care*... *ce?*... *pe cine?*... »

GASPAR îi lămurește scurt, bărbătos, fără să se mai ascundă.

IROD însă nu crede, fiindcă se socoate atotștiutor. De aceea întrebarea lui e plină de dispreț și de bănuială.

GASPAR îi răspunde zâmbind, privindu-l de sus și vârîndu-i în ochi vorba « *credință* », după care coboară puțin tonul pentru cele două versuri următoare. Apoi ridică iarăși glasul și vorbește, profetic puțin cântat, prlung: « *Fiul omului* », etc., crescând tonul până la detunare. Pe urmă se potolește puțin și dă lămurire « *Drept aceea colindăm* (tonul rămâne sus) *bine să cercetăm* (coboară) *Împăratul să-l aflăm* (punct și reia

urcând după stilul popular). *Să-l aflăm* (mică oprire) *Să-l dovedim* (de sus coboară, legat) *Lumii* (încheiere) *Să-l propovăduim* ».

IROD, puțin repezit, îl întreabă și pe Melchior: « *Iar tu* (oprit) *Crai prea învâțat*... (punct). *Tot de-aceea ai plecat?* »

MELCHIOR blând, cântat aproape, își gradează răspunsul în urcuș de ton, cu ochii luminați de zâmbet și fața de lumină.

IROD mai săcâit se întoarce către Baltazar, vorbindu-i și mai răstit.

BALTAZAR îi răspunde întocmai după cum fusese întrebat, ba încă mai repezit și crescând glasul încă mai mult.

IROD vorbește tot mai repede, tot mai fără stăpânire.

GASPAR îi răspunde cum se cuvine în același ton. Dar ajuns la « *dar o stea cu coadă* », glasul i se îmblânzește puțin și începe să vorbească sub iluminarea semnului cel mare. Vorbele îi ies din inimă, calde; apasă pe « *Am înțeles* », rărește la « *semnul cel ales* » apoi spune cu ton ușor: « *Steaua când s'a ardat sus* (oprire, explicare, cu un semiton mai jos) *pe ceru 'nseminat* (reia tonul) *din Persida am plecat*, punct, cu rezonanță obișnuită de baladă populară, spune versurile de mai departe într'o gradație bine urmărită. La « *păduri nedesfundate* », rămâne cu tonul sus și face legătura, coborînd tonul, apăsând și lărgind până la silabisire vorba: *pre-tu-tîndeni am umblat* (mică oprire) *Peste tot am căutat*... »

(Deodată și scurt) *Dar* (pauză) *aici cum am ajuns*, etc... la « *și îndat'* » apasă și rărește tot mai tare accentuând, până la final.

IROD în creștere a furiei, gradează isbucnirea, întărindu-și și iuțindu-și treptat vorbele. Ridică mai ales pe « *Dumnezeu* », « *cine are* », etc. și mai ales pe « *eino va 'ndrăzni* », etc.

BALTAZAR îl fulgeră cu ochii și răspunde cu glas tremurător de Mag bătrân, cum este. Vorba lui e rară și răspicată ca o lecție dată de un înțelept unui om fără minte. Vorbește aproape fără intonări, decât o permanentă creștere, egală în tăria cu care spune. Punctul cel mai ridicat este « *de nu poate să priceapă* (legat) *ce-i oprit* (mai jos) *ce stă să 'nceapă* ».

Apoi mai larg, ca un sunet egal de clopot: *Doar atât pricepe ea* (două puncte, deci tăiat scurt, apoi iar gradat până la:) « *Împăratului cel tare* (se coboară la punct cu:) *Care 'n lume seamnă n'are* », reia apoi cu liniște: « *Deci*... (oprit) *ajunși la Vicleim*, etc. » Urcă în întrebare pe « *unde?* » « *și îndat'* ».

IROD, cu dispreț fără margini, de parcă scuipă vorbele, plesnește în « *t* » și « *p* »: « *Scripturi* » și « *proorocii* ».

Apoi, furios, pufnește răstit: *Dar tu*, de unde le știi?

GASPAR îi răspunde scurt și tare, încât îi închide gura.

IROD însă, se dă jos de pe scări și vorbindu-i în nas, își bate joc cu necaz, scuipând vorbele cu scârbă și întărind glasul repezit: « *Cap bătrân* (a fost silabisit și legat) *și nemintos* (mai jos și mai repede). *Ce pricepe tot pe dos* (apoi urcă iar intonația ca la primul vers, întărind-o și răzind-o) *Cap bătrân*, etc... »

BALTAZAR ajunge și el la un glas amenințător, apăsând pe « *Mino* », răzind pe « *lămuțit?* » (oprire) *eum se cuvîne?*

IROD îl înfruntă: « *negreșit!* (urcă) *chiar de la tine!* »

BALTAZAR e însă hotărât să-l potolească. De aceea îi spune de-a dreptul, apăsând pe « ni-mle » și schimbă tonul după « de la mine ».

IROD se stăpânește, urcă iarăși pe tron și se așează, primind condiția. Dar în tonul lui e un fel de răs răutăcios, înfruntător, ca în fața unui prost, care nu știe ce spune.

BALTAZAR îi spune îndesat: « *ce va fi... (lasă mai jos) se va împlini* (tăiat scurt), apoi ridică tonul și-l întinde, profetic: « *Din Iacov; (« a » lung) și ca stea (« ea » lung) va străluci (legat) unul din Israeliteni (coboară legat), cu energie) să zdrobească pe Viteni.*

IROD la asemenea vorbă sare iarăși în picioare, strigând rar, răspicat, spunând cu scârbă: « *Vierme Israelitean* » și umflând, dând măreție la « *puternicul Vitean* » (deci pocnind în silabe la întâiul și mărind vocalele la al doilea).

GASPAR spune larg, cu măreție și foc, crescând cele trei versuri prime, unul după altul, apăsând pe « *Domnilor* », « *Crailor* », « *Împăraților* » și făcând din ultimele două versuri concluzie tare, crâncenă.

IROD crește și el tonul, dând din cap amenințător.

GASPAR atunci mirat de atâta furie, îl întreabă nedumerit.

IROD răspunde scurt: « *Da! Așa precum grădești!* (apoi coboară tonul mârâind ca o fiară) *rdi și barbari fără minte* (a coborât până aci, acum ia tonul și-l urcă) *Mă ispitști prin cuvinte?* (oprire mică și ia tonul ultim ridicându-l încă) *voi, așa mă defăimați?* (coboară puțin, dar urcă încă mai sus) *De loc nu vă rușinați?* (și pe un ton mai ridicat, mai rău) *De osândă nu vizați?* (deschis, amenințător) *Că eu pot să dau...*, etc.»

MELCHIOR cu tonul cu care ar spune: « *Îa nu vorbi așa cu noi, că doar nu suntem copii* ». Zice: « *Lasă vorbele iușite!* (întărește) *nu ne pune la ispite!* (crește legat) *nu ne vorbi de porunci* (legat) *c'o să ne supui la munci!* (legat, lărgeste, apasă, întărește) « *Când o fi pe vitejie,* (apoi) *și noi avem o urgie!* »

IROD și-a ieșit acum din fire, pune mâna pe sabie și își dă drumul fără de frâu, strigând: « *Au vreți a vă măsura cu astă sabie a mea?* »

GASPAR atunci sare mai mult indignat și curios, decât prins de furie, cum s'ar cuveni să fie. De bună seamă, trebuie să se vadă că cei trei Crai nu știu cu cine au deaface. În întrebarea lui Gaspar e poate și un pic de spaimă. De altfel Craii se uită întrebători unii la alții, iar când vor afla că au deaface cu Irod, vor arăta limpede că se tem de el și le-ar fi fost mai plăcut să nu-l întâlnească.

IROD mârâie la ei, cu sabia în mână, coborându-se pe două trepte și vorbind printre dinți. El face aci o gradație continuată, lărgind, apăsând, întărind glasul, bătând consoanele și ajungând până la silabisirea strigată. « *Eu sunt Irod Împărat* (tăind scurt glasul și plesnit în « t »). E punctul cel mai tare din urma gradației. Numai decât tonul cade puțin și noua gradație urcă până la urletul din « *Pământul s'a cutremurat!* » Din nou coboară, răgușit, vorbind înfundat, plesnind cu dispreț vorba « *copii* ». « *După « închin » pornește repede în ritm tot mai grăbit până se desface la « să tai pruncul mic...* »

Apoi pe alt ton, sfruntându-i, bătându-și joc de ei, vorbește sacadat până la « *butuci la picioare* ».

Porunca către Stratiot e și ea gradată, dar are un ton general mai liniștit, întrucât aci știe că va fi ascultat.

STRATIOTUL venit atunci dimpreună cu ostașul, duce pe Crai spre stânga, pe când Irod se așează trufaș pe tron.

Corul începe cântecul. Mișcarea de astădată va năzui să înfăptuiască un zigzag, ca un fulger. Pentru acest lucru, coriștii de pe lângă tron înaintează făcând un unghi, cu vârful în fața tronului, iar cei din colțuri vor face linii drepte, diagonale pe unghiurile din fund ale zidăriei.

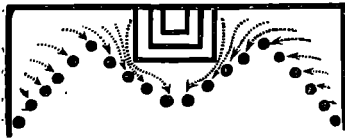

Fig. 19

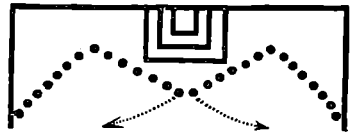

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22 a

Fig. 22 b

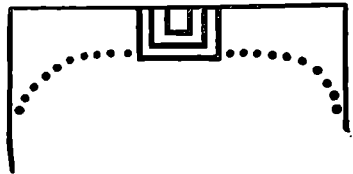

Fig. 23

MIȘCAREA A TREIA

Incheierea cântecului va abate laturile unghiului din mijloc către celelalte din margini, coriștii veniți din mijloc se vor întoarce cu fața la public în vreme ce aceia ce erau acolo dela început și deci sunt acum în spatele lor, vor înainta spre tron, împlinind vechea linie.

IROD strigă spre stânga după Stratiot, care vine numaidecât, îngenunchind ca de obicei în partea stângă și dă porunca cu tonul obișnuit — poate ceva mai iritat de pe urma certei cu Magii.

STRATIOTUL fuge la stânga în față, pe unde venise și se întoarce numai decât cu ostașii, cari îngenunchiază, unul lângă altul, în dreapta lui Irod, pe când Stratiotul rămâne în picioare, în stânga.

IROD mai aspru și mai scurt ciocănește cuvintele, cu ton sec lărgind doar pe « numai decât ». Apoi la « căci prin copii, mai de grabă puteți afla de-astă treabă » a lăsat tonul jos și a spus vorbele mai rar, cu gest și chip plin de șiretenie.

OSTAȘII pleacă, dar îi oprește când sunt gata de ieșire (grăbit, căci și-a adus aminte) « Am să vă mai spun ceva » (se uită să nu-l audă nimeni, le face semn să se apropie. Ei vin, dar numai pleacă urechea spre el, fără să mai șadă în genunchi.

IROD le spune în șoaptă, cu viclenie și zâmbet șiret: « Dacă vi se va întâmpla cu alți Crai să vă 'ntâlniți . . . (băgați de seamă) de altceva să nu vorbiți decât de (apasă zâmbind și umflă vorba cu batjocură) Nou 'mpărat . . . (mai accentuat) decât toți mai lăudat șii . . . decât (mai accentuat) toți mai înalți . . . »

Zâmbetele ostașilor și datul lor din cap, în chip de înțelegere, îl mulțumesc pe Irod. Iși mângâie barba atunci zâmbind și el la Stratiot.

Corul, cântând, face o mișcare spre lături, rotundă, încheindu-se în fața unde vine prin margini.

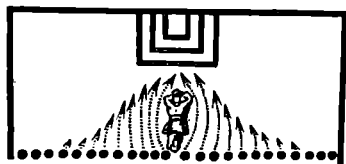

Fig. 24

Fig. 25

MIȘCAREA A PATRA

Retragerea nu se face de astădată întreagă. În timpul cât cântă corul în față, ciobanul vine și se întinde la pământ, pe gheabă, în spatele corului, drept la mijloc, cu picioarele spre public și cu capul spre tron. Coriștii din mijloc încep să se retragă și merg până la picioarele tronului, lăsându-l pe cioban în văzul publicului.

CIOBANUL întins pe spate, a pus picior peste picior, și-și leagă piciorul, încet. Oftează lung și tare « Oooof! » se scoală apoi într'o rână și se sucește cu capul spre public și cu picioarele spre fund. Iar pune picior peste picior, iar face « Oooof! » dar mai lung, și se răsuțește apoi pe burtă cu capul culcat pe brațele îndoite din cot și puse unul peste altul.

Acolo oftează a treia oară, din băerile inimii și începe rar: « Ceaaaare (cântat, cu ridicarea lui « a » la mijloc și lăsarea cozii) să mai fie și cu astă 'mpărăție? (tonul înseamnă, în rău are să fie!) Acum flueră grozav a pagubă, tuflește căciula pe ochi și mormăie: « Mă cuprinde o maaaare frică pentru' o țară așa de mică . . . » Dar deodată sare în capul oaselor ca și

când ar vrea să vorbească cu publicul. Face cu mâna un gest, care ar însemna: « Mă rog, să ne înțelegem », deschide gura să spună o vorbă, dar deodată i se pare ceva la unul din cei de față (poate râde de el). Se uită crunt, își împinge scurt căciula dela ceafă până peste ochi și se culcă la loc, dar acum iarăși cu capul spre fund. Oftează însă din nou: « *Ooof!* » și sare hotărît să vorbească. Face gestul ca și mai înainte, deschide gura, are aerul că iar n'o să spună nimic, dar acum zice tare, aproape strigând, de parcă cere lumii socoteala. « *C'un împărat* (digresie, deci ton mai jos, mai repede) *ori rău... ori bun* (ridică) *nu ne era nouă destul?* (Ceva mai jos) *Când o mai fi și altul s'aveeem* (lungit, cântat, apoi zvârle cu mâna în jos ca și cum ar zice: « *Vai de capul nostru!*... » continuă): *atuncea zău!* (umflă), *Taare mă tem* (se scarpină la ceafă, sub căciulă, și dă scârbit din cap), *parcă văz că are să vie* (rar, apăsător) *neliniște* (mică oprire) *neburcurie...* (mai mică oprire) *și turburare în norod* (tonul a rămas sus, mâna întrebă mirată cu palma în sus) *Căci* (urcă) *Ce-are să facă Irod?* (gest; mai știi?) *Poate că s'o'mpotrivii șiii...* *pe cel'lalt îl va goni...* » (dă din cap ca și când ar zice: « O fi și așa... ») Face « Hm »... Face apoi gest: « *Dar dacă* » deschide gura..., dar nu spune nimic, se înfurie, plesnește căciula pe ochi fiindcă iar a văzut ceva care nu-i place și se lungește din nou jos, cu capul la public. Face și acolo gestul ca să vorbească, dar nu spune nimic, ci se întoarce pe burtă și de acolo zice, ca și când ar face publicului în necaz: « *Dar dacă acel împărat mare...* *va fi decât dânsul mai tare* (mai sus) *atunci...* *Hă?* *Cam cum va* (cântat, prelungit) *mergee?* Face iar Ha?... în câteva părți ca și când ar zice: « Așa-i c'am dat de bucluc? » Și strigă tare, rar, răspicat, convins, cu degetul zbatut în sus: « *Numai sabia va alege...* »

Pune acum capul pe mâini și pare că doarme. Spune de acolo: *Pt!.. ci cum o ieși să iasă... că miiee... de nimic nu-mi pasă* ». Se ridică într'o rână și explică lumii: « *Că știi bine, că de mine n'are să s'alege nime...* (sare iar în capul oaselor și zice tare: « *Că eu...* (pune mâna pe ciomag) *Cu această armă...* (explicație mai jos, mai repede) *ce-i a păstorului fală* (urcă dar rărește) *și șaptezeci dac'or veni...* *la toți mă voiu împotrivi...* » Acum i se pare că iar a râs de el și nu-l crede. Atunci sare în picioare și-i explică aceleia, strigând supărat: « *Păi eu mă lupt cu urși... cu lei... și chiar c'un lup de mă'ntâlnesc...* (rar, apăsător) *cu astă cață îl lovesc!* » (co-boară tonul și se lasă iar jos vorbind): *Sânt un păstor și trădesc bine...* (se întinde) *Ce-au împărații toți cu mine* (cu înțelesul de: « Și ce-ar avea cu mine? N'au nimic! ») Iși pune căciula cu totul pe ochi și zice făcând un gest în aer: « *Mai bine vază-și de popor* (mai jos) *cum vâd de turmă eu... păstor...* »

OSTAȘII au intrat prin stânga, de îndată ce păstorul și-a trântit căciula pe ochi. Se uită mirați unul la altul și cel dintâiu îl arată cu capul de parcă ar zice: « Ce-i cu asta?! Celălalt face pufnind a râs: « Nu știi! » din umeri, iar din mână vrea să spue că: « îi lipsește o doagă... » Deodată însă, ciobanul, care a bodogănit mereu în legea lui, fluturând cu mâna sus, strigă: « *Sânt un păstor și trădesc bine* ». « *Sânt un păstor și trădesc bine...* *Ce-au împărații toți cu mine?...* » Apoi sare într'o rână strigând și mai tare: « *Mai bine vază-și de popor...* » Dar tace deodată mâlc,

fiindcă s'a întors cu fața spre ostași și i-a văzut... I-i cam frică, se vede, de soldați. De aceea se face că vorbea altceva, căci repetă vorba: « *De popor* » de mai multe ori, dar tot mai spre cântat, dând din mâini, de parcă bate măsura, până o cânta de-al binelea pe cântecul « *Măi ciobane dela oi* », dar numai cu vorba « *De popor* ». Ostașii însă se apropie de el, cu ochii bănuitori și cântecul se face tot mai încet. Se vede că i se pune în gât. Primul ostaș, trece pe dinaintea lui măsurându-l, apoi îl înconjoară prin spate în vreme ce al doilea îi trece prin față; ciobanul nu mai știe ce să creadă. Se uită când la unul, când la altul, dar se face că nu se uită, când dă peste ochii lor... Cântă mereu, tot mai încet însă « *De popor... popor...* » În sfârșit ostașii s'au oprit: cel dintâiu în stânga și cel de al doilea la dreapta. Ei îi trec în glumă sulite pe la nas, ca să-l sperie. El încearcă vârful uneia și vede că e foarte ascuțită. Apoi începe să zâmbească, ba la unul, ba la altul... zâmbesc toți... apoi dau să rădă... dar ciobanul tot n'a isprăvit cu cântecul lui « *de popor... popor* »,

OSTAȘUL I rupe ghiața, bănuelnic, vorbind rar, cu ochii vicleni și ponciș. Spre sfârșitul replicii, vorbele se mai îndesesc puțin și la enumerarea « *De urși, de lupi, de oi* », tonul urcă și crește, rămânând în suspensie.

CIOBANUL (își râde de ei, căci i-a mai venit inima la loc: « *Hei, fraților!* (cu tonul din: habar n'aveți; nu vedeți nimic!) *Voi ce vedeți?*... Apoi cu aer de taină, dar vorbind răspicat: « *Cetatea pe care o aveți (întărește) ca mâine văd că ați pierdut (nu coboară până la punct) căci pe pământuri s'a născut (desvoltat) alt Împărat (mai desvoltat), mai priceput (coboară, dar categoric încredințat) Ce-o fi stăpân pe-al său avut!* »

OSTAȘUL II, bătându-și joc de el (cu tonul din: « *tocmai tu!* » tu (oprire, scădere de ton) *de acel nou împărat?*... (urcat) *cum te-ai brodit tu mai cu moș*... (legat) mai (apasă în răs) *flăcără decât noi toți?*... Până aci a mers crescând. Când vede însă că ciobanul nu vrea să răspundă, ci își mângâie mustața, cearcă să-l pue la ambiție. De aceea, dă din mână ca și când ar zice: « *Prostii!* » și spune cu ton potrivit: « *Dar văd eu că nșiri o poveste!* » De oarece însă ciobanul face aci, răsând și dând din cap: « *Hel...* » cu aerul că zice: « *Ce știi tu!* » Ostașul spune zorit, vrând să-l descoasă: « *Ci spune-ne (două puncte) In ce loc este?*... (ceva mai jos, dar urcând) *ci spune-ne mai lămurit (legat) cum l-ai văzuut (legat și cântat) und'l-ai găsiit...* (tonul rămâne nepunctat).

CIOBANUL șiret se uită ba la unul ba la altul și are chef să-și bată joc de ei. Le face semn să vie lângă el, ca și când are să le spue o taină mare și începe cu tonul gros: « *Să vezi...* » (umflat) *acum câteva zile (și prelungește vorba. Ostașii așteptându-se să audă ceva important se pleacă mai aproape de el. Dar ciobanul continuă simplu:) Mă apucasem de teșile...* (ostașii desamăgiți se ridică iar. Dar ciobanul continuă, trăgându-și mustața și cu ochi șireți:) « *și-mi pășteam și turma alene (mică oprire) sub munte... colo... sub poene...* (acum tonul iar i se schimbă și pare că o să spună un lucru grozav, ceea ce face pe ostași să se plece și mai mult lângă el). *Pe iarba verde (prelungește tonul) jos...* (și arată cu mâna înainte și jos, făcând pe soldați să se uite și ei în direcția aceia. Apoi con-

tinuă firesc :) « *Sedeam...* » (Ostașii se ridică și mai deziluzionați, în vreme ce el urmează) *din fluerașul meu cântam.*

Joaca va continua astfel până la sfârșit. Ciobanul va întrebuița tonul de taină și la « *Mai cât colea... pe locul șes...* » și la « *atuncea mă gândii... și în mine zisei...* » Ostașii se vor pleca, până ajung pe brânci, când ciobanul la « *Pe locul șes* », arată ceva înainte, fluturând degetele, de parcă ar mișca ceva în față...

Iar pe « *Dac'o fi un semn de rău* », etc. (ciobanul se ridică în picioare foarte mulțumit că și-a bătut joc de soldați).

OSTAȘUL II zvrârle mâna spre el, de parcă zice: « Să-ți fie de cap » spunând: « *Ne-ai spus-o* (prelungit, apoi mai repede) *de ne-ai prăpădit!* » (schimbă tonul, coborându-l și zice mai rar, mai sacadat) « *Ce-am așteptat* (urcase și acum coboară până la punct) *și ce-a ieșit!* »

OSTAȘUL I își spune versurile cu aerul că zice: « Ce voiai și tu? Oameni proști! »

Corul care urmează se face pe loc, în poziția în care se află toți. Ciobanul însă, va fi mai bine să nu cânte, când îi vine rândul, ci să-și chieue versurile și să cânte numai refrenul: « Ostași dragii mei ». Corul însă, în timpul chieuiturei va cânta cu gura închisă, sau mult mai stins, dar tot odată mult mai repede, pentru ca vorbele ciobanului să-și aibă un ritm potrivit.

Cuvintele ostașilor din mijlocul cântecului vor fi spuse, deci.

CORUL se va întrerupe.

OSTAȘUL II e nedumerit și indignat de atâta nerozie, întreabă pe celălalt, care însă crede că a deslegat totul, spunând că ciobanul e smintit.

După terminarea cuvintelor, cântecul se flueră sau se cântă cu gura închisă de câteva ori, până se face mișcarea de limpezire a locului de joc. Această mișcare se face în modul următor: Ostașii pornesc spre stânga, din partea de unde au venit și se vor da după coriști, iar ciobanul apucă spre dreapta unde va șede în colțul din fund, după cor, iar nu în stânga unde fusese înainte.

În aceeași vreme, corul, cu pași pe cadența muzicii, se desface dela mijloc, strângându-se spre dreapta și stânga. Această mișcare ar fi mai bine dacă s'ar putea face prin învârtirea fiecăruia pe loc și pășirea treptată spre fund. Totul trebuie socotit însă astfel, încât cântecul să înceteze odată cu ajuergerea la loc.

După desfacerea locului, se vede Irod așipit pe tron cu fruntea în palme și ochii închiși. Deodată, el geme adânc și lung, apoi încă odată mai puternic, sbuciumându-se în scaun. Se trezește, sare în picioare, se dă jos de pe trepte, se freacă la ochii spăimântați și se uită cu groază de jur-împrejurul său. Se vede singur și șoptește: « *Stratioate!* » Nimeni nu-i răspunde însă. Atunci strigă tare: « *Stratioate!* »

STRATIOTUL dă năvală din dreapta, până la picioarele lui.

IROD îl mângâie pe cap, mulțumit că-l vede. Trebuie să arate că nu-i venea să creadă că e în viață și că Stratiotul va veni. Apoi, împăratul închide ochii, se mai scutură odată și se duce încet la tron, unde se așează istovit. Ii face semn Stratiotului să vie lângă el, îl face să se așeze la picioarele lui în dreapta, rezemat chiar de tron, și, mângâindu-l înainte, zice înăbușit, cu crâncen chin în inimă: « *Eu ași vrea să-ți spun ceva*

(tonul rămâne sus) *numai... (pauză) de te vei jura... (tonul e sus și acum coboară puțin) Ce-i auzi dela mine (rar) să NU iasă dela tine!... (jos de tot) să nu mai știe nimeni ».*

STRATIOTUL vorbind încet ca și împăratul, dar cu toată inima lui de slujitor credincios îi jură apăsând mai ales pe « N'0 SĂ IASĂ!... »

IROD în aceeași poziție de mai înainte și cu același ton:

Culcându-mă (vorbește greu) am visat un vis foarte înfricoșat,... în care... mi s'a ardat (coboară tonul jos, se uită mai întâiu în toate părțile și zice lung, fatal:) o schimbare de împărat ». Inchide ochii tare, își trece mâna pe față să și-o șteargă de nădușeala rece, care l-a cuprins. Apoi strânge umărul Stratiotului și-i spune aproape plângând, de parcă i-ar zice: « Înțelege, că e vorba de mine »... Spune deci « Visul (crește) când s'ar întâmpla... (lărgeste cu desnădejde:) « EU de pe tron ași cădea... »

Dă din cap « și un alt împărat ca mine (ridică) nici veți mai găsi pe lume (crește) căci de-a mea putere mare (crește) tremură lumea sub soare (crește mereu). Crai, Voevozi și Domnii (puternic) toți se scutură ca pomii (crește la maximum) Dar să știe lumea bine (pauză) și tu, află dela mine (crește) că pe (rar) tronul meu? (urlă) așa! nimeni nu se va 'ndlța... decât după (rău) moartea mea !

Din stânga vin repede ostașii și cad la picioarele tronului, în stânga. Primul ostaș e mai aproape de tron și el vorbește. Dar al doilea trebuie așezat mai îndărătul lui, ca să nu-l acopere.

OSTAȘUL I. « Să trăiți prea îndlțate. (punct). Noi... (prelungit și în suspensie, apoi) Am fost (umflă) foarte de parte (suspensie și pe urmă prelungind, cântat aproape) am umblaat... (același ton) am cercetaat... Daar... (strânge din umeri și oftează) ni-mi-ca n'am aflat (mai repede) pe cât însă am înțeles (punct mic) s'ar fi născut cel ales care — (detășat, mai rar, mai tare) *Hristos* (ușor) e numit (mai jos) și (reliefat) de mult proorocit.

IROD nervos nu aduc nimic lămurit, îndeasă, apăsând pe: « Unde? », « Câtă oaste? », « Falnic », « bate ».

OSTAȘUL I temător de mânia, care scapără din ochii împăratului se înghemue mai jos, ferindu-se. Răspunde cu mare frică.

IROD auzind, sare în sus de pe tron, înșfacă sabia și strigă răgușit, scrâșnind din dinți. Vorbește prelungit la început, apoi îndesește. Apasă în consoane, mai ales în cuvintele: « Răi-nemintoși, proști, ticdloși, astfel, știți voi, capetele, picioare ». Dar când îi vede făcuți ghem i-i scârbă, zvrârle sabia și zice, parcă i-ar scuipa, pleznind în « Pe » ceea ce auzind ostașii o iau la goană spre dreapta unde trec prin față, printre cor și zid.

IMPĂRATUL se așează jos iarăși, încrunțat cumplit și geme. « Vai de inima cea slabă pusă'n cumpăna grozavă (crește prelungind, lărgind). Vai de omul ce nu știe (legat) osândi în crâncenie (bate cu pumnul în mânerul tronului și se ridică, crescând tonul totdeodată). Dar eu sunt Irod cel mare (crește gradat) Domn fără asemănare! (crește aproape legat, ca și când ar fi un « și ») nu se cade a-mi fi frică de-o făptură așa de mică (punct prelung). Deci voi răscoli o lume, ca să-l aflu după nume (crește). Și de-o fi să-i aflu locul unde l-a ascuns norocul (scurtând mereu și coborând) mă voi duce să-l găsend (tăiat cu același ton și cădere) și vieța să-i răpesc (coboară treptele pornind spre dreapta). « Stratioate ».

Vine în stânga lui, în genunchi.

IROD îi pune mâna pe umăr, vorbindu-i grăbit și apăsător.

STRATIOTUL repetă exact pe același ton.

IROD spune scurt și fără intonații deosebite, cele patru versuri prime.

La « și de-l vei afla pre el » începe să lărgască și să arate iarăși ochi vicleni. Vocea i se îndulcește straniu și primejdioasă, ca la o fiară, care se gudură, dar își arată colții, gata să înșface. Intonațiile urmează cam toate, aceeași linie, afară de câteva scăpări ca, la lărgirea tonului din « Și să-l cspitești pe dânsul, vorbă cu tot dinadinsul ca să vezi, (urcă) cam (mai rar) ie foc are (mai curent) în inima-i (rar) așa mare ». Apoi mai grăbit și tot

Fig. 26

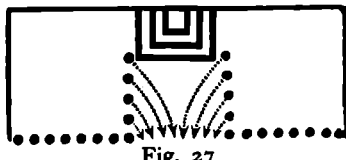

Fig. 27

Fig. 28 a

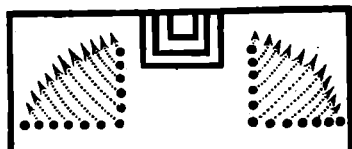

Fig. 28 b

Fig. 29

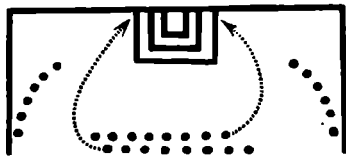

Fig. 30

mai precipitat, mai strâns, mai apăsător, până la izbucnirea din final. « Să fim un erunt războiu ». Intre aceste versuri « Că mă încred în vorba ta », e o paranteză care trebuie spusă fulgerător de repede cu vorba « cred » apăsător, dar scoasă din totalitatea gradației printr'o diferență de semiton mai jos. STRATIOTUL îi răspunde exact cu aceleași intonații, apoi pleacă grăbit către dreapta, în vreme ce Irod se urcă pe tron.

CORUL pornit să cânte numai decât după derminarea ultimului vers, face mișcarea de acoperire, înaintând mijloacele jumătății din dreapta și celei din stânga și formând la mijloc, un fel de cărare până la tron. Apoi cei de lângă tron se apropie și pornesc spre față.

Desfacerea se face trecând jumătățile dinspre mijloc cruciș către margini, iar jumătățile laterale paralel, dar invers, spre tron. Intâia mișcare se face de părțile din mijloc.

STRATIOTUL vine grozav de obosit, abia târîndu-și pașii. Cade drept în fața tronului, cu capul ghemuit în brațe, ca un mort.

IROD sare de pe tron, se lasă pe scări lângă el, în dreapta, păstrând un picior pe o treaptă și altul pe treapta de mai jos. Intonațiile fiind obișnuite — în afară de vorbirea sleită a Stratiotului — nu mai este nevoie să stăruim asupra lor.

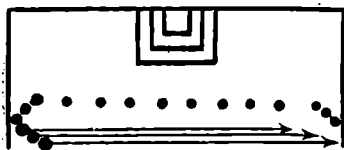

Fig. 31 a

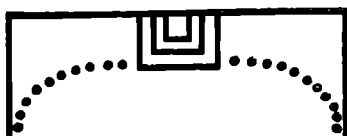

Fig. 31 b

IROD rotește o clipă ochii, gândind. Apoi dă din cap, ca și când ar aproba ceva și spune destul de rar, mai mult pentru sine, aproape șoptit: « *Gândul ți-i înțelept... (mică oprire) și gura ta rostește drept... (acum dă poruncă cu vorba mai strânsă fără însă a arăta crâncenia lui obișnuită). Lărgeste însă și ajunge amenințător la « Dar pune ostașii să le pândescă pașii (accentuat) cum pândesc lei flămânzi și crunți, caprele ieșite la păscut în munți.*

Stratiotul iese în stânga, iar Irod stă pe locul pe care era, așteptând, în vreme ce corul îl acopere numai decăt.

CORUL mișcă puțin către tron, urcând pe trepte în fața lui Irod, până ce capetele se unesc și acopăr împăratul. Deschiderea se face tot așa de simplu, cu întoarcerea la locurile de mai înainte.

CRAII, urmași de Stratiot, vin în văzul lumii, mergând înșiruiți după cum erau și înainte, cu Baltazar în cap, apoi Melchior și la urmă Gaspar. Ei însă ies înainte de a fi început

mișcarea de desfacere a corului, așa încât la această mișcare sunt ajunși tocmai în partea dreaptă unde așteaptă.

După ce corul se retrage ei înaintează în linie către Irod, fără să-l mai salute.

STRATIOTUL rămâne în partea stângă, iar după retragerea corului, se apropie de tron.

IROD vine în fața lor, se apleacă, și cu cel mai umilit glas spune viclean: « *Fraților... (oprire și coborîre) să dați iertare (punct mic) că am fost în (urcă) turburare (leagă strâns) la o veste așa de mare (punct:*

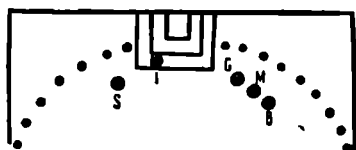

Fig. 32

ceva mai sus) *Dar am stat* (suspensie, legată) și *m'am gândit* (suspensie și concluzie) și *iată-mă smerit* (suspensie) *căci în cugete curate* (rar) *acum vă dau dreptate*.

GASPAR mai neînduplecat decât toți, se uită de sus, cu dispreț și-și gradează cele două fraze.

IROD nu se supără de bănuială. Se face mai mios, ca să fie crezut, «păsând mai ales pe «Nu-i vorba», «am aflat și cu» și «Flul lui Dumnezeu».

GASPAR e uimit, dar după ce s'a înțeles din ochi cu ceilalți Crai, vor să se folosească de starea prielnică și să plece mai repede. De aceea, cu un ton, cu care parcă-și cere a-l ierta, caută să scurteze vorba, stăruind în cele trei versuri din urmă, cu glas blând, rugător, prietenos.

IROD prefăcut, ca și mai înainte, umflă mereu vorbele ce le crede folositoare. «*Frați — și eu — bueros — mare Cristos*». Apoi mai simplu trei versuri, pentru ca spre sfârșit, din nou să umfle pe «și eu, decât toți, decât toți, și eu, Dumnezeu». Iși fac plecăciuni și Craii pleacă spre dreapta, urmași de Stratiot, care își face semn de înțelegere cu Irod, după ce acesta i-a arătat să-i urmeze.

Pentru închiderea și desfacere se repetă prima mișcare de desfacere dimpreună cu reîntorcerea (vezi fig. 12 și 13).

IROD, rămas în mijlocul scenei, stă cu brațele încrucișate pe piept, gândind. Vorbește încet și chinuit: «*Putea-vor ostașii să le pândească pașii?*» (mai sus, mai tare, mai rar) «*Putea-vor să știe (coboară) ce cale or să fie?...*» (oftează, apoi se roagă, întărind rugăciunea până la accentul tare din final).

OSTAȘII venind din dreapta, i se reped la picioare, cu fruntea în pământ. Cel dintâiu ridică o clipă capul și spune plângând ce are de spus.

IROD cu ochii aprinși și crunt, întreabă întâiu încet, apoi crește vijelios.

OSTAȘUL povestește sfărâmat, plângând. Până la penultimul vers, povestirea merge crescând. În cele din urmă cade, se rărește, de parcă se curmă însăși vieța povestitorului.

Din porunca pe care o dă Irod Stratiotului, se desfac trei părți. Cea dintâiu — patru versuri — e crâncenă, tare, mâniașă. A doua e o lămurire, aspră, iar ultimele patru versuri, sunt o poruncă spusă mai ușor, în care nu se apasă decât pe «*prin el*».

STRATIOTUL pleacă apoi spre stânga, cu cei doi ostași, în timp ce Irod se urcă pe tron.

CORUL execută mișcarea doua (vezi fig. 14, 15, 16).

STRATIOTUL intră din dreapta, ținând copilul cu mâna dreaptă, așa încât micuțul e spre partea publicului. Ajuns lângă tron, ingenunche și împinge copilul în fața scârilor, apoi se scoală în picioare și rămâne în stânga.

IROD întinde mâinile spre copil, îl chiamă și îl urcă lângă dânsul ținându-l de mijloc, în stânga, rezemat de tron și în față. Vorbește blând cu el mângâindu-l.

PRUNCUL răspunde fără sfială, pe când întrebările împăratului cresc, se îndeasă, se fac tot mai nervoase, mai scrâșnite, amestecate cu

zâmbete de batjocură ca în: « *Deci cu sunt unul dintre ei!!!* », « *Pre Me-sia* », « *de 'mpărat* ».

COPILUL va trebui să vorbească așa cum îi e vârsta, cu intonațiile simple și fragede, pe care le are. Se va băga deseamă totuși ca, în ultimul lui paragraf, versurile: « *Iar marea împărăție a sa în veeli sfârșit nu va avea* » să fie spusă cu o alungire caldă de poezie.

Cât privește pe « *nu va avea* » să nu fie strigat, ci răspuns cu naivitate curată, care să contrasteze cu fierberea de clocot din împărat.

IROD, după ce se supără, bătând din picior și strigând copilului « *Ba da, își zic* » de-l face să amuțească, îi dă brânci, mai să-l prăvălească jos și-i spune aspru Stratiotului: « *Luați de dinaintea mea* », etc. Pune apoi obrazul stâng în pumni, ne mai vrând să vadă pruncul. În timpul scurt, cât Stratiotul duce copilul spre stânga, Irod vorbește înăbușit și în dinți: « *cu ale lui proaste cuvinte m'a făcut să-mi ies din minte* ».

Văzând pe Stratiot întors, îi zice crâncen, sacadat: « *Mergi cu oaste înarmată* (sfârșitul să fie scurtat), *du-te 'n Vicleim îndată* (tot tăiat) *și la pruncii de* (scurt) *trei* (scurt) *ai* (scurt și mai jos) *capetele* (scurt) *să le tai!* » Totul va fi sacadat. Urmează mai înăbușit, finalul.

STRATIOTUL pleacă în grabă spre dreapta deși trebuie văzut că are o mare cumpănă.

IROD singur și chinuit de porunca pe care a dat-o, își acopere ochii, vorbind înăbușit. Ridică ochii doar la: « *Acum dard ce va fi?... Mamele se vor boți... și în ziua în care va* (mai jos) *n'or avea ce alăpta...* (of-tează, vorbește adânc și cu muștrări de cuget): « *Cruntă faptă am ajuns* (două puncte și mai încet) *numai sânge* (mai rar) *numai plâns...* »

Deodată scutură din umeri și se scoală violent, aproape strigând: « *Dard cine-i vinovat de vrea tron de împărat?...* (apoi mai tare, vrând să scape de povara păcatului, izbucnește) *El să poarte toată vina... că doar* (cu mai multă forță) *el este pricina...* (urcă) *El și Craii* (scoboară) *ce n'au vrut să mi-l șpue la 'nceput* ».

CORUL face mișcarea a treia (vezi fig. 19, 20, 21 22 și 23).

STRATIOTUL vine din stânga, la tronul unde se află Irod, și-i vestește Arapul.

IROD care era dus pe gânduri, tresare și întreabă răstit, iar când îi spune Stratiotul, dă scurt din umeri — « *Să vie* ». Apoi ca pentru sine, « *Poate o-i afla de noul Crai* (mică oprire) *ceva* ».

ARAPUL intră, se așterne cu fața la pământ, drept în fața tronului, apoi se ridică, se dă un pas înapoi spre dreapta și începe, cu ton sfâșiat de om prăpădit în nefericirile lui. Nu se uită în ochii împăratului, caută tot pe de lături și vorbește gătit, cu înfrigurare, de parcă ar vrea să isprăvească mai repede.

În al doilea vers, scoate în afară parenteza « *dacă se poate* », spunând-o mai rar și cu un semiton mai sus. Inceputul tot, e însă spus ceva mai curgător, mai obișnuit, până la « *Păcatul cel părintesc* », unde rărește puțin. Face o pauză și începe povestirea propriu zisă. Zice: « *Tatăl meu* (rar, ținând tonul sus, apoi mai repede) *a fost om* (apasă) *tare* (coboară după o mică oprire) *cu virtute foarte mare...* (iar parenteză, mai grăbită, mai ușor, cu începuturile versurilor mai sus și cu finalurile scăzute). *De*

vite *neguțător* (tonul e în suspensie; reia și ridică iar grăbit) *De locuri cumpărător*.

(Din nou revine tonul exact din «tatăl meu»). *Tatăl meu avea acasă* (prelungită vocala «a» legată cu:) *Ooo roabă* (rar) *foarte frumoasă, căci* (prelungit, coborît și legat tonal) *murind a lui soție* (rar) *vrea s'o ia cu comunie*.

(Pauză, înghite în sec, apoi rărind și cu tonul mai liniștit). *Dar...* (mică oprire) *al nostru împărat* (punct mic)

Tot mergând pe la vânat (mai iute și mai sus), *într'o seară* (mică oprire) *s'a întâmplat* (mai iute) *pe la noi de-a înopțat* (ridică numai decât și accelerează). *Și... trimișând...*, etc., până la «ca în grabă să gătească masă mare împărătească» care e spus tot mai rarit, cu maestate și cu tonul ceva mai jos. Urmează apoi o nouă gradare, urcată și accelerată până la al doilea «masă mare, împărătească» de unde coboară și rărește treptat până la: «din trdsurd jos s'a dat (mai rar, mai jos). *In casa noastră a intrat* (rar, jos, până la punct, concluzie) *la masă s'a așezat*».

Aici este o pauză mare. Urmează cu ton liniștit în aparență «roaba... (tonul rămâne sus) *aducând bucate*, etc.», care e spus pe un ton cuminte. Însă «*Împăratul*» trebuie întărit printr'o intonație în care să se cuprindă și intenția unui «dar» înainte (dar în schimb împăratul) vine un nou punct la «s'a uitat» și un nou început în «*masa când s'a ridicat*...», etc..

Gradează din nou, până la «unui împărat ca mine» face o mică coborîre de ton, dar urcă mai repede până la violența poruncii. «*Roaba ți-am luat*». Aici o nouă înghițitură în sec, în pauza mare ce trebuiește făcută, și tonul se reia ușor, dulce: *Tată-meu* (oprire în tonul suspendat) *cu glas blând îi dete răspuns...* *zicând* (ton blajin, rugător, îndurerat, dar crescând și rărindu-se). Tonul se face sec la «*Împăratul*» (oprire) *cu trufie zise iar* (rărit, întărit, apăsător, până la strigătul unei porunci) «*Să mi-o dai mie* (tăiat, apoi mai grăbit, mai intens) *Ți-oi da bani* (rupt) *ți-oiu da moșie...* *Ți-oiu da mare bogăție* (toate au fost gradate și gradația urcă mai departe până la) «*cel mai sărac de pe lume!*»

Acum pauzele se micșorează. Tonul fierbe de durere și înfrigurare, crescând din nou până la: «*pe roabă a luat*». Pauza care urmează e cea mai mare. Arapul își șterge o lacrimă și vorbește înăbușit de plâns, rar, zvâcnit.

O nouă gradație urmează până la «*la față se veștejește*» unde tonul rămâne suspendat, ca pentru o continuare. Dar Arapul își întrerupe vorba și întreabă cu tonul jos, plâns, încet, rar: «*Spune acuma, împărate...* (în urcuș) *fost-a oare cu dreptate*, etc...» (crescând neconținut până la sfârșitul paragrafului).

IROD dă osânda scurt și hotărît: «*Lucru prost*» are a doua oară o apăsare mult crescută. Tonul scade puțin la «*neplăcut lui Dumnezeu*», dar se lărgește ca o furtună apoi, crescând până la mare intensitate în «*hanger înfricoșat, deși era împărat*».

ARAPUL ia tonul dela Irod și îl ridică până la urlat, scoțând hangerul dela brâu și vrând să-l înfigă în Irod.

STRATIOTUL însă, se repede între ei doi, și frângându-i brațul, îi asvârlă arma din mână, trântindu-l mototol la pământ, în partea stângă a tronului. Stratiotul rămâne în dreapta.

IROD, care se ridicase îngrozit, în fața primejdiei, rânjește galben de spaimă și de dor de răzbunare și începe să spună lung și încet: « Oooo ! Tuu om ncsocotit... (ridică) de aceea ai venit?... (urcă) ca să mă omori (rar) pe ml-ne? (coboară, dar tot rar) Acum ce va fi cu tine? (crește) Cum nu căutai a știi (leagă crescând) praf și cenușe că-i fii?... (coboară iar) Ooo ! Sabie, săbioard etc.... etc.... Intr'un nou crescendo până la « nă-praznice războaie » (o mică scoborîre, apoi urcă din nou până la final).

Cînd ridică sabia să lovească, sulilele celor doi îngeri se încrucîșează deasupra ei și i-o asvîrl din mâini. Atunci Irod dă cu ochii de îngerii, pe cari abia acum îi vede, și rămîne uimit, ascultînd vorba pe care o spun. Dar furia lui e mai mare. Capătă glas și răcnește. Însă răspunsul îngerului umplîndu-l de uimire, îi vără spaima în suflet. Vorba îngerului sună puternică și stăpînitoare.

INGERUL vorbește rar și larg: « Noi suntem ostașii ostășiei dela poarta împărdășiei (coborît) și-am venit cu sulii ostășești să (accentuat) străpungem coaste împărdășești (tonul în suspensie, apasă) să NU mai împărți durere și plîngere (ridică) și să NU mai faci lumea să sîngere (mai larg, mai punctat, mai jos) căci doar (puternic) a eolo ești vrednic să domnești (alt ton) dacă nu vrei să te mîntuești ! »

IROD în groaznică și cutremurătoare uimire, spune aproape șoptit: « Cum?... Ostașii, etc. », în gradație ascendentă până la final apasă pe « sulii ostășești », « coaste 'mpărdășești », « cine », « tronul meu de 'mpărat », « cine », « Domnia », « Pe Zei », « Cristos », « tronul meu », « Tare ca Dumnezeu ».

Din toate părțile încep să vie toate personajii. Din stînga, vin cei doi ostași și copilul. Arapul va sta de asemeni lângă ei. În cealaltă parte vor fi Craii, ciobanul și Stratiotul.

Toată scena urcă, încordându-se neconținut. Mai cu seamă Irod se sbate înebunit, neînțelegînd și nevrînd să înțeleagă. El strigă tot mai tare, ca o fiară încolțită și pare că nimic nu-l va potoli. Dar blestemul groaznic al lui Baltazar, spus larg, ca o uriașă afurisenie a lumii întregi, aduce în urma ei o uluitoare clocotire de tunete și trăznete. Atunci Irod începe să priceapă.

Tremurînd, glasul începe să-i scîncească aproape de plîns, când zice: « Dar l-am slăvit pe Dumnezeu, etc. ».

GASPAR însă detună cu glasul într'un crescendo de furtună: « Dar e Împăratul cel mai mare ! » (crește) « E împăratul cel mai tare (legat) între 'mpărații îndlțași (crește, lărgind până la maximum) că-i îm-părat (urcă) între împărați (tonul în suspensie și o cădere ușoară, lărgind în cântare, unită, prelungă, ca sunetul de clopot, folosindu-se de toate vocalele sunătoare: « Dom », « înt », etc.). Și e trimis de Domnul Sfînt să pue pace pe pămînt ». Trăznetele și tunetele încetează.

IROD mai mic, mai umilit, deschide brațele desnădăjduit și geme larg: « N'am înțeles... », etc., gradînd. După « cel ales », coboară tonul, îngenunche, pleacă capul izbucnind în plîns, vorbește întrerupt de suspine.

BALTAZAR cu ton de cântare biblică. La « El a plecat... », etc. ». Tonul capătă cea mai mare întindere a lui, în descreștere încetă spre punct.

După cele șase versuri ale lui Melchior, vorba « *Cred* », spusă de Irod, care stă îngenunchiat, cade grea. Atunci, numai decât răsună un sunet de clopot. La al doilea « *cred-cred* », două clopote.

BALTAZAR în același ton de extaz, urmează cu întrebarea, în enumerația lui gradată. Trei bătăi de clopot răsună după ce Irod a răspuns întreitul lui « *cred* ».

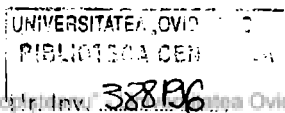
Apoi corul începe să întoneze ușor de tot, numai cu gura închisă « Tatăl Nostru ».

Toată lumea cade în genunchi încet, pleacă capul, în vreme ce Irod spune rar vorbele. Acolo unde se poate, fiecare frază din « Tatăl Nostru » va fi spusă întâiu de toate personagiile și apoi de Irod singur, care va vorbi mai încet, mai îndepărtat, ca un ecou.

Intonațiile pentru rugăciune vor fi luate întocmai după cele obișnuite în Biserici.

După terminarea rugăciunii, când clopotele au bătut neconținut, *Ingerii* coboară și-l ridică pe Irod de jos, reîntorcându-l pe tronul lui. Acolo îi cer iertare, cu vorba chibzuită și rară, iar după răspunsul lui Irod, isbucnește furtunos corul cu cântarea dela sfârșit. Aceasta se face însă în poziția în care se află toată lumea, iar spre sfârșit, personagiile încep să pornească formându-se în cortegiu, întocmai cum veniseră.

Urarea din încheiere, o va face, pe cât se poate, cineva din afară de trupă, să se audă pe deasupra cântecului, în vreme ce trupa pleacă din locul unde a jucat.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Vicleimul	3
Partea I	6
Partea II	16
Partea III	23
Partea IV	26
Partea V	42
Partea VI	45
Partea VII	50
Partea VIII	56
Partea IX	60
Partea X	64
Partea XI	70
Partea XII	77
Viersul cântecelor	86
Lămuriri de punere în scenă	99
Decorul	99
Cortegiul	102
Așezarea decorului și pregătirea de joc	103
Costumele	104
Personagiile	107
Cum trebuiesc spuse versurile din Vicleim	111
Lămuriri de joc și rostire	117